

KAKUKFÜVEK

KÖLTEMÉNYEK

1890-1900

IRTA

CZÓBEL MINKA

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM RÉSZVÉNYTÁRSULAT KIADÁSA

1901

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2018
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-402-8 (online)
MEK-18892

TARTALOM

I. A NYIRSÉGBŐL

Soká elbolyongtam...
Anyaföld.
Pusztán.
Őszi áldás.
A régi ház.
Honvágy.
Otthon.
Aratás.
Faluba.
Őszi kép.
Nóta a tengeriről.
Az eleven szent.
A dohány.
A falu csufja.

II. KÉPEK.

Visszfény.
Vásár után.
Czigány temetés.
Esteli ima.
Örök élet.
Vis inertiae.
Egy darab élet.
A boszorkány.
Virágtündér.
Fehér lepkék.
Futó betyár.
Keresztek.
Apácza.
Vendégszoba.
Fesztetics Judit.
Orczy Lőrincz sírjánál.
A könyvek.
Ikarus.
A Vesta-szűz.
Az özvegy.
Castor és Pollux.
Csépke Julcsa.
A szörnyeteg.
Erdei predikáció.
Királyi nász.
Késett álom.
A csendes hallgató.
Utolsó tekintet.
Vendégek.

Üres diók.
A madár.
Levélhulláskor.
Az álmodó.
Lélekharang.
A vágányon.

III. HANGULATOK.

Fehér virágokhoz.
Mulandóság.
A vén harangról.
Dalok.
Uton.
Vihar.
Napkeletkor.
Alaphang.
Altató.
Egy emlék.
Halottak napja.
A sphinx hymnusa.
Félelem.
Távolból.
Egygyel több.
Éji madarak.
Idő szárnya.
Hervadt virágról.
Az első hó.
Novemberi est.
A fehér havas éjszakába.
Ezüst nyárfák.
A nagy arató.
Hullt levél közt.
A nagy munka.
Állandóság.
Bachánsnő.
Tavaszhymnusa.
Csodálkozás.
Asszony-élet.
Őszi rózsák.
Szárnyas gulya.
A halastó.
Don Juan dala.
Még él!
Pán órája.
Pán flótája.
Gombák mente.

IV. APRÓ TÖRTÉNETEK.

Zúg a harang...
Egy életről.
Betegekről.
Este.
Az utczáról.
Volt!...
Hó-nyomok.
A tréfa-rontó.
Saïsi kép.
Ádám és Éva.
Ajtózárás.
Egy gondolat.
Hold fogytán.
Egy útas.
Eljegyzés.
Örökség.
A várban.
Futó homok.
A hála.

V. BOSZORKÁNY-DALOK.

Boszorkány-dalok.

VI. MAGÁNY.

Magam vagyok.
Magános úton.
Délben.
Maya.
Keresem az Istent.

Jó égiek.
?
A változhatatlan.
Istennel szemben.
Eunoïa.
Egy talányról.
Párhuzamban.
A fény útja.
Chaos.
Virradat.
Hosszú úton.
Fátyol.
Isten felé.
A sors.
Névtelenek.
Nyomok.
Felelősség.
Némák kara.
Jövők.
Hatványozott.
Igazság.
Bizalom.
Őrület.
Felicitas.
Microcosmos.
Az üvegfal.
Megnyugvás éneke.
A baklábu isten.

Czóbel Minka könyvéhez szinte fölösleges bevezető sorokat írni. Az ő tartalmas, előkelő tehetségét jól ismeri a magyar olvasó közönség. Tíz év alatt hat verses kötete jelent meg s az a rokonszenv, melylyel minden újabb könyvét fogadták, elég biztosíték arra, hogy ezzel a mostani kötetével sem fog kudarcot vallani.

Voltaképpen a *Kakukfüvek*ért nem is őt terheli a felelősség, hanem engem. Ezt a könyvet t. i. az Athenaeum megbízásából én rendeztem sajtó alá. Maga a költő teljesen szabad kezet engedett nekem, rám bízta, hogy eddig megjelent kötetéből tetszésem szerint válogassak s könyve belső formáját is én idomítottam azzá, amivé lett.

Az összeállítás munkájánál, melyet szeretettel és gonddal iparkodtam végezni, tekintettel voltam arra, hogy a kiszemelt költeményeket lehetőleg időrendi egymásutánjukban sorakoztassam. Így a *Kakukfüvek* Czóbel Minka eddig megjelent kötetének nemcsak java termékeit foglalja magában, de egyuttal lírai fejlődésének különböző fokain s érdekes egyéniségének egészében láttatja őt.

A *Nyírségből* című ciklus, a *Képek* sorozata, és részben az *Apró történetek* is az alföldi magyar élet, főképp a népelet, levegőjében születtek, míg a *Hangulatok*, *Boszorkánydalok* és a *Magány* már újabb impressziók s áramlatok termékei. Amazok tán frissebbek, közvetlenebb hatásuk s erősebb megfigyelésre vallók, - emezek azonban merészebbek, tartalmasabbak és égiobbek.

Annyi kétségtelen, hogy Czóbel Minka muzsája kissé különczködő, ideges és nyugtalan természetű, nem elégszik meg a hétköznapi viszonyok szűk körével, de szabadon csapong, keresi a változatosságot, lázongó vérmérséke van, bántják, emésztik az élet titokzatai s nőnél szokatlan kedvteléssel és komolysággal jár a bölcselet mesgyéin is. Nem mint egy szenvelgő, okoskodó dilettans, de mint egy a saját csapásain biztos léptekkel haladó s holdfénytől elborított alvajáró. Finom és érzékeny idegzete minden hatásra megrezdül s innen folyton égő szellemének rendkívüli termékenység is.

Ez a kötete, bár válogatott költemények gyűjteménye, élénken és teljesen világítja meg erős költői egyéniségének minden jellemző vonását s mert ez a költői egyéniség jóval fölül áll a közönséges méreteken s valóban érdekes: új könyvét, mint az újabb magyar líra egyik nemesebb termékét, nyugodt lélekkel bocsátom a költészet igaz barátainak színe elé.

Budapest, 1900. október 10.

Endrődi Sándor.

I. A NYIRSÉGBŐL

Soká elbolyongtam...

Soká elbolyongtam ködös őszi estve,
Átsugárzó csillag halvány fényét lesve,
De hiába vártam.

Fátyolt vont az alkony a csillagos égre,
Sűrű szürke fátyolt az egész vidékre,
Síkjára, halmára.

Csak a kerti fáknek sötét, komor árnya
Meredezett búsan, óriássá válva,
Ijesztően, zordan.

De hogy tovább néztem, szürke ködös fátyol
Mintha fellebbenne, és a kékes távol
Aranyossá válna.

Feltárult előttem falum vidám képe,
Kalászos határa, munkálkodó népe
Eleven színekben.

Aztán mintha zengne az az édes nóta,
Mely itt hangzott körül gyermekkorom óta
Bűbájosan, halkan.

Végre nem is tudtam, nóta-e, vagy kép-e,
Mely reszketve olvad ködös messzeségbe,
Mint egy édes álom.

Ne ébredjek még fel! - hát ha leirhatnám,
S álmomat magamnak továbbra tarthatnám
Szívem örömére?

Csakugyan leirtam; ha eloszlott bája,
Nem a látománynak, tollamnak hibája,
Mely erőtlén, gyöngé.

Ti, kik szép hazánknak más részét lakjátok,
Gyámoltalan hangom eljut-e hozzátok,
Távoli testvérek?

Le fog-e hatolni szívetek mélyébe,
A viruló Nyírség igézetes képe,
Mint a hogy én látom?

Úgy a hogy leirtam, díszet nem raktam rája,
Akép' mondom a szót, mint a népnek szája
Ezen a vidéken.

Leirtam mit láttam, s a mit hozzá tettem,
Azt is csak ez áldott föld porából szedtem.
Az is itten termett.

Anyaföld.

Anyaföld, imádlak! hisz egy vagyok veled,
Csak mint bármely fűszál: terméked, gyermeked.
Te oltasz a szívbe örömet, bánatot,
A test és a lélek erejét te adod.

Ha elsuhan rajtad a halálnak árnya,
Múló felhő - hiszen ezer virágszálba',
Ezer ember-szívben ismét újra ébred
Az örök, változó, halhatatlan élet.

Te adtad - éneket ajakamra csalva, -
Hogy szívem érzését kiönthessem dalba,
Hogy a mi érzésből meg nem tér már benne,
Talán még más ember örömére lenne.

Annyi csak - ha van is - énekemben érdem,
Hogy a magyar szívet szeretem és értem;
Úgy nagy nyugalomában, akkor meg csak hagyján,
Mint zúgó viharban, zivatarok napján.

Már hogy ne érteném? hiszen rokon vélem,
Már hogy ne szeretném? hisz' napom itt élem,
E földön, melynek nincs párja e világon,
Melynek minden egyes kis porszemét áldom.

Drága jó anyaföld, de meg is van áldva,
Dúsan, szépen terem virága, dudvája;
Ha dudva, hát dudva - az is nyílik zöldön,
Boldog az élete - ha *ezen* a földön.

Áldott jó anyaföld! bele-bele mélyed
Életem gyökere - onnan száll az élet
Ereimbe vissza - kivirágzik szépen,
Magányos szívemnek egy-egy énekében.

Érzem illatodnak reszkető páráját,
Ha tavaszi napon barázdákba szántják
Kebledet az ekék. - Erő száll belőle,
Erő, élet, illat, a kék levegőbe.

Hogy kifakad rajtad hamvas színezettel
Tavaszi-üdeségben a harmatos reggel,
Hűvösebb sugárral, esti csillagfénynyel
- Mind az *én* életem, egyben a *tiéddel*.

Hogy ha visszahull rád hideg őszi szélben,
Sárgult fák levele, aranyeső képen,
- Késő már, hogy nézzük a leszálló napot -
Fáradt gyermekedet mélyen elringatod.

Pusztán.

I.

Sík pusztára forrón omlik
A rezgő nap fénye,
Amott tovább távol csordák
Vakító fehére.

Körülöttem a pusztáknak
Ezüst-fehér álma,
Elöttem is, mögöttem is
Fényes délibábja.

Délibábból délibábba -
»Nem valóság«, mondják,
Hát az ember csak viselje
A *valóság* gondját?

Hiszen szemmel láthatóan
Itt lebeg előttem
Ezüst fényben, a nehéz nagy
Déli levegőben.

II.

Hogy elfogott, hogy körülszótt
Az a régi álom,
Hogy itt vagyok ismét, a nagy
Széles pusztaságon.

De sok a lég, de sok a fény,
Mely körültem árad!
Fénytengerbe bele merül
A kis földi bánat:

Mintha minden szépség, jószág
E földre lehelne.
Mintha itt szállna előttem
A sík puszták lelke.

Fátylát bontja, fátylát vonja
A széles határra,
Hány ezer kép van felirva
Bűvös fátyolára?

Mint terül el arany napfény
A sík pusztán végig,
Ezüst színű szép délibáb
Mint száll fel az égig.

Mint iramlik rajta az ég
Tüzes zivatarja.
Hogy vonja be hideg télnek
Fehér hóviharja.

Mint gyulad ki felette az
Esthajnali csillag,
Mint lepi el édes-lágyan
A kakukfű illat.

Milyen csekély, milyen gyöngye
A mit ember érez:
Itt, hol olyan közel vagyunk
Az Isten szívéhez!

Őszi áldás.

Kis falu van a csendes Nyírségben,
Szép nagy kert, a falu közepében.
Légyen áldott minden egyes fája,
Minden egyes hajlongó fűszála!

Ez tanított minden szépre, jóra,
Legyen áldott minden itt élt óra!
Boldogságot, békét csak itt leltem,
Fagyökérként hozzá nőtt a lelkem.

Sűrűdnek az őszi, esti árnyak,
Hozzám kedves, ösmert hangok szállnak:
A mezőn még dalolnak a lányok,
A majorban, lenn, egy liba gágog.

Mellettem most egy madár felrebben -
A faluban ugat nagy ijedten
Öt-hat kutya: - Ott kurjant egy gyerek
Kiséri a tengervis-szekeket.

Ősz van - hordják be a föld termékét -
Adjon Isten nyugodalmat, békét!
A természet áldott szent nyugalma
Ember által ne legyen zavarva!

A régi ház.

Roskad a nagy tető
A régi ház felett,
Elették a zsindelyt
Sok hulló levelek.

Melyek ősziről őszi
Lassan estek rája,
Eső-vert a fala,
Rongy a gerendája.

A gyerek-szobában
Nincs már a sok gyermek,
Ki meghalt, ki elment
Régen »nagy embernek«.

Nem terítenek már
Húsz-harmincz vendégre
A nagy ebédlőben,
Ennek már mind vége.

Eltűnt a cselédség
A hangos konyhából,
Hirmondó se maradt,
Szakácsból, kuktából.

Eltűnt a perelő
Víg szolgálok hadja,
Csendesen főznek ott
Csak úgy, napról napra.

Víg paripa, kutya
Erre már nem vágat,
Eltűnt a sok kedves
Fényes-szörű állat.

Egy árva gólya áll
Az udvar közepén,
Fázik - kis békákat,
Tücsköket fog szegény.

A nagy régi kertben,
Elsárguló galyak
Az utak mentében
Sűrűbben hajlanak.

Vadabb növése van
Szerte a virágnak,
Szabadabban nőnek
A bokrok, az ágak.

De azért szép a kert,
Kedves a ház tája,
Falát sűrűn fedi
A jázmin virága.

Kedvesen süt a nap
A korhadt fedélre,
Lágyan hull a harmat
A hulló levélre.

Ha nincs víg hangja a
Lecsendesült háznak,
De nyoma sincs benne
Fájó életláznak.

Az Isten őrizzze! -
Nyugalmas környéke,
Azt hiszem, hogy ilyen
A boldogság képe.

Honvágy.

Hisz' virág nyilik minden réten,
Mégis - mért nem oly virág nékem.
Mint az, mint az, mely ott terem
Az ismert, kedves földeken?

Hisz madár dalol minden ágon,
Mért is nincs oly dal a világon
Mint az, mely ottan hangzik távol
A kedves, poros ákáczfáról?

Úton, útfélen házak állnak,
De tán ajtója sincs a háznak?
Betérni egybe sem kívánok,
Nem ismerem, hideg van nálók.

Csak oda száll vágyódva lelkem,
Hol boldogságot, nyugtot leltem:
- Szép fehér ház falusoron -
Én édes drága otthonom!

Otthon.

Csakhogy visszajöttem a szép, régi helyre,
Mintha minden léptem új gyökeret verne
A jó áldott földbe.

Mintha új erővel kezdődne az élet,
Mintha visszatérne mind, mi a múlté lett
Ezer új alakban:

A finom por-réteg csak úgy száll mint régen,
A csillag, mint hajdan, úgy jön fel az égen,
Minden csak a régi.

Úgy szántják a földet, a rozs úgy kél rajta,
A fiatal ákác is csak az a fajta
Mint a régi törzsek.

Már hogy ne szeretném ezt a kedves tájat!
Csak itt pihenhet meg lelkem, ha kifáradt,
Széles e világban.

Hiszen itt nyílt minden szeretet virága,
Itt szövődött minden arany álom fátyla,
Bűbájos szálakból.

Lefoszlott a fátyol sok más szép vidékről,
De itt álmodom mindig még az égbe kékül,
Ma csak úgy, mint régen.

Aratás.

Aratják a vetést
Száz kasza egy sorba,
Hull a nehéz kalász
Fényes, érett sorja.

Mind a falu népe
Csak arat, csak arat,
Szem-érlelő, forró
Napsugarak alatt.

Rátűz a nap égő,
Ölelgető fénye
Kékruhás leányra,
Gyolcsinges legényre.

Megakad a férfi
Barna-piros képén,
Éltes asszony halvány,
Kopottas kötényén.

Megcsillan a kaszák
Emelkedő fénye,
Vízszíni, metszőn,
A nagy heves fénybe'.

A tájra, a földre
Életerő szállott,
- Fordúlnak a kaszák,
Hullnak a virágok. -

Kifordúl a nehéz
Gyökérvesztett kéve
Álló vetés közül,
A lekaszált szélre...

S most mintha egy alak
Hamvas fátyol-szárnya
Mind e víg, arató
Népség felett szállna.

Kasza van kezében,
Ütemes mozgása,
Nyugodt, kiméltelen,
Biztos aratása.

Ő, a nagy arató
Az aratók felett!
- Meleg, forró nyár van,
Messze a kikelet.

Akkor majd új vetés
Zöldíti a tájat -
Hány lesz még közülök
A ki arra járhat?...

Faluba.

Meleg, poros nyári este,
Hosszú utcán csend és béke,
Mezőn van még mind a falu
Munkát-bíró ifjú népe.

Hosszú utcza, üres utcza,
Mintha kisépték volna,
Csak ott, három öreg asszony,
Kis fa-lóczán, mind egy sorba'.

Sötét kendő borítja be
Mind a három öreg fejet,
Fehér meszelt fal világít
A sötétlő kendők felett.

Nyár van, csend van, csak úgy néha
Hallszik egyik-másik hangja,
Szintelenül, tompán, lágyan:
»De jó meleg este van ma!«

Őszi kép.

Ködös este tesped a vidéken,
Elmúlt a nyár, ha nem is oly régen.
De úgy elmúlt, mint mikor a lélek
A halottból végtelenbe széled.
Szép letűnt nyár, visszajön még másszor,
Hasonképe feltámadhat százszor
A halottnak - de ő már örökre
Elszállt, behalt, elszéledt a ködbe.

Lilaszín fény, távol az ég alján. -
Homokdombok hullámzó vonalján
Őszi ködnek seper fehér szárnya,
Mintha visszatérő lélek járna.
Köntöséből egy-egy tépett darab
Az ákác sor zöld lombja közt marad;
Zöld az ákác, nem értette még meg,
Hogy már letűnt a nyár és az élet.

Friss vetésnek halvány zöldje felett
Kavarodik egy fekete sereg,
Minden varjú most ide szivárog -
Rossz időt mond, ha a varjú károg;
Fel-felszállnak, újra visszacsapnak,
Közepén a bágyadt-zöldes lapnak
Feketélik tömegök sötéte,
Társas élet - elhagyottság képe.

Hosszú az út, nem is fordul vissza,
Puha földje csak nehezen iszsa
Őszi esőt - telítve már véle
A közepe, sikamlós a széle;
Kerékvágás belevész a mélybe,
Lesiklik egy kátyu fenekére,
Túl oldalán lát ismét világot,
Mert ott jobban, mélyebben levágott.

Nem bánják az utat e határon,
A jó Isten igazítja - nyáron.
Nem gondoza, a kinek a gondja,
Majd kiszárad - a nép is így mondja. -
Csak egy gazda - földje itt határos -
Azt gondolta: rossz út neki káros,
Tele hányta, már hogy épen teljen, -
Tökindával a legrosszabb helyen.

Széles úttal egy irányban halad,
Két oldalán, két fekete szalag,
Keskeny árok - árnyékot vet rája
Az útszélnek két sor ákáczfája.
Vége sincs tán e két ákáczsornak?
Ha van is, jó ha elérem holnap,
De ott mégis, mintha vége lenne,
Vagy mintha egy pontba bele menne.

Fényes a pont, tűz vagy lámpavilág?
Úgy nyílik ki, mint egy sárga virág
Izzó kelyhe, mely bágyadtabb fényben
Elhalványul sárga levelében.
Fényes lámpa, hej kinek is fényel?
Kinek lesz ez világosabb éjjel
Te általad? csak úgy idegennek
Világítasz? - Sokan jönnek, mennek.

Indóháznak közelében állok,
Minek? hiszen utast nem is várok.
Vagy ki tudja? - jön és megy az álom -
Megálmodtam: nem hiába várom.
Zakatolva jön a vasszörnyeteg,
Hogy fénylenek a nagy vörös szemek.
Piros lámpa van az elejére
Ráakasztva, tündöklük az éjbe.

Nagy mozdonynak fekete kéménye
Szikrákat szór a csillagos égre,
Hull a szikra, megy a füst utána,
Szikrát, füstöt, mindig egyre hányja,
Csak jön, csak jön, közelebb, közelebb
Gyúlnak, nyílnak a nagy vörös szemek,
Itt is van már, csak még egy gondolat -
Sivítő fütty - megállott a vonat.

Megálltára alig-alig várnak
Az utasok - kiszállnak, beszállnak,
Rosszkedvűen, zordul, ingerelve,
Mindegyik csak magával eltelve.
Fáraszt az út, dehogy gondol másra,
Dehogy bánja, hogy ott jön a társa
Kifáradva. Meg se kérdezi tőle:
Hova? Merre? csak megyen előre.

Lámpafény és az alkony világa
Sugárt hint egy utas alakjára,
Rövid perczre - elhaladt már régen
Sötétebb pont, kétes sötétségen.
Szétoszlanak. Az indóháztájék
Lecsendesül, csak egy asszony vár még,
Vár, mindig vár, nem hiszi, nem érti,
Hogy még se jött - fütől-fától kérde.

Benéz minden kocsi ablakába,
Megint csak vár, egyedül, magába':
Hátha, hátha eljön mégis végre,
Árva szívem végső örömére?
Hej, pedig de nehéz aztat állni.
Minden órán, minden perczen várni,
Várni, várni, minden érzeménynyel
Oszladozó pókháló reménynyel.

Várni, várni, elhagyatva lenni,
Hiszen ehhez minden átok semmi,
Éget a tűz, de nem éget jobban,
Mintha a szív elhagyatva dobban.
Egyedüllét sötét, szörnyű átka,
Szívemet is befonta, megszállta.
Fagyaszt a jég, de nem fagyaszt jobban,
Mintha a szív elhagyatva dobban.

Elhagyatva, elhagyatva halad
Ott az úton egy nehézkes alak,
Szürke, rongyos köpenyeg takarja,
Inog, himbál soványos két karja.
Inog, himbál, nincs mit vigyen véle,
Visszahajlik a köpönyeg széle,
A mint azzal esti szellő játszik,
Köpeny alatt rossz hegedű látszik.

Muzsikus volt egykor, hajdan, régen,
Most már neki ez is mintegy szégyen,
Szégyelli, hogy egykor szíve álma
Hír s dicsőség nagy mezejét járta.
Hír s dicsőség mezejére vágyott,
Látta a sok szép tarka virágot,
De hiába - aszott tarló már az,
Rajta minden élettelen, száraz.

Már letért a kavicsos útszélről,
Gyenge szellő keletkezik délről.
Terjeszti a ködös nedvességet,
Sejtelmessé teszi a vidéket.
Az utas csak elhagyatva halad,
Nehéz lábbal tapossa a sarat.
Minden lépés, minden nyom hagyára
Uj sár borul széles csizmájára.

Megy az utas, nagy nehezen halad,
Utána kis tarka kutya szalad,
Vagy szaladna, de az egyik lába
Még séremllett egy tövises ágba.
Benn a tövis, fáj, ha rálép lába,
Azért csak a másik hármát váltja.
Nyöszörögne, de azt is elhagyja,
Minek? hiszen senki sem hallgatja.

Megszokhatta a nyomorúságot.
Gazdájával régen e világot
Kóborolja; jó szót sem kap tőle,
Mégis dehogy távozna mellőle!
Szegény állat csak megyen előre,
Megnehezült hosszú, nedves szőre
Őszi ködtől, a mint rája szakadt,
Bojtorjától, mely a fülén akadt.

Mennek, mennek, vége már az útnak,
Tágas, széles major felé jutnak,
Kutyasereg dühös ugatása
A vándornak hangos fogadása.
Csattogatják fehér foguk élet,
Kapják, tépik a köpenyeg szélét,
Bátrak, vadak, oka is van annak,
Jólakottak - aztán otthon vannak.

Könnyű e kis vándor kutyát tépni,
A házakból ember úgy sem lép ki,
Csillapítani a kutyák haragját.
Nagy ugatást magoktól elhagyják,
A mint egyik-másik belefárad.
A házakból lámpavilág árad,
Barátságos sárga meleg fénye
Kifénylik a major közepére.

Áll az utas, benéz az ablakon,
Bent a házban jólét, béke vagyon,
Piros képü, kipihent emberek,
A bölcsőben két szunnyadó gyerek.
Ujra benéz - majd elfordul onnan.
Nem kérdezi senki: hova? honnan?
Hiszen ő már maga alig tudja,
Hova vezet, honnan jött az útja.

Megy hát tovább, alig tudja merre,
Réges-régen nem járt ő már erre.
Felmerül most ott egy emlékezet:
Rácsos kapu, mely a kertbe vezet.
Sárgás lapján a kerítés-falnak
Esőcseppek szétfutnak, elhalnak,
A ráhajlott ákáczfáról cseppen,
Hull a harmat, mindig sebesebben.

Az utas már a nagy útra tért be,
Mely bevezet a kert közepére,
Feje felett mind összehajlanak
Ágas-bogas leveletlen galyak.
Egy-egy csillag kivilágló fénye
Átszűrődik a fák tetejére,
Felhő-fátyol s galy-rostélyon által
Nyájaskodik az éj utasával.

Nyájaskodik a rózsza levelén,
Mely ott virit a nagy gyep közepén.
Mint egy darab tavasz oda vetve,
Ősz van, mégis virítani vón' kedve.
Egyik bimbót másik után hajtja
Piros rózsza, - a hónapos fajta,
Nyilik, nyilik a nagy őszi ködbe,
Tavaszt látott - vágyakozik többre.

Csak hull rája az őszi permeteg,
Ellankadnak a selymes levelek,
Egyik kis csepp a másikhoz szakad,
Pillanatra levelén fennakad.
Megnehezül, fényes, teljes gyöngye,
Lesikamlik - hull a rózsza könnye,
Egymásután, egyhangun a földre,
Minden csepptől megrezdül a zöldje.

A tó vizén borong még az estve,
Sima tükrét aranyosra festve,
Nem tud a fény a víztől elválni,
Köd megfogta, nem tudott felszállni.
Megfogott fény van a fa tetején,
Még a nyártól tartogatja szegény,
Napsugárnak minden forró csókját
A levelek fukarkodva óvják.

Minden sugár, mit a levél látott,
Tüzes fényü színaranyra váltott,
Áthuzódott levél szövetébe,
Kiviláglik a ködös sötétbe.
Sugárzik az elsárguló levél,
Elmúlt nyárnak melegéről beszél,
Elmúlt nyárnak legutolsó fénye
Tündöklük a kerti falevélbe.

Az elhagyott őszi tájkép felett,
Mint egy édes, fájó emlékezet,
Gyenge, édes illat terjedése:
Nyár utolsó, végső köszöntése.
Bevegyül a rózsáé illatába,
Friss, nedves föld felszálló párája,
Nedves földön muló levél-réteg
Halmazából gyenge illat széled.

Gyenge illat, enyészet küldöttje,
De mintha ott lebegne fölötté
Jövendőnek halvány, bágyadt fénye,
Jövő tavasz csábító reménye.
Illatot hint a rezeda ága,
Elhalványult száradó virága.
Illatos még, gyenge lehellése
Beolvad a ködös őszi légbe.

Megy az utas, bekanyarult végre,
A kert sűrűbb, bokrosabb felébe,
Fák alatt, a kanyargós út mellett
Alacsonyos gyep-ülőhely terjed.
A nyírott gyep vad növésnek eredt.
Hosszas szála hullt levelek felett,
Ottan himbál, nyúlik az ég felé.
Igyekeznek a napsugár elé.

Nem is tudja az utas, mit teszen,
Lehanyatlik a nyirkosas gyepen,
Zavart fővel, fáradt, törött testtel,
Sirna talán, de könnyezni restell.
Mi is hozta vissza e vidékre?
Nem kellett vón' visszajönni még se!
Előtte volt, mint hajnali álom:
Hogy egy szép hely van még e világon.

Most már ez is elvesztette fényét,
Gyermekkora utolsó reményét.
Minden lépés sárosra taposta,
Minden ködcsepp halványabbra mosta.
Itt is csak az elhagyatott, régi,
Itt is kóbor - idegen - vidéki,
Itt is csak a fájó, régi nóta:
Még a fa is másképp nőtt azóta.

Hosszan-hosszan maga elé bámúl,
Fényt keresne multnak sugarából.
Őszi ködtől szürke haja ázik,
Csak azt érzi, azt tudja, hogy fázik.
Rongyos köpeny hiába takarja,
Remegve nyul hosszu, sovány karja
A rongy után, nedves szövetébe
Befészkelte az este hidegsége.

Volt, volt egykor még egy szép idő is,
Hiszen akkor »lány volt még a kő is«. -
Mért nyomorult, ha nincs egyéb vétke,
Mint hogy soha szerencse nem érte?
Nincs is ennél irtóztatóbb vétek,
Átká alatt görnyednek a népek.
Felkapni a szerencse kerekén,
Jutalmazott, drága, dicső erény.

Nem kapott fel, - most ő is úgy tenne,
Ha még hozzá kedv - s ereje lenne.
Üldött farkas, de legalább étkes,
Ha nyomorult, megérdemli - vétkes. -
Hideg, hideg minden gondolatja,
Agyát, szívét a hideg áthatja,
Mégfagyasztja - oh, bár fagyna végkép!
Bár itt érné rongy élete végét.

Egyszerre csak hideg keze mellett
Elsimúl egy éltető lehellet,
Meleg, gyöngéd, - dermedt öt ujjára
Reá lehelt kis tarka kuttyája.
Oda simúl, kérő szemmel néz fel,
Az utas majd eltaszítja kézzel,
Aztán ránéz: - de hűséges - gyöngé -
Forrón, sűrűn megeredt a könnye.

Nóta a tengeriről.

I.

A VETÉS.

Vetik a tengerit, szépen egy sorjába,
Aranysárga magot, barna barázdába.
De nagy a szárazság, felhő sincs az égen,
Porzik a szántóföld, nem esett már régen.
Ez a drága jó mag, ki fog-e még kelni?
Érdemes leszen-e a földet művelni?
Ha nem esik rája az égnek harmatja.
Bogárszemű kis lány könnyével áztatja.
Lepereg szeméből barna két orcáján,
Sötétkek kötényén, virágos szoknyáján.
Foszlányos a szoknya, el van nyúve nagyon,

Pedig milyen szép volt farsang vasárnapon.
Hogy repült a tánczba' piros fodra széle,
Elmehetett volna menyasszony is véle.
Nem is volt a bálban szebb lány Juliskánál,
Menyasszony sem lehet boldogabb nálánál.
Illedelmes módra tánczolt vele szépen
A falu virága, Bodor Jóska épen.
Nem szólt Juliskához, csak nézte, csak nézte,
Égő szemeivel majd hogy megigézte.
Meleg lett egyszerre a lány szívetája,
Lángot vetett tőle selyem két orcája.
Kigyulladt a táncztól, vagy tán a nézéstől?
Azt hitte, hogy feje mindjárt beleszédül.
A többi legények is csak őtet lesték,
Juliskát a tánczban legjobban keresték.
Hiszen Jóska tánczolt vele a legtöbbet,
Meg tudta találni mindig a legszebbet.

*

Elmult már a farsang, a bőjtnek is vége,
Husvét keddi bálra megy a falu népe.
Ki húzódik ott meg a kapufélfánál?
Csongár Juliska az, nincs árvább nálánál.
Piros ajka sem szól, csak beszédes szeme
Búbánat-harmattal, könnyekkel van tele.
Hozzá nem szól senki, nem is hívják tánczra,
Juliska, Juliska haza mehetsz már ma!
De nem tud elmenni, meg sem tud mozdulni,
Valami készteni feléje fordulni,
Bodor Jóska felé - jaj de szépen járja
Azt az arany tánczot... de nem ő a párja!
De hisz' Jóska neki soha sem is mondta,
Hogy őtet szereti, miért is gondolta?
»Hej Juliska lelkem, ne állj itt magadban,
Még azt fogják hinni, szívbeli bajod van.
Hiszen nincsen neked nem is volt szeretőd,
Gyere inkább fordulj velem egyet-kettőt.«
»Kedves Pista bácsi, dehogy bánt szerelem -
De miként tánczolna kigyelmed én velem?
Mikor a többi lány mind hiába várja,
Kigyelmed csak nézi, egyikkel sem járja.
Öreg is már kelmed ily szegény kis lányhoz.
Érdemesebb, szebbet válaszszon magához.«
»Igaz, nem tánczoltam« - s sóhajt Pista nagyot
Mióta a rózsám hűtlenül elhagyott.
De ha öreg vagyok neked már a tánczhoz,
Haza viszlek lelkem az édes anyádhoz.
Jobb lesz neked otthon, ha itt észre vesznek
Egyedül és búsan, hidd el kinevetnek.«

*

Vetik a tengerit szépen egy sorjába,
Aransárga magot barna barázdába.
Takáts Pista földje be van vetve szépen,
A Juliskáéval szomszédos az épen.
Pista munkája már készen, hisz' ő birja,
Juliskáénak még igen sok a hijja.
Elvetné ő neki szívesen a magot,
De egyet ránt vállán: »Ejh, már öreg vagyok«.

II.

TENGERI-KAPÁLÁS.

Langyos meleg eső a földet puhítja,
Földben fekvő magot életre buzdítja.
Aztán a napsugár hívja, csalogatja:
»Ébredj fel, ébredj fel, Istenadta magja.«
Felemeli a mag a jó barna földet,
Gyenge levelet hajt, selyemlágyat, zöldet.
Keskeny, finom szallag minden egyes levél
Mi szépen forgatja, hajtogatja a szél.
De már halaványabb lett haragos zöldje,
Kívánja a kapát, gazos lett a földje.
Most is szomszédosak Pista Juliskával,
El vannak foglalva nagyon a kapával.
Mintha óra mérné, rendben megy a dolog,
Csillámlik a kapa, a hogy a rög forog.
Erejét vesztí már szálló nap sugára,
Csendes alkony borúl a széles határra.
Lentesb helyeken már sötétül az estve,
De a nyugoti ég aranyra van festve.
Aranyos a por is, a mint a szél hordja,
Amott az út mentén - felverte a csorda.
Fényesen csillámlik túl az ákác-soron
Aranyos gömbjével a falusi torony.
A toronyra, gombra, büszkék a kik vették,
Ujdonat-új pléhvel csakis tavaly fedték.
Takáts Pistának is nagy benne a része,
De egyéb gondja van, a tornyot mit nézze?
Elvégezte ő már régen a munkáját,
Maga elejébe támasztja kapáját.
És rábámul hosszan az aranyos porra,
A mint lassan felszáll a zöld ákác-sorra.
Nem aranyos már az, szürke lett egészen,
Egykor ő is hitte, hogy aranyos lészen
Az ő gyöngy élete - hej de megváltozott,
Szívére milyen nagy szürkületet hozott.
A többi mezőről nevetés és nóta
Hangzik, így megy ez már kora reggel óta.
Az ő földje ugyan rendes, igaz, rendes,
De olyan szomorú, olyan igen csendes.
Juliska fiatal, az sem dalol még se',

Pedig milyen édes a hangja csengése.
Nézi egy ideig a lány két orcáját,
Szép szemének sűrű lesütött pilláját.
Szinte belefárad a hosszú nézésbe,
Hogy hanyatlik a nap, alig veszi észre.
Egyszer csak szemébe tűnik ott valami,
Éles, tüzes színben látja villámlani
Egy asszony kendőjét; a nap lemenőbe'
Rávilágít épen a piros kendőre.
Pista úgy képzei, mintha lángot vetne
S szívében egy fájó, mély sebet égetne.
Piros kendő alatt fényes két szem ragyog,
Azt mondja e két szem: hát utolsó vagyok,
Hogy felém se néztél? Vagy talán sajnálod,
Hogy nem Bodnár Rózsi a te hitves-párod?
Jaj, de *hogy* sajnálta! szíve majd megszakadt
A nagy sajnálatnak szörnyű terhe alatt.
Milyen forrón, híven, igazán szerette,
Amaz pedig csak úgy szóval hitegette.
Vagy tán szerette is? de nem tudott várni,
A mint kezdett Csóri Pál utána járni.
Ha nem is tetszett Pál, de a háza tája
Tetszett neki nagyon, el is ment hozzája.
Most már özvegy-asszony, kacsingat Pistára,
Hány - de hányszor hívta őtet vacsorára.
Pista még sem ment el. - Hogy le tudott hűlni! -
Nem tudna már szíve hozzája békülni.
Gondolja: ha elmúlt, elszállt a szerelem,
Mért maradt hát mégis a búbánat velem?
Mintha most is tudná az órát, a napot,
Mikor vad, makranczos lovára felkapott,
Csak hogy ne hallgassa azt az átkos hangot,
A mint esküvőre húzzák a harangot.
Nem is hallotta már rendes egy folytában,
Csak úgy egyes kongást, szaggatva, magában.
Úgy vitte utána hébe-hóba a szél,
Mint mikor a harang tűzről, vésről beszél.
Hej, nagy veszedelem volt is a szívében,
Mintha ketté vágnák, úgy érezte épen.
De hiszen már ennek úgy is régen vége,
Mért is bántja őt a mult idők emléke?
Egy barna kis lány kéz érinti subáját,
Melegedni érzi menten szíve táját. -
Úgy érzi, e kis kéz békét, nyugtot hozott:
»Édes Pista bácsi, de elgondolkozott!
Ugy-e haza kísér? Félek a kutyától,
Egy nagy buglyos állat ottan kullog hátúl.
Nem jó a nézése, én meg nem ösmerem,
Magamba maradtam, megszállt a félelem.«
»Ne félj szép kis hugom, majd haza kísérlek,

Ugy-e danolsz is még, hogy ha szépen kérlek?«
Mennek haza felé, szép csendes éjjelen,
Nem bántja Juliskát többé a félelem.
A nádas tó partján csendesen haladnak,
Mennek, meg-megállnak, megint elmaradnak.
Benéznek a tónak síma viztükrébe,
Miként úszik rajta a holdvilág képe.
Semmi nesz a parton, csak a sás rezgése,
Meg a teknősbéka hosszú fütyülése.
Még vissza a tóra egy pillantást vetnek,
Aztán összenéznek, egymásra nevetnek.
Előbb a lány kezdte, mert Pistát úgy látta,
Mintha ködből lenne, alakja, ruhája.
Jaj, ha szétozlana elmúlna egyszerre!
Nagyon megijedett, nevetett is erre.
Pista meg gondolta: «Ha van is bánatom,
Jól esik, ha ötlet ily vígan láthatom.
És neki is azon gondolatja támadt:
»Ha ködbe oszlani látnám Juliskámat!
Átlátszó orczája e halovány fénybe»
Ha most beolvadna az ezüstös légbe!«
Tünődött majd tovább: «Mi is történt velem?
Tán azért vagyok vig, mert oly rég' ösmerem,
Jól esik vele, ily gyermekmódra bánni,
Aztán szegény árvát, igen tudom szánni.
A fiatal szívre nehéz ilyen bánat,
Tudom, mikor tőlem elszólták babámat,
Erősebb volt szívem, mégis alig álltam,
Csak kicsibe mult, hogy halálra nem váltam.«
Pedig Juliskának nem volt most eszébe
Bodor Jóska nyalka, csalogató képe.

III.

TENGERI-TÖRÉS.

Kora őszi reggel felszállt a ködpára,
De gyönyörű szép nap virradott is mára!
A tiszta kék égen, nyoma sincs felhőnek,
Szinte csengő hangja van a levegőnek.
Sötétzöld ákáczon egyes sárga levél
A nyár elmúltáról, hervadásról beszél,
Úgy veszi ki magát mint sötét haj között,
Ha már néhány ős szál beléje költözött.
De amott a kertben ingó nyirfák ága
Hervadó levéltől tiszta aransárga.
Mellette piroslik eczetfa levele,
Mintha ezer tüzes lánggal lenne tele.
Kerti fák sűrűjén hány, de hány szín látszik,
A mint napsugárja levelökben játszik.
Fényesen tündöklük az átlátszó légben,
Csak úgy úszik minden nagy mennyei kékben.

A tengeri föld is, mit a nép megszállott,
 Mint dolgozó méhraj illatos virágot,
 Fürdik arany fényben, tiszta napsugárban,
 Nagy a nap melege, mint akár csak nyárban.
 Foszlányos, ezüstös, vékony, fehér szálak
 Őszi ökörnyálból könnyen tova szállnak.
 Hol magasabb fű vagy kóró áll elébe,
 Megköti a szálát annak tetejébe.
 S onnan magát tovább egy másikhoz fonja,
 Mig az egész tarlót ezüsttel bevonja.
 Olyan lesz a tarló, mintha vizzé válna,
 Tükrös, síma, fényes, minden fénye, árnya.
 A tengeri földön, mint tarka virágok,
 Eleven színekben sok dolgozó lányok,
 Egyik része töri, a másik meg fosztja,
 A hogy gazdájuk ép' a munkát kiosztja.
 Milyen gyönyörű nagy aranyos halmaz nőtt
 Tengeri-csővekből a csősz-kunyhó előtt.
 A suskó* halmazból pedig alig látszik
 Szép kis szőke gyermek, a mint benne játszik.
 Játszik azon helyen, hol anyja letette,
 Egy kis tarka kutya szunnyadoz mellette.
 Markol a suskóba, kis, piczi kezével
 A fakó levelet tépi szerte széjjel.
 Aztán a lágy szálát, mely a csőből fakad,
 Nézi és próbálja: milyen könnyen szakad.
 Vörhenyes a színe, selyem a fogása,
 A szemére teszi, csak hogy jobban lássa.
 Ha ezt is megunta, tiz kis gyenge újja,
 Magas napraforgó virág után nyúlna.
 Le van róla szedve mind a nagyobb fajta,
 Csak a selejtesét felejtették rajta. - - -
 Este felé aztán a tüzet meggyújtják,
 Mert a hántást, fosztást, éjjelre is nyújtják.
 Rá világít a tűz a dolgozó körre,
 A két ott pihenő gyönyörű ökörre.
 De szép egy pár állat! síma fehér szőre
 Szinte világot vet a sötét mezőre.
 Még szarva is fényes, a ki ránéz, látja,
 Jól tartja ezt a párt, szereti gazdája.
 Szereti is nagyon, nagy is rá a gondja,
 Hogyha nézi, sokszor magában elmondja:
 »Ez nekem mindenem, egyetlen jószágom,
 A mit szerethetek széles e világon«.
 Takáts Pista mondja, mert az ő jószágá,
 Most is mellette áll nagy búsán magába'.
 A mint fejökről a jármot leemelte,
 A két ökör nyakát mindjárt átölelte.

* »Suskó«-nak nevezik a Nyiren a tengeriről lehántott levelet.

»Hej Csákó, hej Bimbó, de nehéz elválni,
Tudom, hogy ti fogtok engemet sajnálni.
Úgy sincs nekem senkim, a ki engem bánjon,
De nem is kívánom, hogy valaki szánjon.
Nem is szánandó az, a kinek élete
Ennyi drága arany szabadsággal tele.
Szinte belefájult a sok szabadságba
Az én árva szívem - de nagyon is árva!«
A leányok nézik, mint, hogy ölelgeti
Pista két szép ökrét. A többi neveti,
Csak Juliska, a ki épen közelében
Ott áll, megszólítja, szelid hangon szépen:
»De gyönyörű szép is a kigyelmed ökre!«
»Ejh, hadd el Juliska, - elhagyom örökre.
Elhagyom, eladom legdrágább jószágom,
Mi lesz osztán velem, azt már úgy sem bánom.
Le is út, fel is út, hogy merre visz útam?
A jó Isten tudja, nem hogy magam tudjam.
Nem állhatom tovább, hogy itt veszteg legyek,
Elbujdokolok, vagy katonának megyek.
Beviszem a termést, hogy módját megadjam -
S minden szegénységem igaz rendben hagyjam.
Aztán nem lát többet senki e határon -
De Juliskám lelkem, búcsúszavad' várom.«
És kezébe veszi a lány hideg kezét.
Szólana, de ajkán elakad a beszéd.
»Juliskám, galambom«, - tovább nem mondhatja,
Zavaros lett nagyon minden gondolatja,
Mert a lány szemében sűrű könnyű ragyog -
»Hiszen te azt mondtad, hogy én öreg vagyok!«
Milyen forró a tűz, forróbb a szerelem -
»Juliska, galambom, megelégszel velem?«
Nem felel a leány, csak gömbölyű karja
Szeretője vállát ölelve takarja.
Sűrűn, szaporábban kezd a könnye hullni,
Oly nagyon jól esik hozzája simúlni.
S mi tűrés-tagadás, hogy férfi létére
Takáts Pistának is harmatos lett képe.
»Ne sirj, virágszálam, hisz már el nem megyek,
Soha sem gondoltam, hogy ily boldog legyek!«

Az eleven szent.

I.

A kis-gáti hegyben
Vigan szüretelnek,
Szőlőszedő lányok
Épen most delelnek.

Szőlő van mindenütt
Gyékényen, kosárban,
Lányok kötényében,
A nagy kerek kádban.

Jó édes szőlőnek
Van is sok vendége,
Zümmögő darázsok
Éhes, falánk népe.

Zsibongó hangokkal
Az egész hegy tele,
Mint szólna minden
Szőlőtő levele.

Munkások beszéde,
Darázsok dongása,
Lányok nevetése,
Lányok dalolása.

Ott a vályogvető
Magába hegedül,
A sok tarka hangba
Ez is belevegyül.

De egy érdekesebb hang
Felkiált most mordúl,
Minden szem ijedve
Csak feléje fordul.

»Zárjátok a kaput,
Ki ne merjen menni,
Mig az illó hegybért
Le nem fogja tenni.«

A hegybiró mondja,
Szemben áll most vele
Egyik szőlős gazda,
Régi ellenfele.

Lék Mihály a neve,
Sok világot látott,
Huszároknál tanult
Huszár-bátorságot.

Hordós szekeren áll,
Lovait nógatja,
Hajszállal sem gyengébb
Az ő akaratja,

Mint a hegybiróé,
Hanem az ereje
Alig hihető, hogy
Mérkőzhetne vele.

Gáti Gáspár uram
Hires erejéről,
Meg az istentelen
Durva beszédjéről.

Csak paraszt módra él,
De ha herczeg lenne,
Kihivóbb és büszkébb
Akkor sem lehetne.

Régi nemes ember,
Büszke is reája,
Téli-nyáron mindig
Posztó a ruhája.

Sokszor is elmondja,
Mindenki hallhatja,
Viczipán volt egykor
Valamely szépapja.

Két puskás kerülő
Előáll hirtelen,
Hegybíró szavára. -
Hogy mi a félelem

Lék Mihály nem tudja,
De engedni kellett,
Mit tehet egymaga
Ennyi ember mellett?

»Itt van«, és a hegybért
Hegybíró elébe
Vadúl odadobja,
Haragos lett képe.

»Megállj, Gáti Gáspár,
Ezt még megfizeted,
Hogy az embert ilyen
Rútul csúffá teszed.

Mint egy utonállót
El akarsz fogatni,
De ennek az árát
Te fogod megadni!«

II.

Nagy gyilkosság híre terjedt a mezőn,
Új sirt ásnak a kis-gáti temetőn.
Még alig egy hete múlt a szüretnek,
Vígáság volt ott - ma pedig már temetnek!

Gáti Gáspár elhagyottan magába
Halva fekszik ott a szőlő-garádba'.
Pásztor gyerek a faluba beszaladt:
»Jaj nézzék csak, mi van ott a fa alatt!«

Pásztor gyerek elterülve találta.
Fokos éle küldte őt a halálba.
Halántékán fokos ütés friss helye,
Ítéletnap sem forrasztja aztat be.

A faluban megeredt a sok beszéd,
Beszéli a Gáti Gáspár esetét.
Tán szent is lett, hogy úgy tódúl hozzája
Az a sok nép búcsú-járók módjára?

Körülállják Gáti Gáspár tetemét,
Itt kezdődik újból csak a sok beszéd!
Rablók voltak - haragosa tette tán?
Ott a sok pénz a zsebében, igazán!

Felesége könnyezve néz reája,
Durva is, meg zsémbes is volt hozzája,
De azért csak ura volt, hát szerette -
A hogy épen árva szíve tehette.

III.

Gáti Gáspár teste felett
Keskeny halom emelkedett,
De fenmaradt az emléke,
Titokteljes, gyászos vége.

Kérdezik a gyilkos nevét -
Ha ráfordúl a szóbeszéd,
A mint többen hányják-vetik,
Lék Mihályét emlegetik.

Nem is tudnák megmondani,
Hogy először ki mondta ki,
Most, akárki esküt tenne:
Bizonyos, nincs kétség benne.

El kell fogni, bekisélni,
A büntetést rá kell mérni!
Hát itt köztünk gyilkos legyen?
Hogy talán még több kárt tegyen?

»Mihály gazda add meg magad,
Hiába vón' minden szavad,
Ezer tanú van ellened,
Tagadd bűnöd, ha teheted.«

Mihály sápadt, mint a halál. -
Legény-öcsce mellette áll,
Szelid arcú jámbor gyerek,
Mind szeretik az emberek.

Még csak egyszer volt sor alatt,
Azóta egy félév haladt.
Gyengélték még katonának,
Mondták: hogy egy évet várnak.

Rá néz bátyja dúlt arczára,
Siró-rívó magzatjára,
S bátran lép a fiú elő,
Mint valami követelő.

»Csendőr uram, van egy szavam,
Én vagyok a gyilkos magam,
Bosszu volt mi bennem támadt,
Megbosszúltam a bátyámat.«

»Ne tréfálj, ez komoly dolog,
Kérdésben egy élet forog.«
»Nem tréfálok, mert megtettem,
Gyilkosságra vetemedtem.«

S újra beszéli a gyerek,
Gáti Gáspárt hogy ölte meg.
Elkisérik. - Testvérbátyja
Szomorúan néz utána.

Búsan ül az asztal mellett,
Majd felugrik: »Nem, nem lehet!
Ő bűnhődjék én helyettem? -
Elmegyek, még elérhetem.«

De hiába minden beszéd,
Felesége fogja kezét:
»Ne tedd, hogy ha elmegy tőlem,
Mi lesz aztán én belőlem?

És gyermekünk? hogy ha apja
A nevén ily foltot hagyna?
Gyuriczának nincs gyermeke,
Nem oly drága az élete.«

IV.

»Tizenöt év alatt az én ifjuságom
Elmúlik, elhervad, de hisz' úgy sem bánom,
Hervadjon az élet mielőbb egészen!
Tán a más világon több boldogság leszen!«

Tizenöt évig a rabigát viselte.
Tizenöt év alatt megtört teste-lelke.
Most haza mehetne. De minek? - hiába -
Nem várja már senki régi falujába'.

Az akkori lányok menyecskékké lettek,
Akkori legénykéek mind felnövekedtek,
Akkori öregek sírba szálltak régen
Nem ösmeri őt már senki a vidéken.

S kiért ő azt a nagy áldozatot hozta,
Testvérbátyja, vajjon véle megosztogna?
Hát még a gyermeke? ha felcseperedett,
Szemére vetné tán a száraz kenyeret?

Nem nagy örömet hoz az atyafiságba,
Ki oly sok évet ült a munkácsi várba',
Mindenki szégyeli - őtet ne szégyeljék,
Inkább búvó-helyét soha meg se leljék.

Elmúlik az élet valahogy csak egyszer,
S ha újra kezdődne: megtenné még egyszer:
Nincsen, mit megbánjon, semmiféle tette,
Csak hogy testvérbátyját nagyon is szerette.

A dohány.

A jó fekete föld megszámlolt egyaránt,
Ültetésre készen sok szép dohány palánt.
Barnás fűzfa kosár dohánynyal van tele,
De szépen hajlik rá picziny zöld levele!
Mint a friss saláta, egy bokorba rakva,
Igen finom fajta, Gálocsról jött magva.
Ültető leányok vigyázva szétveszik
Gyenge kis gyökerét a jó földbe teszik.
Az ültető fával erős-gyöngédesen
Hogy a czérna-vékony gyökér ne szenvedjen.
Életadó földet hozzája szoritják,
Öntöző kupákból harmattal borítják.
Kis dohány levelét bátran terjeszti ki,
Mintha büszkélkedne, hogy ő is valaki.
Nem mint melegágyban, hol alig volt helye,
A sok ezer közzé úgy be volt ékelve.
Az ültetők között egy asszony alakja
Feltűnik, a dohányt milyen szépen rakja.
Erős, ügyes kézzel - halad a munkája,
Hasztalan beszédre nem is nyílik szája.
Többi dohányossal nincs bizalmas lábón,
Nem is itt született ezen a határon.
Honnan jött? merről jött? vették ugyan nesztét,
De oly sokfélekép szólt róla a beszéd.

Tisztességes ugyan minden tette, szava,
De mégis, ki tudja, hogy milyen ő maga?
Azt is rebesgették, hogy egykori férje
Főbenjáró bűnért el is volt ítélve,
Hogy fogházban halt el - mostan már fogháza
Olyan mély, hogy lánczát soha le nem rázza.
Hosszú szenvedése a sirban ért véget. -
Megszokta az asszony már a sok beszédet,
De nem felel rája; nagy szürke szemével
Maga elé bámul, szótlanul néz széjjel.
Sugár, nagy alakja, nemes élű arcza
Szépségversenyben is kiállhatna harczra.
Hogyha csak az kéne, két eladó lánya
Versenyezhet véle, egy sem rútabb nála.
Két lányát az asszony szigorúan tartja,
Egyik sem kikapó, nem is olyan fajta.
Serény, ügyes lányok, rendes a munkájuk,
Még az irigység sem rakhat szennyet rájuk.
»Mit nézel ott Zsófi? tán az estét várod?
Avagy a kezedet munkától sajnálod?«
Megijedt kis Zsófi anyja haragjától,
Mélyen rezgő szava haragos hangjától.
Hogy bele tekintett az anyja szemébe,
Talán ijedtségtől pirosabb lett képe.
Vagy tán nem is e szem volt, melytől hirtelen
Zsófi fehér arczán piros rózsza terem?
Anyja szemébe néz, de hogy ez ne lássa,
Oldalt fordul mégis egy-egy pillantása.
A kis gyalogútra épen mostan ért el
Dohányos Simonné legény fia, Péter.
Kigyuladt a szeme Kontár Zsófikának,
Mintha közepében mécset gyujtanának.
Vagy mint mikor az ég tüzét szórja széjjel
Egy csillag-hullásos meleg nyári éjjel.
Ha már a szeme is ilyen lángot vetett,
Hát a szivecskéje az még hogy éghetett!
A fiu is megáll, szólana is vagy mi -
De csak jobb lesz a szót mostan abba hagyni.
Hogy volt, és hogy nem volt? ki tudja mint vagyon,
Bizonyos, hogy egymást megszerették nagyon.
Dohányos Simonné, a mint neszét vette,
Szegény Zsófikának szemére vetette:
»Ne csábítsd a fiam, jött-ment népnek lánya,
Férjed soh'sem lesz, ha anyja nem kívánja.«
A lány azt feleli: »Ha meg is szerettem,
Azt is csak az ő sok szép szavára tettem.
Nem leszek én menyé soha kigyelmednek,
Nem megyek oly házba, hol engem megvetnek.
A csábításomtól kelmed sohse féljen,
De Pétert szeretem; Isten úgy segítjen!«

Aztán fiával szólt Simonné asszonyom:
 »Már édes jó fiam, én csak úgy gondolom,
 Nem te hozzád illő, nem is rendes dolog,
 A hol kérdésben egy ilyen leány forog.«
 Oda veti Péter: »Mi roszt tud rája?
 Vagy testvér nénjére? vagy édes anyjára?
 Utána is jártam, becsületes népek,
 Vagyonosak voltak, bár mostan szegények.
 Szamos partján laktak, árvíz felvetette
 A lakóházukat, s őket tönkre tette.
 Akkor fult a vízbe a leánynak apja,
 Csak egy hete mult el évforduló napja.«
 De az anya szívét bárhogy puhítgatja,
 Péter szép szavakkal - nincsen foganatja.
 Hej pedig Dohányos Simonné asszonyom
 Volt egyszer az idő - legalább gondolom -
 Hajdan, mikoriban még talán kigyelmed
 Sem vette oly könnyen az igaz szerelmet?
 Az élemedett szív szinte belefásul,
 A mit egykor érzett, nem teszi fel másról.
 »Úgy is elfelejti, elmúlik« - így mondja,
 »Csak időt kell várni, másra lesz a gondja.«
 El is múlik igaz, hogyha csak azt várjuk,
 Mikor éltünk könyvét örökre bezárjuk.
 De mit egykor láttunk és olvastunk benne,
 Jó volt-e, vagy rossz-e? hát az mindegy lenne?
 Ha egyszer meglopta szívünk kincses tárat
 A sors, mindhalálig fizetjük az árát.
 Sokszor nem is tudja a szív, mi fáj neki? -
 - Régen kiállt harcznak régi sebhelyei.

*

Borzasztó kísértet, ragályos betegség
 Járja be a falut, nincs előle mentség.
 Kik az utcán járnak, halkabban beszélnek,
 Talán még a saját szavuktól is félnek.
 Lélegzetet alig-alig mernek venni,
 A falu kútjához nincsen kedvök menni.
 »Hátha a vízben van betegítő féreg?
 Hátha a légben van életölő mérge?«
 Szép nyári estéken, piros alkonyatra
 Senki sem ül már a ház előtti padra.
 Nem alszik kint senki csillagos éjjelen,
 Házban tartja őket a halvány félelem.
 Előbb ha harangszó szállt a falu felett,
 A sok kérdésnek vége-hossza se' lett.
 »Ki halt meg? hol? miben?« lázasan kérdezték
 S félve hozzá tették: »Terjed a betegség.«
 Most mintha fülükből ki akarnák zárni,
 A harangszó végét alig tudják várni.

Nem kérdeznak semmit, mert mind attól félnek:
 Legjobb embereik tán már nem is élnek.
 Félnék, hogy elibök hozza a felelet,
 Ezt vagy azt a kedves jó ismerős nevet.
 Dohányos Simonné házát is megszállta
 A szörnyű betegség ragadozó átka.
 Eltemették immár szép hajadon lányát,
 Most a más világra a fiát kívánják.
 Arczán fehérlik már a halálnak hava,
 Nincs hozzá reménység, elállott a szava.
 Zsófi, hogy meghallja Péter veszedelmét,
 Félreteszi mindjárt leányi félelmét.
 »Megyek, hozzá megyek, nélkülem ne haljon,
 Hűtlenséget lelke én rám sohse valljon.«
 Anyja visszatartja: »De bizony nem mégy el,
 Nem tartozik reád a Dohányos Péter.«
 A testvér nénye is fordul Zsófikához:
 »Tudod, hogy nem illő tisztességes lányhoz
 A legényes házhoz, hogy ő maga menjen,
 Nem lesz, mit a falu nevedre ne kenjen.«
 De már Zsófi nem fél az édes anyjától.
 Sietve, szaladva, kioson a házból.
 Mit neki a falú! csúfság vagy nevetség!
 Betegéhez hívja édes kötelesség.
 Simonék küszöbét Zsófi már átlépte,
 Szegény Péter mellett ereszkedik térdre.
 Halk, reszkető hangon így szól az anyához:
 »Eljöttem kigyelmed haldokló fiához.
 Az élet végéig Pétert elkisérem,
 Istennek köszönöm, hogy még *itten* érem.«
 Száraz, rekedt hangon az anya feleli:
 »Keserűséggel van az én szívem teli.
 Ellenére voltam - most igazán bánom,
 Ha fiam megmarad, szívből neked szánom.«
 Eljött a betegség titokteljes napja,
 Mely a halált hozza, vagy az éltet adja.
 Imbolyog a mérleg tálja fel-, lefele,
 Csak egy porszem hulljon az egyikbe bele:
 Leszáll, a másikat könnyen fellebbentve,
 Elveszett az élet - vagy már meg van mentve.
 Péter mérlegébe arany porszem hull, a
 Melytől állapota mihamar javul, a
 Az öröm porszeme, - hej nincsen is nála
 Beteg test- s léleknek hasznosbb orvossága!
 Előbb nem is tudta, talán csak érezte,
 Hogy szép, hú kedvese ott viraszt mellette.
 De hogy ébredezni kezdett az eszmélet,
 Zsófi látására visszajött az élet.
 Csak lassan jött vissza, mintha már fonalát
 Fösvénykedő kezek elgombolyítanák,

Hogy vége szakadjon, de erős volt szála,
Péter egészsége ismét helyre állta.
Simonné öröme végtelen e felett,
Csak egy bántja őtet - azon emlékezet,
Hogy egyetlen fiát Zsófinak ígérte,
Nagyon rossz kedvű lett, haragudott érte.
De ha fejes volt már a megtagadásban,
Fejes marad most is minden némű másban.
Egyszer kimondott szót ő vissza nem veszi,
Szíve ellenére - de mégis megteszi.
Olyat ne mondhasson soha senki rája,
Hamis ígéretet hogy tett volna szája.
Kezdene már szíve hozzá melegedni
Leendő menyéhez, - meg tudná szeretni.
Régi makacssága vet ebben is gátot:
»Nem kívántam soha ezt a házasságot.
Nincs ugyan ellene semmiféle szavam,
Saját jó szántomból, én kötöttem magam.
Csak a leány bennem anyát ne keressen,
Csak azt ne kívánják, hogy *én* megszeressem.«

*

Négy ökrös szekérről a midőn leszálla
A szép kis menyasszony, hófehér ruhába',
Fehér koszorúval, esküvőről jöve,
Simonné asszonyom de meg volt ütődve,
Saját maga felett, magára mond vádat,
Hogy szívében olyan szilaj öröm támad.
»Bolondos vén asszony, nem tudod már eszed,
A dolgokat ma *így*, holnap meg *úgy* veszed.
Mi örömem lenne ezen házasságba'?
Inkább maradt volna a fiam magába.«
De az mind hiába, öröm volt szívébe',
Mit ő lecsendesült bosszúságnak véle.
És még nagyobbodott, napról napra látva,
Mikép növekedik fia boldogsága.
Mikor unokáját karjain ringatta,
Az elzárt örömet tovább nem állhatta.
Fiának, menyének, nem mondott egyebet:
»De nagyon szeretem ezt a kis gyereket!«
Azóta boldogság rózsaszínű képe
Milyen földi lehet, egész teljességbe'
Simonék házába ötödik lakónak
Beköltözött, vidám élet-fentartónak.
Melyet a jó Isten sok számos évekig
Életök végéig tartson is meg nekik.
Aztán - hogy a földön ki ne fogyjon magva,
Ily boldogság légyen sok háznak megadva.

A falu csufja.

I.

Csendes nyári este szállt a tájra,
A Nyírségnek legszebb falujára,
A csorda is haza tért már régen,
Semmi nesz a széles nagy környéken.

Csak itt-ott az ákácdfa tetején
Tyúk felretten, megijedve szegény,
Elsuhanó éjjeli madártól,
A kuviknak mélabús hangjától.

Megint viasszaszál az ákáczfára,
Helyezkedik éjjeli álmára,
A kuvasz meg a kapu tövében
Nyujtózkodik, most ébredt fel épen.

Egy nagy sötét árnyékra ráfordul,
Megösméri - hamar visszafordul,
Szégyelli, hogy olyan rosszúl látott,
S ugatja a fényes holdvilágot.

Nyári éjjel andalító fénye
Békét hoz az emberek szívébe.
Jaj, ha minden szívbe béke szállna,
A világ de gyönyörűvé válna!

De ki ottan, mint egy kóbor lélek,
Mely sírjából vissza-visszaéled,
Jár-kél, békét, nyugtot nem ösmerve,
Mért van az úgy átokkal megverve?...

Gondolkozik Rút Feri magába:
»Minek is születtem e világra?«
Azaz, hogyha gondolatja volna,
Talán mostan ilyenképen szólna.

Tudott ő is gondolkozni régen,
Mikor ott ült jó anyja ölében,
Gyermezmódra gondolt a bárányra,
Kis csikóra, nyikorgós csizmára.

Azután egy nagy sötétség támadt -
»Rút Feri, már szegény jó anyádat
Soha többet éltedben nem látod.
Elhagyta ő ez árnyékvilágot.«

Kondás bátyja aztán felfogadta,
Mondván: »apja helyett leszek apja«.
De hogy rút lett s ügyetlen a gyerek.
Mecsajnálta tőle a kenyeret.

Egész nap csak szidta és ütötte,
Felesége szemére vetette:
»Mért hoztad el ezt az ábrázatot,
Baj lesz ebből, előre láthatod.«

Rút Feri lett csúfondáros neve,
Pedig »Szűcs«-re szólt keresztlevele,
Végtére már elhitte az árva,
Nincs jussa a földi boldogságra.

Hogy az idő napról napra haladt,
Ő csak mindig törpe, tömzsi maradt,
Csak feje nőtt, és hajlott előre,
A mint fogyott ki az ész belőle.

Nagy keserűség volt a szívébe',
Mégis vigyorgásra állt a képe.
Őtet is ha itt-ott észre vette,
Ifja, vénje mindig csak nevette.

Ha megszólalt egy jobb szívű legény:
»Hisz' nem tehet rútságáról szegény,
Hagyjátok már el« - az asszonyfajta
Csak nagyobbat hahotázott rajta.

Bánja is az, ha más szívét vérzi,
Azt gondolja: »Hisz az úgy sem érzi,«
Pedig hát a féreg is a porba'
Érzi, ha kegyetlen láb tiporja.

Egyszer még volt öröme, bánatja,
Mondám, kondás volt nevelő apja,
Új év után, úgy vízkereszt tájban,
Tarka malacz született a nyájban.

Szegény Feri nagyon megszerette
A malaczt, titokban etette,
Csíkos, kondor szőrét simogatta,
Mint kis kutyát magához szoktatta.

Egykor este bekerült a házba,
Pirosra sült malacz volt a tálba',
Megkinálja a nevelő apja:
»Egyél, Feri, ma van nevem napja.

Nem mindennap élünk pecsenyével,
Ezt az uraságtól szép szerével
Megszereztem - tarka csíkos háta
Úgy sem illet volna már a nyájba.«

Ferinek a szájában a falat
Megakad - az ajtó felé szalad,
Szalad, mint a kit esze elhagyott,
Siratja a tarka kis malaczt.

Aztán majd az árok felé tartván,
Lehanyatlík ott az árok partján,
Dudvás bozót lett a búvóhelye,
Hogy az este senki meg ne lelje.

Szemetes a keskeny árok partja,
A sok dudva körülfonva tartja
Nem ápolta, senki nem vetette,
A jó Isten örökös felette.

Ott a poros, szürke csalán ága,
Mellette a csodafa virága,
Puha fehér, mint a hattyú pelyhe.
Ezüst fényű, mint liliom kelyhe.

Az átlátszó fehér virág mellett
Szuró, mérges gyümölcs foglal helyet,
A virágnak hókegyéből éjjel
Mámorító illat árad széjjel.

Édes illat száll az ákáczfáról,
Ákáczfának hulló virágából,
Száll a hulló virág ezre, száza
Száll a fáról, pedig szél se' rázza.

Kékes árnyú lapú levelére
Száll a virág - mintha attól félne,
Hogy felébred, - gyöngéden érinti,
A mint rája bűvös havát hinti.

Vad kendernek csipkés levélzete
Fényes éjji harmattal van tele,
Minden csepp egy gyémántkönek látszik,
A mint rajta a holdsugár játszik.

De halványul éji fénynek árja,
Ébredő föld már a hajnalt várja,
Sűrűbben hull az égnek harmatja,
Az új napot előre siratja?

Rút Ferit a reggel ébren érte,
Szeme a sok csillagot kísérte,
Hogy halványul - végre fázva, éhen
Elszunyadt, ott az árok szélén.

A hajnali harmat hullott rája,
Egyszerre csak mosolyra állt szája,
Mosolygott, mert kedves volt az álma:
Előtte állt tarka malaczkája.

II.

Kora reggel óta nyüzsgő népség járja
A Mándoki utcát, mert a vásárt várja.
De széles az utca, mégis alig tér el
Az a tenger népség, állattal, szekérrel.

Ott a templom előtt a nagy pocsolyába'
Mélyen megfeneklett egy portékás láda.
Hullámos szakállu vén zsidó ül rajta,
Hadoászó kézzel piczi lovát hajtja.
Az csak fejét rázza, nagyon ki van állva,
Máté-Szalkáról jött szegény fáradt pára.
Dörzsölődve tolong egy szép marhasereg,
Vigan, büszkén hajtja barna pásztorgyerek.
Mind is egytől-egyig válogatott állat,
A legjava mellé bátran oda állhat.
Pattogó ostorral a gyerek tereli,
Ide-oda úzi, mig helyöket leli.
Mándoki vásártér örvendetes képe,
Nincs hozzád hasonló Szabolcsvármegyébe'!
Hosszú nagy ákáczsor vezet el hozzája,
Erdős ligetekkel ékeskedik tája.
Éjszak-kelet felé dombok veszik körül,
Mig a nyugoti rész lapályosan terül.
Homokdomb teteje nagyon ki van hordva,
Mert a falusi nép meg a szél is hordja.
Nyárfá van ültetve a domb hátán széjjel,
Hadd birkózzék ott a homokhordó széllel.
Nyárfáknak aljában soványos fű terem,
Nem terjedhet tőle a fűvásos verem.
Itt-ott akad közte páfránnak levele,
Tanuskodik: e domb régi erdő helye.
Áll még lent az erdő hátramaradt része,
Hogy az emberi szem gyönyörködve nézze.
Tölgyfa erdő lombja megbarnult egészen,
Megzörren a galyon, lehullásra készen.
A barna levélre kékes ködös fátyol
Száll fel füst alakban sok laczikonyháról.
Ott sűrű a népség, zsebongó moráját
A távol állók is zivatarként hallják.
A domb partos részén ökrök, lovak állnak,
Hajcsárok, kupeczek jó vevőkre várnak.
Im' egy leánysereg, virító színekben,
Együtt áll, majd félve, visongva szétrebben.
Egy kis sárga csikó, bozontos fejével
Közéjük vágatva, riasztotta széjjel.
Vágtat a kis csikó, vitor, virgoncz állat,
Úzóbe vette a kis tarka kutyákat,
Melyek a vásártért ólálkodva járnak,
Elhulló falatnak szerencsését várják.
Darútollas legény, de kevélyen lépdel,
Csak félvállról beszél a hajadon-néppel.
Hogy mellettök elmén nyikorgós csizmája,
Beh sok szép lány szíve visszhangot ad rája!
De egy kis lány szíve legnagyobbat dobban,
Hogy a büszke legény elejébe toppan.

»Adj' Isten, galambom, hát mék' kertből szedted
 Azt a szép virágot, vagy csak boltban vetted?«
 Szép bokréta is az, selyemből kivágva,
 Piros rózsabimbó s kék nefelejts ága.
 A kis lány csak tartja, od'adná ha merné,
 Gyönyörű'n illenék a darútoll mellé!
 De hát csak nem meri, ránéz a rózsára
 S feltüzi kis öcsce pörge kalapjára.
 »Sándorunknak vettem, szegényke úgy vágyott
 Kalapján hordhatni vásári virágot.«
 Megy a legény tovább, de még soká látja,
 Hogy libeg a kis lány rózsaszín szoknyája,
 Fehér keszkenője, rózsaszín szoknyája,
 Miként simúl hozzá kis szürke gubája.
 Barna oláh ember fakupákat árul,
 Csak most emelte le fekete lovárul.
 Senkivel sem beszél, úgy sem értenék meg
 Nyíri vásártéren az oláh beszédet.
 Hollószínű haja fürtre kondorulva
 Leomlik fejről, vállára borulva.
 Éles tűzű szeme felvillanó fénye
 Idegenen, zordan néz a vásártérre.
 De szelidül éle a szeme tüzének,
 Ha meglátja arcát alvó gyermekének.
 Karjain ringatja a kis virágszálat,
 Eszébe sem jut, hogy ő maga is fáradt.
 Gyönyörű kis gyermek, gyenge két orcája
 Harmatban fűrésztött erdők vad rózsája.
 Különösen illik vad oláh kezébe
 E mennyei angyal földön járó képe.
 Rút Feri, ki ottan ólálkodva bámul,
 Nagyon megijedt a fekete oláhtul.
 Aztán ránevetett, pedig szíve felett
 Fájóan húzódott ködös emlékezet.
 Nem gondolta tisztán, csak árva fejébe'
 Elmosódva vonult gyermekkorra képe.
 Ha soh'sem is volt szép, de gyermek volt ő is,
 Hogyha álom szállt rá, elringatták őt is.
 Rút Feri őgyeleg, bekandikál sorba'
 Kovácshoz, gubáshoz, a könyves sátorba.
 Gyönyörű kisasszony a jegyzőnek lánya,
 A sok könyvet, naptárt össze-visszahányja.
 Képet tart kezében - Ferinek megtetszett,
 »Gyönyörű kisasszony, vedd meg nekem eztet.«
 Gúnyos mosolylyal néz a szép lány reája,
 Gúnyos szóra nyílik eperajku szája.
 »Tükröt veszek neked, abban megláthatod
 A legszebbik képet, ékes ábrázatod.«
 Tetszett a tréfás szó, a ki megértette,
 Közelében állván, kaczagott felette.

A ki nem hallotta, csak a többit látva,
Belenevet az is, a nagy kaczagásba.
Ragadós a vigság, mint harag vagy bánat
Az egy tréfás szótól, hangos kaczaj támad.
Rút Ferit kíséri a sok nép kaczajja,
Már az erdőben van, de még ott is hallja.
»Hé Feri, hol jársz itt? van hozzád egy szavam.«
De Feri csak szalad: »felakasztom magam'.«
Ez volt a szándéka, azért még sem tette,
Mert mire haza ért, rég elfelejtette.
Vigasztalja szívét bús kondás nótával:
»Bujdosik a disznó kilencz malaczával.«

III.

Jegenye fa tetejében fú a szél,
Megrezzen a vékony szárú falevél.
Forró széltől fű, fa, virág elszárad.
Forró szélben a madár is kifárad.

Visszarepül kis fészkébe lihegve,
Rá bámul a porfellegre ijedve,
Porfelleget hajtja a szél előre,
Meghajlik a lankadt fűszál előtte.

Kergeti a porfelleget a mezőn
Árkon, bokron, zöld vetésen, legelőn,
Dombtetőkre - nyári szélvész vad árja.
Boszorkánytáncz legvigabbját ott járja.

Belékap a nagy útszéli nyárfába,
Terebélyes százlevelű galyába,
Szórja róla a levelet el-széjjel.
Tréfát űz az elillanó levéllel.

Rongyos guba mért fekszik a fa alatt?
Ide fujta tán az erős fuvallat?
Nem biz az, a fáról hullott alája,
Ott a fán függ élet nélkül gazdája.

Ekép esett Rút Ferinek rút vége,
Régen ott volt *árva buta* fejébe',
Régen űzte ötöt az a gondolat:
»Hát csak mégis felakasztom magamat.« -

Elcsendesült már a zúgó fergeteg,
Csendes, langyos nyári eső megered.
Lemossa a szürke port a vetésről,
Fűről, fáról, virágról és levélről.

Langyos eső áztatja a vidéket,
Záporától a tikkadt föld feléled,
Száz új virág nyiló kelyhe ragyogva
Mosolyog a felpirosuló hajnalra.

Rút Feriről elhallgatott a beszéd,
Nem említik ködös-borús életét,
Emlékét is zápor eső elmosta,
Ki bánja, hogy a sors úgy eltaposta.

Még csak tegnap volt róla szó az este,
Hogy a halált ily módon mért kereste?
»Eszelős volt, megúnta az életet,
Mert a nyájából három darab elveszett.«

Ma már ugyan nem törődnek szegénynyel.
Kevesebb van egy rút kondás legénynyel,
Nem siratja sem anyja, sem kedvese,
Hiszen őtet nem szerették sohase’.

Gazdasszonya örül, hogy már nem látja,
Gazdája sem sopánkodik utána;
Minden jussa egy elhagyott sirhalom;
Talán így még édesebb a nyugalom?

II. KÉPEK.

Visszfény.

Fehér holdvilágnak ezüst karimája
Világoskék égbolt nagy mezejét járja.
Elterül az alkony párás-ködös leple,
Az egész fennsíkot hullámával lepve.
Hullámszik a ködös esti pára-fátyol
Kis városka felett, ott a völgyben távol,
Óriás heglánczot lassan beborítja,
Éles körvonalját lágyabbra simítja.
Esti alkonyatba virágillat téved,
Fűszeres illatja erős hegyi légnek.
Éles erős színben mezei virágok. -
Kövecses hegyi út, a melyen most járok
Vetés van mellette, de szegény a földje,
Nem nőhet a szeme, éretlen a zöldje.
Képzelt gondolat, áldás-e vagy átok?
Este, hegyek közt is délibábot látok.
Pitypalaty szólalt meg, ösmerős hang szárnyán
Messze repül lelkem, hazafelé szállván,
Messze oda, hol az én nyelvem beszél,
Hol aranyos mezőn nehéz kalász érik:
Homok úton járok, mely szélesen halad
Poros két ákáczsor szürkés zöldje alatt.
Ákácztörzsek barna vonalán keresztül
A tágas nagy mező arany fénye rezdül.
Fényes, napsugaras, aranyos az alap;
Sötét árnyék rajta egy közelgő alak:
Csendesén jár, lassan, örül a napfénynek,
Vidor sugárja van jó öreg szemének;
Hófehér hajfürtjét a szél el-elkapja:
Községünk agg, tisztos református papja.
Itt élt csendben vagy egy félszázadon által,
Meg volt elégedve étellel, világgal.
Várta évről-évre a körte érését,
Örömmel figyelte szívek ébredését;
Ha egy fiatal párt áldva összeadott,
Gyermekeken örült, dicsérte a napot.
Hogy ha nyugalmasan, csendesén temetett,
Nem búst, nem ítelt a múlt élet felett.
Olykor szólt: »Hisz' egyszer mindenki bevégi,
De a meddig lehet, jó a napot nézni.«
Gyermeked volt, bölcs volt, - most közeleg felém.
Vidám nyugalmas fény árad széjjel szemén.

Ugyan mit képzelek! - régen eltemették.
Hiszen láttam, mikor koporsóba tették,
Láttam, hogy borúlt rá fekete fedele;
Sok tavaszi virág hogy szállott le vele
Ingó köteleken, a jó meleg földbe,
Hogy csillant még vissza a koszorúk zöldje. -
Öreg füves kertbe' hullnak le az ágról
Érett piros körték, nem szedi a fáról
Jó öreg pap keze - idegennek érnek,
Lassan lehullanak, ha már fent nem térnek.
Eltakarja őket, elnyeli az árok. -
Máshoz folyamodnak a fiatal párok.

S én itt csak a köves hegyi utat járom,
Előttem tündöklő délibábos álom,
Meleg napsugárról, aranyos mezőről,
Messze földön fekvő csendes temetőről.

Vásár után.

Nyári este - repül a por, - fú a szél,
Lankadt száron kavargó falevél,
Nagy a meleg, álmosító hulláma
Tolakodik, - repül a por utána.

Nagy homokos vásártéren visz az út,
Szekér nyomán sárga homok összefut,
Felkavargó, - puha sima felhője,
Visszaterül a sivatár dombtetőre.

Megy a szekér, robogását ki hallja?
Nesztelenül süpped a lágy talajba
A ló lába - kemény patkó nem nyomja,
Minek is vón' itt, a puha homokba'?

Kis döczczenés, - megcsikordul a kerék,
Napraforgó üres szárát nyomta szét.
Zizgő zöreje - tépett papír darabja
Csavarodik, a mint a szél felkapja.

Kidobva a vásártéri utcára,
Nyújtózkodik szálak szerint hosszára
Kék alapú, sárga-babos rongydarab,
Mellette egy elhajított rossz kalap.

Kopogatnak, - a bódékat verik szét,
Egyiknek már le is szedték tetejét,
Hogy a deszka lehullott a jobb végen,
Csorbát tépett a nyugati kék égen.

De halványkék, - mályvaszínű az alja,
Felette egy aransugár vonalja,
Tündöklő nap a domb mögött leszállott,
Csak itt-ott vet még az égre világot.

Sátor előtt szekeren már a ládák,
Egy van még bent, félig nyitva, - azt várják,
Boltos-legény tartja gyalult tetejét.
A portékát zsidóasszony rakja szét.

Sárga kendő visszacsúszott nyakára,
Por szállott fel síma, sötét hajára,
Kimelegült, - fényes, piros a képe,
Csomagot tart fehér, vastag kezébe'.

Selyemkendő, tarka szövet egymásra,
Megvizsgálja: egyenlő-e hajlása?
A ládába rakja drága kincs gyanánt,
A csíkosat, a babosat egyaránt.

Barna, fehér, kék és piros kelméket
Mind elrakja. - Esteledik, sötét lett.
Esteledik - sürgetik már, - nincs készen,
A sátorból kivész a szín egészen.

Lecsendesül a vásártér. - Elszéled
Belőle már a szín, a hang, az élet.
Csak a porban - boldog, rongyos gyermekek
Bányáskodnak, vásárfiát keresnek.

Keresgélnek, - ott ülnek már jó régen,
Zászló gyanánt, girbe-gurba botvégen.
Rongyot húzgál az egyik, míg a társa
Tíz ujjával a homokot felássza.

Nem hiába, - örömében felnevet:
Széles szája elhúzódik: mit lelek!
Görbe gyűszű, tán a ragya kiverte?
Ezer apró fényes lyukkal kiverve.

Gyertyavilág a vásártér legvégén:
Egy elkésett vendég még a csapszékben,
Huszárgyerek, - a homályból kiválik,
Nyírott fején piros sapka világlik.

Csaplárosné csinos barna menyecske,
Poharak közt legnagyobbat keresne, -
Bogárszeme hogy a fiun fennakad,
Oda nyújtja a vastag zöld poharat.

»Eszem azt a szivárványos szemedet!«
A menyecske elfordul, de felnevet:
»Jön a zsandár - jaj de késő, kend lássa,
Ha még baj lesz, - úgy is van már rovása.«

Jön a zsandár; kakastollas kalapja
Sötét színt vet elfakult ég-alapra,
Szőke haja kikondorul alóla,
Hejre legény, de jól illik a lóra!

A menyecske minden veszélyt elfeled:
»Azért adott a jó Isten két szemet,
Nem egy rózsza nyílik e szép világon,
Ha kettő is, - *egyszeribe* meglátom.«

Süt a gyertya kerek piros arczára,
Napcsókolta gömbölyü két karjára
Süt a gyertya, - élénkebb lesz világa, -
Kék zubonyra, a zöld zsandár-ruhára.

Repül a por, eltakarja a képet,
Elaludt a gyertyavilág, sötét lett,
Fakó homály terült lassan a térre,
Csillag sem jött még a halvány zöld égre.

Czigány temetés.

Széles nehéz ásó, - nyele síma, görbe, -
Csorba kerek éle bemélyedt a földbe.
Hogy a sárga nedves, homokot felkapja,
Mint az érett szilva, hamvas lett a lapja.

Egyik ásónyomot másik után rendén
Hányja egy nagy ember, - sem fiatal, sem vén -
Arczán a munkának ezer barázdája,
Nem sokat mosolygott a jó Isten rája.

Nem is volt nyomorúlt, megélhetett épen,
Csakhogy nem sok öröm volt az életében:
Munka, munka, dolog, nem is gondolt másra,
Most hogy egyéb nincsen, ezt a vermet ássa.

Csikorog az ásó, sűrűbb a hant földje,
Kerek fehérlő folt van a sárga földbe';
Porladó koponya meszes fehérsége,
Szétvágja a szerszám gömbölyödő vége.

Ez is csak ember volt, - régen itt pihenhet.
Most felette ássák az *újabb* sírvermet.
Hol a gondolatok egykor fogva voltak:
Némaság, por, homok, - csöndesek a holtak.

Felkap az esti szél egy-egy holt levelet,
Sűrűsödik a köd az őszi táj felett,
Csavarodik fehér, ingadozó fátyla,
Ákácgalyas, benőtt temető árkába.

Távoli harangszó, ködsűrített légben
Ingadozva szállong a sivár vidéken.
Jön-megy egy hulláma az ércszülte hangnak:
Szomorú bűgása falusi harangnak.

Temetődomb alatt elhaladó léptek:
Nehéz csizmás lábak sűrű sárba lépnek.
Közelednek lassan, nyolcz-tizen lehetnek:
Szegényes alakok - csak szegényt temetnek.

Dísztelen a menet, úgy a koporsója,
Szúette deszkából durván összeróva,
Durva suhogással szélit körülfogja
Fekete szemfedő keményített fodra.

Mint valami csolnak hullámzó vizeken
Inog a koporsó a hat erős kezen,
Izmos barna karok nagy rudakon tartják,
Lépésük folytával ide-oda hajtják.

Mennek, énekelnek, felértek már végre
Fejfákkal ültetett halom tetejére.
Leszáll a koporsó, remegő kötelen,
Árnyékot kap tőle a nyitott sírverem.

Czigány volt a halott, muzsikus fajtából,
Brúgózni, úgy a hogy, megtanult apjától,
Sógora, testvéri majd hozzá kerültek,
Kis fiával együtt öten hegedültek.

Tudott még ő bänni téгла-, vályog-, sárral,
Nyáron így keresett öreg asszonyával,
Puha, száraz pelyvát taposta a sárba,
Ez a tudománya sem veszhett kárba.

Oda áll kis fia a nyitott sírszélre,
Gyöngyháznál fényesebb nagy szeme fehére.
Barna szemcsillaga pedig könybe lábad,
Égő tekintete homályosul, bágyad.

Vedlett hegedűjét emeli most vállhoz,
Sárgás-piros fáját felszorítja állhoz,
Csak két húr van rajta, zsineg a két másik, -
Az élelmes czigány még ezen is játszik.

Játszik érzéstelen, sir a száraz fája,
Búcsút hegedül le az édesapjára,
- Tompán omlik a hant, a húr sivít, harsog, -
Hegedüli neki a - Rákóczi marsot.

Esteli ima.

Zúgó imádság száll fel az éghez,
Feldobja a népség - ki-ki mit érez -
Az álmot, a vágyat a csillagos égre:

»Elérem hát mégis? elérem-e végre?«
Az álmok, a vágyak fakadnak, elmúlnak
A csillagos égről mind visszahullnak.

Zúgó imádság száll fel ott távol
Hullámozó város lázas zajából.
Követelően, daczosan szállnak
A csillagos égre sok nyugtalan vágyak.
Lázongó kérést nagy ég feliszsza
S csillaghullásként szórja majd vissza.

Kicsinyes önzés, hiúság álma
Kérő zivajban az ég felé szállna:
»Csak *nékem* adjál, oh mindenség atyja!«
Az örök Isten megadja? nem adja?
Az álmok, a vágyak fakadnak, elmúlnak,
A csillagos égről mind visszahúlnak.

De ott a távol, széles pusztaságon,
Imádság lesz a lét, való az álom.
Az éj homálya lassan elterül -
Lenn pusztaság, a csillagok felül.
A tiszta, átlátszó kékes sötétbe'
Behalt a színek árnyalatja, fénye,
Csak a nyugati távol láthatáron,
Mint egy szétfoszló elmerülő álom,
A rég letűnt nap egy sárgás sugárja,
Sötétkéék égen rést nyit halvány sávja.
Egy perczre csend, majd ismét újra ébred
Titokteljes varázsú földi élet:
Itt elsuhan egy elkésett madár,
Fészkén váró tollas párjáho' száll.
Mind életteltőbb lesz az éjszaka,
Felcsillanón kél a tücsök dala
Ezernyi hangban; a széles mezőn
Rezgése átfut, halkán, érthetően,
Gyöngéd a hang, hullámozik fel s alá,
Mintha selymes fátyol borítaná
S az esti lég sötétes távolát
Az anyaföld illatja lengi át.
És száll a hang és száll az illat véle
A harmathulló, csillagfényes égre.

Egy ember áll a puszta közepében,
Sötétes árny alakja a sötétben,
Egy pásztor. - Nyája régen elpihent,
Nem szól, csak néz - körülte esti csend.
Az esti csendbe, élet hangja téved
Egy nagy egészszé vált a földi élet.
Nincs kérdés benne: hogy mi lesz a holnap?
Vágy és remény szép nyugalomba olvad.
A pásztor csak néz, nagy, nyugodt szemén

Nincs vágy, se kérdés, álom csak s remény.
Még annál is több, megvan, mit remél:
Nyugalma, boldogsága - érez, él.
Párjára gondol, lassan felnéz végre
A harmathintő csillagfényes égre.
Egy szó kél ajkán, halkán, hirtelen,
Lágyan kimondja: édes Istenem!
Elszállt a szó, feloszlott a homályba,
Tücsök dalba, kakukfű illatába.
Illathullámon, hangon síklik végig,
Emelkedik, a földön túl az égig.
Alakot öltött itt a lét imája,
Egy élő ember egyetlen szavába',
Nem lázong, nem sivít, nem kér, nem kérdez.
Bizalmasan nyugodtan szól az éghez.

Felszállt a dal, fel az imádság régen.
Csillagsugárban fénylik fenn az égen.

Örök élet.

Csendes szőlők között, homokos útszélien,
Jegenyefák törzse világít fehérén,
Fehéren, magasan egy csoportban állnak,
Világoskék égről élesen leválnak.
Csipkézett levelök reszkető sötétje
Csomós foszlányokat tép a halvány kékbe.
Alattok a szőlő dúsan hajtó zöldje
Szélesen terül el a jó anyaföldre.
Finom vonalain a zöld levélzetnek
Sugarak siklanak, árnyak integetnek.
Csillog minden levél, sima érczes fénybe',
Napsugár fonódik minden inda végbe,
A zöld fénytengerben szürkés foltok állnak:
Elmosódott rajza egy-egy gyümölcsfának.
Gyümölcsfák aljába álmodó virágok:
Hamvas lilaszínű, lágylevelű mákok.
Minden egyes sugár, minden egyes levél
Életterjedésről, boldogságról beszél.
Csak egy fonnyadt inda elhúzódott szála
Hajlott ki az útra, - halálra van válva.
Tán bogár kirágta? kapa megsértette?
Ha ez szegény elvész - ezer nő helyette,
Szórványos a halál, de örök az élet.
De jó nap van ma, hogy útam erre téved!
Minden virít, terjed, nyugalmasan, szépen,
Tán a jó Isten is jobb még e vidéken?
Falu felé mentünk, Kopog falujába,
Szomorú kis lány áll udvar kapujába'.

Borús fátyol lebeg tekintete felett:
Falu gazdag lánya, szegény legényt szeret.
Ajka mosolygása keserű-beszédes,
Mind a legényé lett, a mi benne édes.

Nehány házzal tovább friss rétesel várja
Egy csinos, jó asszony urát vacsorára,
Ma is csak úgy várja, mint tizenhat éve,
Mikor kezét tette az ura kezébe.
Tizenhat év alatt semmi sem változott,
Nem fogyott el a méz, a mit *akkor* hozott.

Vidámságot érzék menten szívem táján,
Hogy beljebb kerültünk Molnárék portáján:
Fiatal házaspár, madár módra élnek,
Örülnek a napnak, nevetnek, beszélnek.
Fürge kis menyecske, úgy elcsicseregte,
Hány legény koptatta csizmáját érette.
Hogy ült Berta Pállal egy meleg subában,
No, de persze régen, még kis lány korában.

Leszállóba volt már a nap karimája,
A midőn kiértünk egy csendes tanyára.
Távolban a falu, meg a szőlős kertek,
A ház körül széles nagy búzaföld terjed.
Élet láza itten lecsendesül - alszik,
Csak a búzakaralász halk zizgése hallszik.
Búza, dudva, virág, minden virúl zöldön,
Szívárvány az égen, nyugalom a földön.
Kint ül Éliásné csöndes háza előtt,
Legkisebb gyermekét csókolta az előbb.
A nagyobbik fia ottan jön apjával,
Tehenüknek hoznak zöld sarjút egy háttal.
Éliás szemei a vendéget nézik,
Nyugodtan jön, lassan, nem siet, nem késik.
Megy előbb a kúthoz, megmossa a kezét,
Ugy nyújtja ki felénk.

Higgadt, okos beszéd
Hangzik ajakáról. Csendesen hallgatom -
S a múltakba téved borús gondolatom:
Mások is szóltak így, sok ilyen beszédet
Hallottam, mit szívem megérezett, megértett.
Árván maradt szívem, elszéledtek tőle,
Ki idegen földre, ki a temetőbe.
Magamra maradtam - még sem egész árván,
Találok még - ezt az áldott földet járván, -
Kiknek nyelvét értem, a kik hozzám szólnak,
- A mi elpusztúl ma, feltámadhat holnap -
Hogy ha szemem már a napot nem is látja,
A szép csendes alkonyt majd a hajnal váltja.
Újra felkél a nap a búzaföld felett -
Hisz' örök az élet, örök a szeretet!

Vis inertiae.

Két oldalt zöld-vetéses széles tábla,
A búza már fésűs kalászát hányja,
Napfényben úszik az egész vidék.
Ezer sugárral ömlik szerte szét
A reszkető aranyporos meleg,
Duzzadnak, nőnek a kalászszemek.

Keskeny töltésen, széles földeken
A gyorsvonat robog nagyhirtelen.
Az életből, mit magával ragad,
Viszi, röpíti, mint a gondolat.

A harmadosztály egyik ablakán
Kinéz egy csinos, szőke tótleány,
Mellette egy sötét barnára égett
Napfényes arc - honvéd fiú. - Mi végett
Van ő most itt? - A piruló leány
Ki térdén ül s nevet, az tudja tán?

Egy más szakasz lány-bársony támlányára,
Egy nő-alak dől vissza, néma gyászba'!
Leomló fátyol gyászkalap felett,
A halvány arcban fáradt, bús szemek.
Két vékony férfi ül még szembe véle,
Halkabbra tompul harsány hangjuk éle.
Közömbös tárgyakról gyorsan beszélnek,
Talán a néma csönd zajától félnek.
Öntudatos nagy széles alakok
Fedik a mellékosztály ablakot
Közöttük még halványan, szintelen
Nehány alak. Az élet-küzdelem
Megtörte őket, szívüket kiszedte
Lelkük szövetjét hamuvá égette.

Megy a vonat, nagy mozdonya ragadja,
Száguld vele az élet egy darabja.
Keretéből kivéve összehányva,
Rohan az ismeretlen pusztaságba.

Csak egy pont van, mely nyugton megpihen
E lázas surranásnak röptiben:
Podgyász-szakaszban hosszú deszka-láda:
Halott leány nyugalmas úti-ágya.
Koporsó van a deszkákon belül,
Fehér vánkoss benn, üveglap felül,
A deszka rése közt besiklanak
Hosszúra font fényes napsugarak,
Körül szövik a deszka sárgás szálát,
Félig meghervadt koszorúk virágát.
A koporsóról lesiklott a földre
Egy cyprusfüzér. Kékes sűrű zöldje

A podgyászos kocsin röpíti át
Elfonnyadás mély, fanyar illatát.
Homályos a kocsi, csak a sugár,
Mely fenn az ajtónyíláson beszáll
Reszket, hullámszik virágok felett
Egy inda szála lassan integet.
Ott hajladoz egy hervadt rózsaaág.

Megy a vonat, robog, repül tovább.
Két oldalt elmaradva, visszakésve
A búzaföldek hullámszó vetése.
Most házak mellett siklik a vonat,
Özönlenek a déli sugarak
Világító meszelt fehér falakra
A fény úgy ömlik vissza a vonatra.
Nehéz körvonalát az égre vetve
Egy szélmalom itt öröl, önfeledve.
Kisértetes négyes vitorla-karja
A léget, fényt egyhangúan kavarja.
Úgy ömlik szét a sugaras meleg
Vetések, házak, szélmalomok felett.

De a holt lány csukott, merev szemén
Át nem hatol a forró déli fény.
Nyomul mindinkább viaszos keze
Lélegzetvesztett jég-mellére le.
Egy éles fütty - zúg a vonat megint
Tovább robog - a koporsó meging.
S a benn zárt mozdulatlan nyugalom
Repül, rohan örült, gyors szárnyakon.
És itt a fényes tiszta napvilágban
Egy nagy nehéz, merev, sötétlő árny van.

Egy darab élet.

Ismertem egy szegény asszonyt,
Beteg volt már évek óta -
Betegségről, szegénységről
Ütött-kopott régi nóta.

Ura elhalt, gyermekei
Sohsem voltak, egymagába
Tehetetlen, bénán, gyöngén
Csak tengődött a világba.

Munka előtt, kora reggel,
Testvérbátyja felesége
Ölbe vette, leültette,
Kis padra a ház elébe.

Ott esett rá hideg eső,
Ott süttött rá nap, ha égett,
Ottan múltak feje felett
Hosszú hetek, hosszabb évek.

Onnan nézte, hogy fejlesztett
Növényeket a kikelet,
Hogy szedte le borongós ős
Egyenként a falevelet.

Nézte: barna, száraz galyon
Levél-bimbó miként fakad,
Elnézte a kis udvaron
Kizöldülő fűszálakat.

Csend, néma csend volt körülte,
Mindenki a munkát járta,
Csak lassanként hosszabbodott
Nap szálltával feje árnya.

Öröme volt, hogy ha meleg
Verőfényes tavasz-napon
Körülötte a baromfi
Sürgött-forgott az udvaron.

Zöldes fejű tarka kacsák
Jöttek felé nagy sietve,
Széles, lapos, sárga csőrrel
Az út fűvét csipegetve.

Sipogó kis pelyhes libák,
Hogy gázoltak, gyenge lábon,
Keresztül a kút melletti
Állott vizű pocsolyákon.

Néha hosszú kútostoron
Meg-megingott a nagy vedér,
Csintalanul meglegyinté
Elillanó tavaszi szél.

Ha, mint fényes ezüst felhő,
Galamb szállt a háztetőre,
Meggámulta hogyan fénylik
Fehér tolla, piros csőre.

Napraforgó-kerítéstől
Kis padjáig út volt járva.
Kis keskeny út, kitaposta
Ezer hangya nyüzsgő lába.

Hosszú, hosszú nyári napon
Úgy elnézte a hangyákat,
Hogy vonszolgat nehéz terhet
Ez az erős, eszes állat.

A mint lassan alkonyodott,
Elzúgott a feje felett
Kemény röptű, síma, fényes,
Éjjel járó bogár-sereg.

Majd kigyuladt arany fényben
Egy csillag a másik után,
Az ég magas, halvány színű,
Üvegtisza boltozatán.

Fogy a meleg, hűvösödik,
Rövidebbek már a napok,
Minden reggel szórja az ég
A fehérlő dér-harmatot.

Nehéz, sűrű cseppje alatt
Elhalványul a fű zöldje,
Megritkul az ákáczgaly is,
Kis levele hull a földre.

Végre már csak száraz galya,
Tövis-ága maradt még fenn,
Éles, barna, kemény színű
Vonalakat húz az égen.

Az asszony még mindig ott ül.
Kis padján az eresz alatt;
Élvezi a legutolsó
Halvány, bágyadt napsugarat.

Színtelen lett már az udvar,
Csak amott az árok mellett,
A tyúkfajta, fakó bozót
Között, összeseregelt.

Tarka tyúkok, minden színben,
Szürke, barna, kendermagos,
A kakas, láng-sárga szárnyával,
Piros taréj, de haragos.

Leveleden bürök-kóró,
Összeborul a kép felett,
Mint egy finom, színehagyott,
Napon fakult selyem keret.

Ezt is elnézi az asszony -
Majd a tél jön - úgy sem látja,
Ha a hideg beszorítja
A kis füstös, szűk szobába.

Hogy ha majd a kis ablakot
Jégvirágnak pelyhe fedi,
Szegény asszony, ki sem nézhet,
Csak a tavaszt emlegeti.

Eljön az is végre, végre,
Újra kiül a ház elé,
Lassan, lassan, de csak mégis
Folyik élte vége felé.

Nem kívánja, nem is bánja,
Csak eltűri, csak elvárja,
Mint eltűri, ha rá esik,
A nap fénye, lombok árnya.

Szegény asszonyt látogatni
El-eljártam, néha-néha,
Mindig vidám mosolygással
Nézett élémbe a béna.

Megkérdeztem: hogy van? mint van?
Jobban van-e? - »Na még mehet,
Nincs rossz napom, meleg is van,«
Volt rendesen a felelet.

Tovább kértem: únja magát?
»Dehogy, miért? - hiszen látok!
Megszoktam már, megszerettem
Úgy a hogy van, a világot.«

Hogy ha láttam, észrevettem:
Szenvedése kínzóbb, nagyobb,
Csak azt mondta: »Majd elmúlik,
Jó az Isten, ad jobb napot.«

Vigaszt vinni jártam hozzá,
Vigaszt hoztam magam tőle,
Több kellett az én szívemnek,
Mint az övének belőle.

Idegen föld halmát jártam,
Mikor egyszer hírét vettem,
Hogy az asszonyt eltemették,
Kit oly nagyon megszerettem.

»Jól járt szegény!« - mondták többen,
De én tudtam ott is, távol,
Hogy egy csendes, majdnem boldog
Élet múlt ki a világból.

Sírkút most is a napsugár
Arany fényvel hintegeti,
A mig itt élt e világon,
Jól esett a napfény neki.

Kis homokos sírdomb felett,
A perje közt, hangyák járnak
Olyan sokszor nézegette,
Megbámulta a hangyákat.

Ákáczhajtás vékony galyán
Énekelnek a madarak,
De sokszor is elhallgatta,
Szerette a madarakat.

És ő maga? ki oly csendes,
Türelmes volt életében,
Még csendesebb, türelmesbb lett,
Nyugszik, pihen némán, szépen.

A boszorkány.

Szárnynyal jött a világra.
Már kis gyerek korába'
A csillagokra vágyott,
Nem tudta földi szemmel nézni a világot.
Szelid, jó volt a szíve,
Az arcza ifju, szép,
A bogárnak sem ártott,
S őt mégis folyton, folyton üldözik.

Szülője, mig tehetett,
Két szárnyát rejtegette
Kíváncsi szem előtt,
Vállára húzta hányszor szép kis leánykájának
Az óvó keszkenőt.
Takarta - mindhiába -
Csak folyton nőtt a szárnya,
S a félénk gyermeket
Kerülte mindig a gyermeksereg.

Egy kis társnője éppen
Kezét tartá kezében,
Csókolta ajkait:
»Mi szép vagy, jó vagy, édes!«
Egyszer csak félelemmel ijedve felsivít:
»Oh a boldogtalan,
Nézzétek, hiszen néki szárnya van!«

Egy másszor a leányzó
Hajlik beteg fölé.
Ki láz-forró párnáin
Nyugtát nem lelheté,
A lány ajkához tartja
A hűtő poharat,
A beteg nyúl utána - de örült rémülettel
Szívéből ily sohaj fakad:
»Távozz, boldogtalan!
Segítség! hiszen ennek szárnya van!«

Szeretett végre ő is,
Mint más ifjú leány,
Csak hogy szerelme hívebb
És tisztább volt talán.
Az ifju, hogy meglátta,
Igézőnek találta,
Karját tárta felé,
Örült, hogy eszményképét végre fellelé.
De im, egy jó barátja
Suttogva mén utána:
Nézd csak, boldogtalan,
Imádottadnak két nagy szárnya van!«

Nem volt már maradása,
Pusztába' lőn lakása,
Elúnta a világot,
Csak nyugalomra vágyott,
S kit Isten, ember, elhagyott,
Ápolta a beteg fát, virágot, állatot.
Mít nem lelt a világba',
Itt elhagyott magányba'
Önként hajlott felé
A szeretet, a hála sebirtó balzsamával
Lágyan körülvé.
Es bár a környék népe
Mindig rettegte, félté,
Sok eltévedt szegény
Éledt fel, háza, szíve melegén.
De fáradt, árva lelke
Nyugalmat nem talált,
Kereste - mindhiába -
A teljes boldogságot vagy társát: a halált.

Egyszer - miért? - ki tudja,
Magányos vándor-útja
Város felé vezet.
De mit jelent a téren e gyülekezet?
Felzúg a hangya-fészek:
»Jön a boszorkány, nézzed!
Hamar, égessük el!
Mert városunkra jötte szörnyü jel.«

Már készen áll a máglya,
Piros, csavargó lángja
Kék füst közé vegyül,
Sűrűbb a füst - a széles téren elterül.
Elégtek már a szárnyak,
Testéből a leánynak,
Minden mi felmarad:
Marék hamu s egy szirkós, égett csontdarab.

Egy útas, arra térve,
Kérdé, mi volt a vétke?
Mért égettétek el?
A kíváncsi utasnak ezerhangú, üvöltő
Nagy néptömeg felel:
»Megérdemlé - éltén kiváló szörnyű folt:
Hisz' szárnya volt!« -

Virágtündér.

Álmodni jártam zöld erdőbe,
Virágzománczos szép mezőre:
Pelyhes fűszál, harangvirág, -
Érzem a fenyves illatát.
Gyantás illathullám a légbé',
Aranyba szőtt a mennybolt kékje.
Vendége van minden virágnak,
Kelyhökbe tarka pillék szállnak,
Szárnyuk lágy, bársonyos röptével
Harmatcsepp gyöngyét szórják széjjel.
Hosszú fűszálak inganak,
Ösvényt nyit egy görnyedt alak
Füvek barnás-zöld tengerébe.
Majd elrepül a tünde fénybe,
Ruhája rongy, megtépett lába,
Szemén titkos varázslat átka,
Arczára mély redőkbe vésve
Egy élet vétke, szenvedése.
Ősz hajzata repül a széllal,
Üldött vadállatként néz széjjel,
Ijesztő rút minden vonása,
Nincsen hajléka, nincsen társa,
Vagy czimborája tán a sátán?

Fonott kosár van görnyedt hátán.
Színes kékébe nagy kosárba,
Erdő s hegy harmatos virága,
Nagy csillagok nyíló fehérje,
Vad szegfűk bíboros sötétje.
Sárgás izzó nagy fürt alatt,
Halvány lilaszín árnyalat.
Erdő virága a keret,
A dúlt, korhadtt, vén arcz felett,
Színösszhang, bűbáj tünde fátyla
Borúl kopott, zilált hajára.
Rongyos ruhája minden ránczát
Napsugár szálak általjárják.
Egy ódon templom kőfalán
Kivéssett torzalak talán?

Ki tudja, van-e lelke, szíve?
Borzalmas szép alakja, színe.
Ezer sugárral fényli be
A borzalom költészete.
Felém jön, szemben áll velem.
Hol, merre jár? megkérdem.
Felel: »Rabló fiamnál háltam,
Útközben virágot találtam,
Majd a kastélyba felviszem,
Örülni fognak, úgy hiszem.«
Nevet rám: »Pár krajczár az ára.
Mi jó lesz este pálinkára!
Csak én tudom, én ösmerem,
Legszebb virág, hogy hol terem.
Emeztet itt magamnak szedtem,
Mert kék színét mindig szerettem.«
Keres kosárja fenekén,
S egy kis bokrétát nyújt felém
Kék encziánból: - »Fogja hát!«

Többé sohsem hallám szavát.
Egy ól volt csak dermesztő télbe'
A kóbor asszony menedéke.
Beteg volt - megfagyott talán?
Három királyok hajnalán.
Nem kérdé senki, hogy mi lelte?
Nyugodni szállt, ha volt is lelke.

Az erdőn ismét itt a nyár,
Harmatdís- s színpompába' jár.
De mintha százezer virága
Egy megkésett alakra várna.

Fehér lepkék.

Tegnap tél volt - csak egy éj telt bele
S eljött a nyár lankasztó melege,
Éjszak szele irányt változtatott,
Délről hozá a langy fuvalatot.
A nagy város megtelt már kora reggel
Hullámzó fénynyel, tikkasztó meleggel.
Ezer sugárral ömlik szét a fény
Házak falán, utcák kövezetén.

Fogat sikamlík az aszfalt felett,
Lágyan gördülnek a nagy kerekek,
A nap tűzében felcsillámlanak
A mázos vékony küllő-sugarak.
Itt-ott megvillan a kocsi - belül
Egy halvány arczu éltes férfi ül.

Sovány halántékán a haj kopott,
Fáradt, nagy szemmel nézi a napot:
Rokáz tanár, a hírneves sebész,
Ki most a hintó ablakán kinéz,
Prémgallér van felöltője felett -
Nem várta még e szörnyü meleget.
Egy-két műtét a kórházban elébb,
Aztán csak el - falun üdébb a lég,
Árnyas a lombos kert, szellős a ház,
Nő- s gyermekekkel oda mén Rokáz.
Napfény özönlik zöld vidék felett,
Ezer levélben kél a kikelet
Uj ébredésre - fűbe, fába száll
Élet hulláma, dalt zeng száz madár.
A bokrok alján illatos havát
Terjeszti szét ezernyi gyöngyvirág,
Ezüstös nárczis, kékes liliom
Virúl a sarjadzó zöld pázsiton,
Szórják a mámor édes illatát,
Nehéz fürtű lilaszín orgonák.
Álomhozón; zúg a bogársereg,
Az illatos fényes zöld kert felett.
Oly szép e kert, - valódi földi éden -
Vasárnap van, harangszó száll a légben.

A hírneves tanár is ünnepel:
Kertjét beteg népség árasztja el.
Vasárnap, *ezt* jó szíve így kívánja:
Szegényeknek szolgál a tudománya.
Itt biztat, majd egy sebet vág fel ott,
Míg a beteg sereg eltávozott,
S virági, fái közt örvendve jár
Rokáz, a nagy, a hírneves tanár,
De most a szép zöldséges kertbe néz
S boldog nyugalma indulatba vész,
Mert hamvas-zöld palántjait belepte
Egy raj fehér, átlátszó szárnyú lepke.
Irtás-vágy ébred az orvos szívében:
Pusztítani kell e lepkét mindenképen!
Kosárba szedik a kertész-segédek
Parancsára a fehér szárnyu népet.
Nem állja meg Rokáz, hogy ő csak nézze,
A pusztításban neki is lesz része.
Hosszú, finom, szép ideges kezével
A pilléket egyenként nyomja széjjel.
Lecsípi körmével mindnek fejét,
Vonagló szárnyukat úgy szórja szét.

Egy jó barátja, ki mellette mén,
Szól: öld meg, mért kínlódjék így szegény!
De a tanár ismét elégedett,
Mély, csengő hangon lágyan felnevet:
»Mindegy, hadd el, annak már úgy is vége.« -
Illathullám, gyönyör, napfény a légbe'
S a napvilágba kísértetként szállnak
Halk röptű, tépett, fehér lepkeszárnyak.

Futó betyár.

Csak az erdőt járom,
Soha sem lesz párom,
Falit közelében
Nincsen maradásom.

Mint az üldött farkas,
Fázva, szomjan, éhen,
Tekergek, csavargok
Idegen vidéken.

Csak magam kerestem,
Hogy hibába estem,
Veszendőbe indult
Azért lelkem-testem.

Nehéz volt a balta,
Csiszolt volt az éle,
Mért került épp' akkor
A kezem ügyébe?

Mért nevetett másra? -
Szeme ragyogása
Hűtlen galambomnak
Életem romlása.

Most már mit tehetek?
Vissza nem mehetek,
Igaz ember többé
Soha sem lehetek.

Oda becsületem,
»Gyilkos« lett a nevem,
Legyen hát a névhez
Méltó az életem. -

Gyertyaláng fényleti
A csárdaablakot,
Nem ösmer ott senki,
Ha bekopogtatok.

Hogy ha ösmernének,
Úgy is szeretnének,
Magamfajták ottan
Gyakori vendégek.

Csaplárány ajakán
Kinálja a mézet,
Édes csókja, bora
Felejteti késztet.

Ide no hát véle,
Ha nagyon kínálod,
- Jaj, siessen kelmed,
Jönnek a zsandárok. -

Ez sem lehet párom,
Csak az erdőt járom,
Sivár életemnek
Sivár végét várom.

Keresztek.

Világító, párás a kora reggel
Fényes napsugár küzd a fellegekkel.
Zöld, hosszú selymes füvek hajlanak
Szivárványszínű harmatcsepp alatt.
Az illatos, friss földön tova széled
Álomból ébredő, mosolygó élet.
De im, - a házak lassan nyílnak,
Kilép belőlük egy, - két, - száz alak.
Remélkedik mind, áhitja a cél,
Mi cél? hogy ismét egy új napra ért?
Mit ér örömtelen, fanyar remény,
Ha zöld hajtás nincs aszszott gyökerén?
Borúlni kezd - hogy nyílik mind a ház.
És minden egyes arczon ott a láz,
A kérdés ott van mindegyik szemén:
»Uram, teremtem, mért csak éppen én?
Oh mért csak én, csak éppen én vagyok
E szép, viruló földön elhagyott?«
És járnak-kelnek, mosolygnak egymásra,
Csak hogy a többi fájdalmát ne lássa,
Mind külön úton, külön cél után.
A cél az est, vagy a holnap talán?
És minden, minden egyes fej felett
Egy nagy, nehéz, sötét kereszt lebeg.
Homályosulni kezd a nap világa
Homályt vet rá a sok keresztnek árnya.

Apáca.

Jön a tavasz, már nyílnak a virágok,
Hiába zárják ki a külvilágot,
Az egyenes, meszelt kőfal felett
Beözönlik az egész kikelet.
Élet nedűje száll fel fűbe, fába,
Ébred a melegülő föld porába'.
Elterjed légből, vízben, közel, távol,
Föllebbent már a szürke téli fátyol.
Mély árnyú, bársony-zöld lesz a vetés,
Hamvas színekben jó az ébredés.
Megnedvesülő ágán száraz fának
Hány árnyalatja rózsaszín-lilának!
Hangyák mozdulnak, egyes méh repül
Még itten is e kőfalon belül.

S amott tovább a nyíló résen át
Látom a város nyüzsgő távolát.
Ébrednek mind az első napsugárra,
E tenger-élet! - Érzem - mind hiába!
Télen jobb volt. - A feszület előtt
Imádtam a megváltó szenvedőt.
A tágas templom jéghideg kövén
Elnémult, megfagyott vágy és remény.
De most! - mindegy - magam kerestem így.
Egy szó köt csak, de e szó égi frigy.
Szívemben a sok bennfűlt szeretet
Régen megmérgezte az életet.
Szavam hideg volt, bár égett szívem,
Nem értett és nem kedvelt senki sem.
Ha hallám kis testvérim víg dalát,
Gyöngédség áhítatja rezge át,
De csak hogy el ne áruljam magam',
Gunyos, hideg lett nézése, szavam.
Szelíd szó mindig ajkamon fagyott,
Éreztem, tudtam, hogy magam vagyok.
Elhagytam tűzhelyet, rokont, családot.
Beteg szívem vak szenvedélylyel vágyott
Egy istenibb, hőbb szeretet után -
És mostan itt körülvesz - a magány.

Vendégszoba.

Világos nagy szoba, tágas, magas falak,
Egynéhány év óta sokszor meglaktalak!
Jó, egyszerű bútor, mind a rendes helyen,
Senki sem gondolná, hogy ide »több« kelljen.
Kék és fehér csíkos szövet a pamlagon,
Fehér sűrű függöny a két nagy ablakon.

Nem mai ember volt, ki e bútort vette,
Ki ez aranyrámás tükröt ide tette.
- Érzелgős józanság - így érezhették »ők«,
A kik *akkor* éltek - vagy hetven év előtt.
Még egy régibb érzés elfolyó hulláma:
A festett falakon sok kis vékony ráma,
Benne apró képek, színes rézmetszetek,
A mit ábrázolnak, csak játszó gyermekek.
De játéuk olyan, mint nagyoktól látták,
Mikor ostromolták a francia bástyát:
Véres nagy küzdelem ártalmatlan mása,
Viharzó szenvedély - gyermek felfogásba'.
Óriás nagy kályha, zöld cserépből rakva,
Ennek is rég letűnt ifjúsága napja.
De melegít híven - csak még annál jobban,
Nem mindig »új« a szív, mely melegen dobban.
E szobába' tölték már sok csendes napot,
Sok vidám gondolat meg-meglátogatott,
Viruló hársakat innen nézegetem,
Vagy ha hó csillámlik a közeli hegyen.
Ide hozom, hogy ha nyári nap világít,
Óriás csokorban a táj vadvirágít,
Melyeket rét, erdőn, kaszálókon tépek:
Piros kis vadszegfűk, fehér százszorszépek.
Selyem harangvirág lilaszínű kelyhe
Hozzá finom fűszál barna, puha pelyhe,
Illatos, pirosas, vadliliomszálak,
Nagy, sötétkék fürtje a sisak-virágnak.
Közte éles-sárgán réti virág ragyog,
- Csokor közzé tévedt kis fényes csillagok. -

Most, a zöld cserépbe, színes virág helyett:
Sás fakult levele, aszott kóró mellett.
Poros zöld fenyűgaly tarkítja a képet, -
Igy hervad el minden, mit kezünk letépett.
Szép virág az öröm - csillog a levele,
Ha kórónak száradt, »emlék« már a neve.
Illatos volt, üde, míg nap süttött rája,
- A kórót is őrzik - ennek is van bája.
Elhervadt virágok, elavúlt emlékek,
Mindmegannyi kóbor, hazajáró lélek.
A tágas szobában, itt tanyáznak vélem,
Köztük jön mindig egy különös vendégem.
Magam sem mondhatnám: rém-e vagy gondolat?
De csak minden este híven meglátogat.
Alig hogy az égen, hold- s csillagfény ragyog,
Egy nagy fehér alak lepi az ablakot.
Lassan, óvatosan kinyílik a tábla,
Besiklik egy csontváz fehér hosszú lába.
Síma koponyája hajladoz, integet
Az áttetsző finom fehér csontváz felett.

Beljebb sohsem hatol, rádül az ablakra,
Kényelmesen leül a párkányos padra.
Onnan nézdel reám, ismerkedik vélem,
Örül, hogy ha mondom néki, hogy nem félem.
»Jól teszed«, feleli, »bár hatalmas vagyok,
Elöttem egyformák a kicsinyek, nagyok.
Az egyenlőséget én osztom egyedül,
De zsarnokuk vagyok, én maradok felül.
Születő életen növekszik hatalmam,
Minden új élettel terjed birodalmam.
Világ ura vagyok, előtttem hajlanak
A túlművelt népek, a tudatlan vadak.
Férfi, gyermek, asszony mind, mind előtttem áll,
Én vagyok az örök halhatatlan halál!«

Aztán bizalmas lesz, elbeszéli nekem,
Hogy ma merre került, földön, tengereken.
Hány rabszolgát hozott híres országába,
Hány reményt tapodott egyszerre a sárba.

»Kinai nagy hajó, gazdag zsákmányt hozott.
Kincsek terhe alatt meg-megingadozott.
Bátor a legénység. Hullámozó tengeren
Fosztogatni voltak - találkoztak velem.
Mondtam a haboknak: megúntam már régen
E rabló-hajókat - hozzátok el nekem.
Engedelmes habok, hogy parancsom vették,
Hajót s legénységet lábaimhoz tették.

Jó lány! vőlegénye sohsem megy mellőle -
Szép volt a menyasszony - elszerettem tőle.
Gazdag, hatalmas úr! sok világot látott,
Van pénze fizetni minden orvosságot,
Családja szereti, ápolja, gondozza,
Egyik híres orvost másik után hozza.

Mindegy - énelöttem nincs zárva palota,
El nem riaszt még oly fényes előszoba.
Gúnyhót sem kerülöm, ott is otthon vagyok,
Hatalmam ott is csak oly fényesen ragyog.

Vén czigányember ül felesége mellett!
E kilenczven évnek elég egy lehellet.
Azért csinyán bántam, elaltattam szépen,
Fel se kelt, ott maradt, egy ülőhelyében.

Aztán szolgálóimnak parancsom kiadtam,
Mindegyiknek napi munkáját kiszabtam.
Tudod, kik szolgálom? hol és hányan vannak?
Millió csekély szám - nincs határa annak.
Földrengés, vadállat, öldöklő fegyverek,
Lezuhanó szikla, méreg, hideg, meleg.
Ezer láthatatlan parányok a légben,

Egy vékony szakadás tükörsima jégben.
Mardosó vad éhség, a túlterhelt gyomor,
Elpuhító jólét, sanyargató nyomor.
Villám tüzes csókja, tenger hideg mélye,
Ember érzelmei, ember szenvedélye.«
Igy beszélt még soká halál ő felsége,
Érdekes volt nagyon, élénk vig beszéde.
Igazán kedves úr s mily' leereszkedő,
Noha szava olykor kissé dicsekedő.
Hiába, nem csoda, ha világ-hatalma
Néha dicsekedés hinárjába csalja.

Aztán pártfogólag, odaveti nekem:
»Sokszor emlegetted irtózatot képe.
Szavakban, írásban sokszor felidézted,
De szemembe azért még soha sem néztél.
Habár egy ideig a tréfát szerettem,
Vigyázz, jól meggondold, hogyan tréfálsz *velem*.
Ha egyszer eljönnék szavad hívására,
Közelebb, közelebb, - no de elég mára.«

Egy nesz az ablakon - valaminek árnya,
Talán éji madár elsuhanó szárnya?
Vagy megmozdította éjjeli fuvalom
Lombvesztett folyondárt a nagy hideg falon.
Felserczeg a gyertya - eddig nyugton égett,
- Mondják: nyugtalan lesz rossz szellemek végett -
Világos a szoba, mint akár csak nappal,
Gyertyafény árasztja arany sugarakkal,
Hozzásímul, olvad ablak közelébe,
A holdsugár halvány hideg kékes fénye.
Ott fehérlik, fénylik, csillog az ablakon,
Elsiklik távolabb a havas udvaron.

Fesztetics Judit.

(Tanulmányfej.)

Sötét rámában hajporos nő,
De sokszor is elnéztelek,
Képednél múlt időkbe vonzott
A visszavágyó képzelet.

Mi adta rád a férfi dolmányt?
Tekinteted hisz' oly szelid!
Mért osztád meg, te gyöngye asszony,
Vad férfiaknak harczait?

Hősnő nem voltál, nem vezérelt
Rajongó, bátor, hősi vér,
Kalandvágy nem tölté be lelked,
Nem hit, sem rózsza, sem babér.

Mi hát, mi vitt véres csatába?
Arczodra nézek - s képzelem:
Egy érzés szól tekintetedből:
A hű, az édes szerelem.

Regényes mult regény-alakja:
Csatában küzdő gyöngé nő,
Lelkeddel ellentétes élted,
Mi egyszerűen érthető.

Hogyan? ámúlva kérdik mások,
»Csatába ment s nem volt merész?«
Szeretted férjed, elkísérted,
- Így értem én, - ez az egész.

Arany himzésű zöld ruhában
Csak néki vágytál tetszeni,
Azért oly szép, kaczer a dolmány,
Mely könnyű termeted fedi.

Nyakad körül dus csipke fodra.
Kebled felett nyíló virág,
Igy készül a *hitves* csatába, -
Mi édes, bájos léhaság!

Nem volt nagy, hősi felfogásod,
Dicsőség nem áradt reád,
De édes volt szived szerelme,
Szeretni férjed jól tudád.

Orczy Lőrincz sírjánál.

Tarna-Órs.

Régi magyar költő késő unokája, -
Elzarándokoltam, vonzott sírod tája.
Szívem kegyeletét ide hoztam néked;
Megköszönni édes, átkos örökséget
Eljöttem tehozzád. - Hej előttem zárva
Sírboltod ajtaja, fel nem nyílik zárja,
A hűvös, nedves lég, a borongó árnyak,
Néma sírod felett kísértetként járnak.

Kopott márványlapra szemem reátapad:
Itt nyugszik a költő; a márványlap alatt!
Csendes kis falusi templom belsejébe,
Hozzám jó alakod földön járó képe.

Költő, generális, földesúr és magyar,
Kinek szíve érzi, a mit esze akar.
Szeretted a népet, mikor megvetették,
Szép nyelvét beszélted, mikor kinevették.

Szeretted az Alföld gyönyörű lapályát,
Mikor mások még csak a »hegyeket« látták,
Érzem: bennem él a te érzésed mása,
Szívemben még ma is, szíved dobbanása.

Templomból kilépek a tavaszi fénybe,
Elöttem a síkság elragadó képe.
Arany nap sugárzik a zöld vetés felett:
Életadó, bűvös, fakadó kikelet.

Éltet költ a földből nap áradó fénye,
Csak épp úgy mint Orczy Lőrincz idejébe.
Kökény-tőviságra virághintő tavasz,
Csak épp úgy mint akkor, fehér bimbót havaz.
Új búzaszem kél, hol egykor mások voltak,
Megmozdul az élet, ébrednek a holtak.
S a szív látására lázasan megdobban,
Csak épp úgy, mint akkor, - ki tudja - tán jobban?

A könyvek.

(Mese.)

Éjfél van! - másképp hogy is kezdeném?
Mese mit írok s nem verses regény.
Lesz hallgatója? hm, alig hiszem.
Mesében már ma gyermek sem hiszen.
Hisz a mit lát is azt sem érti meg,
Manapság a sok tudákos gyerek.

Jó, hát csak saját örömömre festem,
Mit könyveimről ez éjjel kilestem:
Sötét volt, egyszer csak mi fénye árad
Mint egy titokteljes kék holdvilágnak?
Nézem: honnan hatolt ide a fény?
Egy könyvből jó a ritka tünemény,
Kilép belőle egy mesés alak,
Körülte terjeng a fény-áradat.
Csak nő, csak nő: fél démon, félig ember,
Fáradt mosolylyal, égő, izzó szemmel.
A többi könyvet megvetőleg nézi
Egy- s másik címét gúnyosan idézi:
»Mi régiek! Mi ósdi felfogás!
Mi szűk volt hajdan mégis a »tudás«.
Önök valóban meghatón avúltak,
Mint tudomány s művészet bár »kimúltak,«

Azért önök engem még érdekelnek,
Kuriozumként figyelmet érdemelnek.
Nézzék, mi más a »jelen« embere,
- Mert én vagyok az Újkor szelleme.
Eremben vér helyett villam-folyam,
Körültem a szabadság lángja van.
Ha melegít-e lángja, avagy éget?
Ki gondolkozna ily csekélység végett?
Ha lángtüzemben hamvad egy világ, -
A vég fényes volt, elmúlt - nincs tovább.«

Megindul most egy csodás mozgalom,
A recsegő nagy könyv-állványokon.
Minden könyv nyílik, ebből itt kinéz
Egy szende lány, - amabból egy vitéz.
Itt hajporos, parókás, tudós népek,
Ott fátyolos nők, mámorító szépek,
Kelet varázsló szép leányai, -
A távol éjszak zordon hősei.
Mesés királynők, - a rabszolga néger
Rájuk csak bambán, ólálkodva nézdel,
Most nyílik itt egy fehér vastag tábla:
A magyar nemzet régi krónikája.

Kik ebből jönnek a legdélcezebbek,
A többenél nagyobbak, nemesebbek.
A szívben akarat, erő a karban,
- Nem tétlen gyöngé bábuk - díszmagyarban -
Szívökben áldozatkész bölcs erő,
Tűzhelyet boldogító, hadverő.
Egy más könyvből kilép egy más alak,
»Ez hozzánk méltó«, mondják - »nem salak«.
Jó Toldi Miklós arcza felragyog:
»Igen, csak hozzátok való vagyok!«

És tarkább, mindig tarkább a sereg,
Jön férfi, asszony, ifju, lány, gyerek.
Az Újkor szelleme vigan mulat,
Most egy gépész-kováccsal elhalad;
Bizalmasan szól hozzá: »Látod, testvér,
Mi érdekes lett ez a - jelmez-estély.«
De im, megszólal a kísértet-óra,
Nagy izgalom támad a kakasszóra -
Meneküljön ki hogy tud! el, csak el!
Nincs maradás, a hajnal már közel.
S úgy kavarog most a szellem-sereg,
Miként ha üznél szilaj fergeteg.
Ki-ki keresi saját könyv-lakását,
Vagy véle jött, most láthatatlan társát.

De megtalálni őket oly nehéz,
 S így, mely kezébe téved, más a kéz,
 Mint az, kivel jött. - Pál Virginiája
 Szűz karját fűzi Toldi hős nyakába.
 Ott mennek együtt a gonosz vén »Ármány«,
 S Cordélia, a jólelkű királylyány.
 E szőke férfi itten senki más,
 Mint a sákkingi lantos-trombitás.
 Megy egy kis barna pusztáról jött társsal,
 - Szép Margaréta elment úgy is mással -
 Illemtudón megy a színpadi »Fösvény«
 Kis Nausika után, - oly szűk az ösvény -
 Dörmögve mond: »A természet hibázott,
 Hogy ennyi bájt egy lényre felruházott,
 És aztán, ha már ennyi bája van,
 Kezén s lábán minek még az arany?
 E szomorú, szép halvány képű úr
 Hamlet, vele - Madame de Pompadour.«
 Ophélia, ezt látva, mit tegyen?
 Az Újkor szelleme felé megyen.
 Ez szól hozzá: »De hisz ön *csak* mese,
 Sohsem élt a dán herczeg kedvese.
 - Ön ellenmondás lenne itt e téren. -
 E könyv, mely most lakásom - nézze kérem,
 Czukorgyár, vasgyár, - s több hasznos dolog,
 De benne annyi gépkerék forog,
 Hogy ön nyitott hajával be se menne,
 Hulló virágiért mi nagy kár lenne.«
 Hulló virág! - Hulló virágit látom,
 Az illat édes, tündöklő az álom.
 Egy hang ébreszt fel - rám süt napvilág!
 »Szent Isten, mennyi temérdek virág!
 Ne törd meg a virágot éjszakára,
 Bódító méreg rejlik a virágba',
 Onnan jönnek a csalfa, zagyva álmok,
 Ne törd éjjelre ezt a sok virágot!«

Ikarus.

I.

(Ragyogó reggel. Görög tájkép. Az átlátszó kék tenger felett sziklapart, fényes, sötét levelű babérok- s hamvas ezüstös olajfákkal. Kék ég lapjáról leválva egy parosi márvány templom vakító fehérsége.)

EGY HANG.

A föld kicsiny volt néki. Forró vágya
 A naphoz vitte. - Nem volt hozzá szárnya!
 Csak ismét visszahullott sáros földre,
 Megcsúfoltan, szétzúzva, összetörve.

II.

(Négy órákor délután. Városi mulató hely. Józan, sivár napfény. A harmat nélküli, lankadt, de buja zöld gyepen ételkosarak, maradékok, törött boros és sörös üvegek. Egy keringő leverően-víg hangja hallatszik. Kirándulók serege. Széles, zsíros arcok, önelégedett ravaszos mosolylyal. Mind fáradt s kissé részeg, de egy se mámoros.)

A TÖBBSÉG:

Ki földön jár, az óvatosan járjon.
Az égre nézni rossz, nem jó az álom,
Leghasznosabb a józan szürke élet,
Lidércz-tüzek a csillogó eszmények.

III.

(Aranyban úszó alkonyat. Egy hegyen. A napimádók serege. Fehér köntösökben, kitárt karokkal fordulnak a bucsúzó nap felé. Alakjaikat előzönlük a fényhullámok. Mindenik arczán mélységes áhitat, s némelyek szemében a teljes boldogság extázisa.

NÉHÁNYAN:

Hát tudjátok ti, mi a fény, az álom?
Boldog halandó *egy* volt a világon.
Ha összetörte irigyen a végzet!?
A napba mégis *közelebbről* nézett.

Két malacsról.

Uj tavasz illata! - langyos, meleg a lég -
Nagy téli álomból ismét felébredék.
Kizöldül a mező szinehagyott leple,
Mélyebben lélegzik anyaföldünk keble.

Eltévelygő utam temetőbe vezet:
Tavasz ébredését érzik vajjon *ezek*?
Egy nyitott sirverem - öreg ember hányja,
Vajjon? - *itt* végződik az élet talánya?

Vége sohasem lehet - de hol folytatása?
Az öreg egykedvűn csak a vermet ássa
Mellette közelben, a temető alatt,
Két növendék malacz túrja a kőfalat.

Vigan csavarodik az egyiknek farka,
Jókedvűen szétáll minden serte rajta,
Társa a zöldellő mező hantján játszik,
Mindkettőn az édes életöröm látszik:

Fiatal állatok öntudatlan léte -
Élet, élet, élet, a tavaszi légbe.
Temető kapuja lassan megcsikordúl,
Elsuhanó szélről sarkába megfordul.

E váratlan hangtól a malacz megretten,
Egyszerre felvetik fejüket mindketten,
Gyorsan elszaladnak tulsó mező végre
S ismét csak játszanak tavaszi napfénybe.

A Vesta-szűz.

Mi tartja izgalomban e zúgó tenger népet?
Halottas köntösében a Vesta-szűz kilépett.
Fehér arcz, fehér fátyol az arany napsugárba'
Körülte zúg az élet, csábítja - mindhiába.

Csak le, a sírűregbe! - nincs kegyelem, remény,
Ajkán nincs szó, csak vágyak kitágúlt nagy szemén.
Még visszanéz, - még éri a napnak egy sugárja,
Legördülő nagy kőlap már aztat is kizárja.
Most hantolnak felette, - vad borzalommal hallja,
Lehallatszik még hozzá a nyüzsgő nép moraja,
Lassan eltávolodnak - s itt egyedül magába
Ez ifjú, szűzi élet a síri vak homályba'.

Miért? hisz vétke nincsen!

Meggyűlölték talán,
Mert tisztább mint a többi és büszkébb volt e lány!
Erényben, tisztaságban sohsem hisz a tömeg,
Nagyobb *mert* nála lenni, most *ezt* boszúlja meg.

A sírbolt félhomályát mécsfény ragyogja át.
Talán elalvó lángja kitart egy éjszakát?
Aztán teljes sötétség, - mely változatlanúl,
A Vesta-szűz szemére örökre ráborúl.

»Nem, nem!« Az életösztön hatalmasan felébred,
Daczol, ví, a halállal e bátor, ifju élet,
Őrült, vad szenvedélylyel fellázad sorsa ellen
E hősi nemzedéktől öröklött, büszke szellem,
Dúl, tép: »csak szabadúlni!« bármi legyen az ára,
Hisz' ez aczélos test még nem érett a halálra!
Gyöngéd újjával vájja a sírbolt kőfalát,
A földréteg parányit sikolyja rezgi át.

Nem használ semmi, semmi, siket marad az éj,
Megbénúl fáradt karja, lehül a szenvedély.
Heves mozdulatától elhúnyt a mécs világa,
A szűz megtörve omlik keskeny halottas ágyra.
Nyílt szemmel, zúgó agygyal bebámúl a sötétbe,
Sűrűbb a lég, nyomottabb, tompább az éj sötétje,
A lány pihen nyugodtan, csak várja, várja, várja,
Halál mikor borítja sötét fátylát reája. -
Most mintha fény virradna elkáprázott szemén,
Lelkében új erővel sugárzik, nő a fény.
Feléje integetnek bódító bűvös képek,
Már túl van a »határon«, oly messze már az élet.

Száll visszatarthatlan' egy idegen világba.
Kibontva csillogóan lelkének fehér szárnya,
S mit nem adhat az élet, e pillanat megadja,
Magasztos nagy nyugalma az égig felragadja.

És fenn hullámszik, zúg tovább az élet.
Habján madárdal, virágillat téved,
Színösszhangtól tulárad tünde fénye -
Száz nyugtalan vágy, gond, remény a légbe',
Virúl, fejlődik a szép kikelet,
A csendes, fehér Vesta-szűz felett.

Az özvegy.

Nyitott koporsóban ott fekszik a párja,
Csókkal édesgeti, ébreszti, - hiába.
Fellobbanó gyertya sárgás, rezgő fénye
Halvány világot hint a halott felébe.
Koporsó díszül leszedték a kertet,
Hervadt virágoktól nehéz illat terjed.
Virág illatától, tenger bánatától,
Özvegy asszony feje elszédül, elkábúl.
A selymes szemfedő könnyeit felissza,
Hívja, csalogatja édes urát vissza.
Megkésett szerelmét küldené utána,
A halál határán túl - a másvilágba.
Gyöngé a szerelem, a terítő leplén
Nem hatolhat által - megfagy a holt keblén,
Gyöngé a szerelem, ellankad a szárnya
Idegen, mérhetlen, halál távolába.

Haragra váltja most a nő a bánatot:
»Maga, egyedül ment, hűtlenül elhagyott!«
Úgy érzi, mintha *az* ünnepélyre menne,
De *ő* ki van zárva, nincsen része benne.
Perel Istenével, természet rendjével,
Lázás, tehetetlen, fanyar szerelmével.
Kifáradt az asszony, megroskad a térde,
Tántorogva omlik egy nagy karosszékbe.
Szeme eltévelyg az egyik oldalon:
Hálóját hogy fonja szürke pók a falon.
Most e finom szálba zümmögő légy téved,
Ez is egy elfolyó, menthetetlen élet.
Álomhozóan száll zúgása a légben -
Elszunnyad az asszony a nagy karosszékben.
Alszanak mindketten, a halott meg párja,
Csakhogy *ennek* álmát még az »álom« járja,
Amannak arczára nagy titok van vésve -
Egyik-másiknak majd mi lesz ébredése?

Castor és Pollux.

Barátok voltak. S im, az elmúlt éjjel
Az »egyik« meghalt. Rémülten néz széjjel
A »másik«, az élő, az elhagyott:
Mi az? Ki az? e halvány hulla ott?
Nem ösmerheti meg, bár nézi, látja:
Ki mondja meg? - ez nem lehet barátja,
Ki hozzá lelke mélyéből beszélt,
Csak néhány másodpercze látott, élt!
S most már úgy meghalt, mintha halva lenne
Sok ezredéve. - Ez a titkos benne!
Egy pillanat csak a halál után,
S már kezdődik az örökös talány:

Élet változhat minden pillanatban,
De ott, az a nagy, rémes »változatlan«.

Az ifju csak néz barátja szemébe:
Mily üveges, hogy megtört színe, fénye!

Nem érzi még a szörnyű bánatot,
Még fel nem fogta: hogy mily elhagyott.
Nem érti, hogy viselje e keresztet,
Még most csak egy titok lehétől reszket:
»Ki tudja, honnan jött e földi rögre?
Egy perczre élt, s most meghalt *mindörökre!*«

Lassan gyengül a gondolat fejében,
És szíve elkezd fájni, tompán, mélyen.
Ki támolyog a sötétes szobából.
Virágot szed. - Mi megmaradt a nyárból:
Kakukfüvet s néhány vadszegfű-szálat.
Alig hajlongott kétszer, már is fáradt.
Szerény bokréta gyöngéden letéve,
Halott ifjú merev, hideg kezébe.

A »másik« ismét a mezőkre téved,
Aztán - még élt vagy negyven-ötven évet.

Csépke Julcsa.

Púpos volt alakja - szegény kicsi lányka, -
Elejtették egyszer, féléves korába.
Mindig görbe maradt, sohse is nőtt nagyra,
De anyja szerette, csak úgy mint az apja.

Keresete is volt, dolgozott, varrt szépen,
Egész nap, egész nap, úgy kézzel, mint gépen.
Boldogabb volt, vígabb mint a többi lányok,
A sok cifra ruhát mind ő varrta rájuk.

Házasodott bátyja, férjhez ment a nénje,
De ő sohse gondolt, nem nézett legényre.
Vidám volt a szíve, szeme ragyogása,
»Jó a leány-élet«, ez volt a mondása.

Évek jöttek, mentek, csendes nyugalomba,
Nyugalmát, életét egy tél fújta romba:
Hosszú téli estén eljött egyszer-másszor
A szomszéd dohányos, néven Jónás Sándor.

Előbb csak úgy néha, aztán minden este,
Csak Julcsára nézett, csak Julcsát kereste.

Nem gondolta senki, hogy egy gazda lánya
Egy szegény dohányos árva fiát bánja.
Nem gondolta senki, e görbe alakba
Hogy szerelem lakhat, hogy szív van alatta.
Sándor csak járt - egyszer - elmaradt a háztól,
Julcsa szeme kigyúlt, mint egy tüzes láztól.

Forog a gépkerek. - »Mit varrsz, édes lányom?«
Durcásan szól a lány: »Menyasszony-ruhámon.«
»Már mi jut eszedbe, ugyan, ugyan, édes?
Hát nincs meg mindened? mért mennél te férjhez?«

Nem jön Sándor, nem jön. Hír szárnyal felőle:
Fényes-Littkébe járt tegnap lány-nézőbe.

Tapasztják, meszelik a dohányos házat,
Menyasszonyt neveznek, nem egyet, de százat.
Sándor sűrög-forog, alig-alig várja,
Hogy már zöld farsangon itt legyen a párja.

Özönlik a násznép, áll a lakodalom.
Julcsa megállítja Sándort az udvaron:
»Adjon neked az ég minden boldogságot!«
»Köszönöm oly szívből, mint a hogy kívánod.«

Szárad, fonnyad a lány, hervad napról napra,
Szava alig van, csak néha mondogatja:
»Ez viszen a földbe; - férjhez megyek mégis,
Ha hozzá nem, máshoz - ha már csak ezért is.«

Nagy betegség szállt rá, de ő sohse bánja,
Közeleg a halál - nem féli, - kívánja.
Mindent elosztogat, elrendezget szépen:

»Édes anyámé lesz fias kocsám, gépem,
A többi Esztinké, csak az új ruhámat
Adják rám - nem birom, beteg vagyok - fáradt.«

Zöldülnek az ágak, tavaszodik újra,
A könnyű porfelhőt tavaszi szél fújja.
Zsongnak, játszadoznak bogarak és méhek.
A porfelleg közé ibolya-szag téved.
Kék koporsót visznek most a falun végig,
De sokan siratják, de sokan kísérik,
Már porszemek hullnak a szegény kis lányra,
Melegülő homok könnyen omlik rája.

A szörnyeteg.

Hová ragadja földi ember gőgje?
Hogy a hány isten még leszállt a földre
- Egyet kivéve - mind, de mind megölték
Megcsúfoltan szétzúzták, összetörték.
Látjátok ott: görög-liget homályba,
A szépség új feltámadását várva,
Széttört istennők fehér márvány teste.

A Golgothán feltűnik már keresztje
Az ártatlan, szelid istenfiának.
Csak tolakodnak, nőnek, mind az árnyak
Keresztnek árnya ott lebeg már régen
Kénkőszinű, világos esti égen.

Veres barátok, hosszú szőr csuhába'
Hajón indulnak éjszak-fény honába.
Csak neki, ismeretlen tengereknek!
Éjszak ködébe istent űzni mennek.

S hol még egy isten csöndes erdőmélyen
Lakozhatnék, - az ember nagy kevélyen
Földjét feldúlja, szép fáit kivágja,
Romhalmaz lesz az istenek tanyája.

Romhalmaz lesz a szív is, mely merészen
Isten lakása lett - csatára készen,
Üldőbe fogja minden embertársa:
»Mért lett ő jobb? Mért egy isten lakása?«

De egyszer - tán pokol tüzéből forrva -
Egy hamis isten szállt a földi porba.
Nem volt magasztos, nem riasztá széjjel
A tömeget nagy emelkedettséggel,
Egy furcsa borjú volt. - Idomtalan
Nehézkes teste tiszta szinarany.

Vihogva bámulták az emberek,
Imádkozott s tömjént szórt a sereg,
Uj istenöket sűrűn körül állván. -
A borjú tündökölt vakító sárgán.
Előbb tán nem is élt, csak bambán nézett,
De aztán lassan rászállt az igézet:
Most mintha nőne, kitolúl fejéből
Két hosszú szarva, tűz ömlik szeméből,
Jelképe lesz az állati erőnek,
Kérődző száján tigris fogak nőnek.
Eleséget kér, - emberhúsra vágyik, -
A tömeg sápad, megrémül halálig.
S maguk közül választanak kettőt-hármat
Szent áldozatnak, - de a szörnyü állat
Meg nem elégszik. Reszket, ing, az állvány,
Leugrik róla most a rémes bálvány.
Szőre bozontos lett, a háta görbe,
Tehetetlen - otrombán fordul körbe.
Már óriás bikává öltözött,
Érczkörme csattog a sereg között.
Fogával tép, szarvával öklel, rombol,
Lehével süt, vad örületben tombol.
Körméhez véres czafatok tapadnak, -
Az emberek rémülten megszaladnak,
Nem használ semmi, mint - egy tűzvihar
A szörnyeteg türköl, rájuk rivall:
»Imádjatok hát, áldozatok nekem!
»A földön *Én* vagyok - s *más* nincs az égben!«

Leborul a sereg, reszketve, félve,
Rajtuk tapos a bika körme-éle.
Kitépi lelküket,
Veszett tánczát
Vonagló testükön őrzöngve járja -

Ez az arany borjú
Földpusztító,
Lélek-ölő
Könytől patakzó véres orgiája.

Erdei predikáció.

Túláradt áhítatja nagy szívének,
Isten igéjét hirdeté a népnek:
Az üdvözülés, szeretet tanát,
Meváltónk boldogító szózatát.

Tanított, bátorított éjjel-nappal. -
Előbb hallgatták néma ámulattal,
Majd - mintha zúgni kezd a déli szél -
»Ki ez?« kérdék, »mit akar? mit beszél?«
»Szép, szép! de hát nem ilyen ám az élet,
Nem szép szó, vigasz, kenyér kell a népnek!
Nem jó úgy fennhéjázni a magasban.
A munka vár!« - s mind elszélednek lassan.

Város terén a szent magában áll,
Szemére ömlik déli napsugár:
»Hát senki, senki? nincs egy árva lélek?«
Álmodva indul - az erdőbe téved,
Hol rengő füvek, hosszú zöld galyak,
Virágok, fák feléje hajlanak.
Vig-csicsereregve ágról ágra száll
Ezer sebes-röptű, vidám madár.

Szárnysuhogással siklik varju, vércse,
Közbe hallatszik édes éneklése
A csalogánynak. Pintyőkék dala,
Sárga rigók lágyan-csengő szava.

A lég üde. - Megáll a szent alak,
Gyülekeznek köré a madarak,
Előbb dalolva, majd elhallgat mind.
A szent álmodva rájuk feltekint,
S beszélni kezd, oly izzó áhitattal,
Oly csillogó, bűvös-bájos szavakkal,
Miként nem hallá soha a világ.

Szive kinyilik, mint egy szép virág.
Eszméje kincsét, lelkét mind kitárja,
A hallgató erdőt most által járja
Nagy, égi szeretetnek tiszta fénye,
Egy meg-nem-értett boldogság reménye.

Minden teremtmény jobb életre éled,
Mert érinté a megváltó Szentlélek.

Királyi nász.

Egyedül, a vad ős erdőket járja,
Fején tizennégy águ koronája
Parancsoló hangjától megremeg
Birodalma a nagy ős rengeteg.

Levél zörrent? - Csak az iramló láb, -
Be a cserjésbe! mind tovább! tovább!
Hol holdvilágos rét hamvas fűvén
Szendén legelget a szarvas-tehén.

De ott, a szélen, már egy más király.
A szarvas felfigyel - büszkén megáll.
Megvillanó szem, - csak egy gondolat:
S a két hatalmas ellen összezsap.

Kövekből szikrákat csal körmük éle,
Agancsuk csattog a nagy néma éjbe'.
Nyögés, dübörgés, halk felszisszenés,
Tompa moraj - majd ismét csöndbe vész.

Megfut az ellen, és a győztes végre
Ráveti szemét a félénk tehenre.
Közeleg hozzá, az huzódik tőle,
Fél, reszket, most már futna is előle.

Tudja, nincs menekülés, jön a végzet,
Már megfogta a rettentő ígézet,
Most megremeg buta, rémülő kéjbe'.
Alázatosan néz a hős szemébe.

Folyik köztük a néma harcz tovább...
Igézőn süt a fényes holdvilág
Az ős szerelem rémes hullámára:
Erőszaknak kegyetlen nagy jogára.

Késsett álom.

Csaplárné volt fiatal korában.
Odakint a »Homokos« csárdában
Jól ösmerték fiatalok, vének,
Ölelgették a betyárlegények.

»Tisztességes« asszony lett már régen,
Benn lakik a falu közepében.
Rég letette már a csapszék gondját,
Megtisztelik: »néninek« is mondják.

Rég bedőlt már a Homokos csárda.
De azért csak visszasiklik álma
Oda, hol a gabonaföld alatt
Most is szántják még a csárdafalat.

Mintha most is hallaná a szelet,
Hogy szórja a sűrű porszemeket
Vakolat-hullt, vedlett sárga falra,
Tört ablakra, festett zöld asztalra.

Mintha most is látná: mint fehérlik
Holdsugár a gyalog-bodzán végig,
Hogy ömlik el, árva csanál ágán,
Szerbtövisen, csodafa virágán.

Látja: a mint közeleg egy árnyék. -
A csaplárné vendégeket vár még?
Rojtos selyemkendő a derekán,
Piros gyöngysor barna, kövér nyakán.

Bekerül az ajtón az idegen,
A csaplárné rá néz: »nem ismerem!«
»Egy liter bort!« - már elébe rakja. -
Hol járhat a betyár gondolatja?

A menyecske ott ül már mellette,
De a legény tán észre sem vette?
Hallgatagon iszik egy óráig, -
Nem messze már hajnal hasadtáig.

Felkél, lassan, egyet ránt a vállán,
Végig törül kékes, tüskés állán,
Az ajtóból még vissza kiáltja
Elmenőben: az Isten megáldja!

Aztán többet soh' sem vette szavát.
Most, hogy már elszórta élte javát,
Úgy érzi - mert ez egy nem csókolt -
Mintha ő még sohsem csókolt volna.

A csendes hallgató.

(Egy múmia-fejről.)

Zene hullámszik bokron, fákon át
Szellő hozza virágok illatát,
A hanghullámok szerteszét repülnek,
Virágillat, napfénynyel egyesülnek.

Hullámszik a nagy, színes, örök élet.
Ének, zene a csöndes kertbe téved,
Mert amott lenn az árnyas kert alatt
Vig ifjuság ünnepli a nyarat.
Tánczolnak. - Sűrű bokrok levelén
Keresztül csillan tünde, tarka fény,
Színes kendőkről, napsütött ruhákról
- Arany kévék az élet sugarából. -
Szól a zene, mind szenvedélyesebben,
Egy hang, egy dallam felszáll - tova rebben -
És megpihen árnyas tornác körűl.

Itt, megdöbbenő, csodás diszletűl
Üvegszekrényben múmia-fej áll:
- Az örök élet közt az ő halál. -
Ez értelmetlen fekete tömeg
Uralkodott tán milliók felett?
Tán hatalmas király volt réges régen,

Idegen nép közt, idegen vidéken?
Országa széthullott, elpusztúlt népe,
És mégis itten, visszajáró képe.

Egy hüvely, melyből régen kiszakadt
Minden érzés és minden gondolat.
Vagy hát ki tudja? - Mostan ajakán
Valami elsuhan, - mosoly talán?
Nem - éji lepke szállt a fej felett -
Vagy hát ki tudja? - tán emlékezet?
Tán hallja azon régi dalokat
Az ősországból, melytől elszakadt?
A pillanatban, mely e perczen éled
Már benne vannak elmúlt ezredévek.

Ki vagy te, rémes, zárkozott talány?
Egy semmi? vagy mi mindnyájunk talán?
Zöld fákön át napfényben száll feléje
Idegen népnek idegen zenéje.
Hanghullám, napsugár körülte téved:
Az ős halál körül az örök élet.

Utolsó tekintet.

Leszálló nap, magasztos, csendes béke
Arany fényben vonúl a tájon át
Édes tavasz álmodva bontja széjjel
Varázslatos, bűvös zöld fátyolát.

Az országúton emberek haladnak -
Egyik most a városból érkezett,
Lisztes szekérrel - a másik kötélén
Egy gyöngé, tarka kis borjút vezet.

Oly szép kis állat, rózsás, gyöngé szája
Lassan morzsolja még a rét fűvét,
Bámúlatos szelíd, sötét szemével
Megadással tekintget szerte szét.

Közel jövök: »jó estét hová? merre?«
Kérde az embert - és az út felett
A langyos esti légben siklik hozzám
Egy undorító, rémes felelet:

Rettentő, véres, borzalmas halálról -
S az ember oly nyugodtan mondja ki,
Oly közömbösen, talán nem is tudja,
Hogy élet-halál is csak valami?

Ime, egy ifjú élet, friss erőben,
De már nem éri meg a holnapot! -
Mintha sejtelmes rémület fogná el
Az öntudatlan, gyöngé állatot.

Tán *ama* percznek érzi közeledtét? -
Megcsillan most szelid, sötét szemén
A lemenő nap búcsúzó sugárja
A szép, hanyatló, tiszta esti fény.

Hogy elmosódott már külső alakja!
Nem látom benne csak a szenvedőt,
És mélyen, mélyen hajlok meg előtte,
Mint egy haldokló nagy király előtt.

Vendégek.

Arany vágásu régi fénykép-album
Kezembe akad ujév éjelén.
Szent Isten, mennyi behavazott emlék,
Mennyi barát, rokon, ösmert egyén!

Ezek még élnek, hisz csak most hagyták el
Vig »boldog ujév!« szóval a lakot,
Lámpásuk vissza-csillanó sugárja
Még érinti a havas ablakot.

Szán-csengőjük vidám csilingelése
Még nyugtalan hullámban visszaszáll,
Még hallom... most már elveszett a hóban,
Mint egy távolba' eltűnő madár. -

Ezek még élnek - de a többi mind, mind -
...Ez öngyilkos lett egy szép reggelen,
Ennek már régen keserűre váltott
Az akkor édes, »boldog« szerelem.

Ez, híres államférfi lett azóta,
Ki hitte volna? - Mostan már szegény
Visszaesett az egykori homályba
Hisz a halott mind, mindig oly szerény.

Ezt, férje megmérgezte - gyermekágyban -
Bájos leány volt - jól emlékszem még.
Mi nagy öröm volt, midőn szép fejére
A fehér myrtuságot feltevék.

Ez ismét itt - még él; de messze távol...
Ez közel van, de szivben elhagyott;
Ez közömbös, ez hű maradt mindvégig,
De hisz szegény már öt éve halott.

És a mint nézem, hosszan, álmélkodva,
Az elhalványult, régi képeket,
Mintha titkos áramlat visszahozná
Mindegyiknek a múltó életet.

Alakjuk nő, életnagyságot ért már,
Szavuk hangját ismét megismerem,
A régi mozdulat minden alakban,
A régi szenvedély minden szemén.

Körüitem vannak ismét mind: - de hányan!
»Honnan ily késő?« - »Ah jó éjszakát!«
Intő hang komoly, megható rezgése
Szeli a fényes téli éjet át.

Éjféli óra, ujév első percze!
- A számtalan alak mind elhagyott. -
Egy fénykép-albummal, üres szobában,
Elhamvadó tűznél, magam vagyok.

Üres diók.

Hervadt virág közt, árok szélen,
Lombvesztett, őszi fák alatt
Ember-nem-járt magányos téren,
Ül egy hatalmas nő-alak.

Szigoru minden szép vonása,
Fehér fátyol sötét haján,
Kezében fényes, éles késsel
Diókat bontogat talán?

Egy gyermek arra megy, megkérdi:
»Játsz néznem nem szabad?
Hadd bontsam én is a diókat!
Ki vagy? mért ülsz itt egymagad?«

A nő rá néz: »Nem ösmer senki,
Senki - »Igazság« a nevem,
Nem diók ezek, mint gondoltad,
De ember-szívek, gyermekem.

Látod, miként fejtem le róluk
A síma csiszolt réteget;
Keresem minden, mindenikben
Megmásíthatlan képemet.

De nem találom - egyben sincsen -
Mi bennök rejlik, nem talány!
Hiú és önző valamennyi,
Üres, porlandó mindahány,

»Ejh!« - s az Igazság türelmetlen
Eldobja mind a szíveket,
»Üres diók! ki nézegetné?« -
A gyermek vígan felnevet:

»Én vagyok a Hazugság álma,
Minden csalárd hiú remény.
Hogy az Igazság félredobta, -
Most e sok szív mind az enyém!«

Zord szél sivít, avúlt mesét mond
A fák lehulló levele:
»Volt, hol nem volt egy Istenasszony,
Hajdan, - Igazság volt neve.«

A madár.

A főoltáron hosszú gyertyák égnek.
Beszűrődik a halvány téli fény
Ezer színes, összeolvadt sugárban,
Ives ablakok festett üvegén.

Könnyű, átlátszó tömjén-felhők szállnak
A magas, arany oszlopokra fel.
Orgona hangja - édes, égi-ének -
A nép meghajlik - némán ünnepel.

Kitárul most a széles, nagy bejárat,
Megcsillannak a drága ékszerek:
Selyem-bársonyban, csillogó ruhákban
Belép egy ékes, díszes nász-menet.

Elől a násznagy, rózsabokrétával,
Majd, egy magas, szép férfi oldalán,
Fehér fátyollal, fehér koszorúval,
Egy halvány arczu, szőke szép leány.

Letérdelnek - elmondták már az esküt.
Meghajlik mélyen a fehér ara, -
Mintha egy percze elsötétült volna
A viaszgyertyák meleg ságara:

Egy árny tolúlt a szinhomályos fénybe,
Nesztelenül, rémes-halkan beszáll
- Az Isten tudja, honnan jő? hová megy? -
Egy nagy pelyhes tollú, éji madár.

Egy nagy bagoly. - Hogy fénylenek fejében
A tágra-nyitott, izzó nagy szemek!
Elsiklik, hangtalan sötét röptével
A térdelő, fényes násznép felett.

Nem látja senki - de hogy megérinti
Szárnya hegyével a fehér arát,
Megborzad a lány, s édes boldogságát
Az irtózat hulláma futja át.

Nem tudja, hogy miért retteg? hogy mitől fél?
Nem látja még a rémes madarat,
Csak ijedve tekint fel: hogy a fátyol,
A hosszú, fehér fátyol elszakadt!

Levélhulláskor.

Könnyű fehér pókháló szálak
Tündöklő őszi légben szállnak.

Csicsergő őszi madarak -
El sárgúlt kert kék ég alatt,

Minden levél úgy fénynyel telve,
Mintha csak napsugárt lehelne.

Hajlik a csipkerózsa ága,
Piros bogyóvá vált virága.

Arany levelet szór a szellet, -
Halk nevetés a bokrok mellett.

Feltűnnek most, mint színes árnyak,
Kis kecskelábak, pilleszárnyak,

Hegyes fülű vidám fejek:
Mindannyi játszó Faun gyerek.

Egyik a bogyó után nyúlna,
De lám, tövistől vérzik ujja,

Sivít - a többi felnevet,
Játszik, tép, tombol a sereg.

Egyik himbál a rózságon,
Másik egy elkésett virágon
Szedi a harmatcseppeket,
Szórja a fényes levelet.

Egy más piros bogyót dobál,
Majd erre ugrik, arra száll.

Csendes lesz most a bokrok alja,
A nagy Pán jó - sipjával csalja
Mind a sok játszó gyermeket:
»Mindig tombolni nem lehet!«

»Látjátok a kék égre szállnak
Már sűrű szürke felleg-árnyak.

»Aludni most!« - vidáman fujja:
Jövőre, majd jövőre újra!

Az álmodó.

Jobbról-balról, csürkertekből
Cséplőgépek dúzmorognak,
Déli szellő hajtja árját
Forró, nagy fényhullámoknak.

Érett élet illatától
Sűrű lesz a lég szövetje,
Fény, melegség, mint egy fátyol,
E viruló földre vetve.

Csend a falun, udvarokban,
Felnőtt ember alig látszik,
Csak néhány tyúk. Három gyermek
A fehérítő porban játszik.

Hol kapufél nagy oszlopa
Szomszédolja a házfalat,
Hosszú lócza ákác törzsből
Az utcán a palánk alatt.

Arató tót pihen rajta,
Fehér guba feje mellett,
Derekán egy széles tüszőt
Nyikorogtat a lehellet.

Álmosan néz fel, ha néha
Légy vagy dongó háborgatja.
Mig majd ismét a gépzúgás
Szépen lassan elaltatja.

Learatott - pihenhet már,
Néki cséplik az életet - - -
Mintha mosoly repülne el
Pirosra sült arcza felett.

Lélekharang.

»Zúgó, csendes erdő sötét fenyűfája,
Te léssz már ezentúl nyugalmam tanyája.
Üldöztek, kergettek kerek e világon,
Meglelem-e végre az én szabadságom?

Agarászott róka bebujhat a földbe,
Vad madarat védi rengő ágak zöldje,
Éhes farkasnak is mellette van párja,
Ha orditva a nagy téli havat járja.

Mind boldogabb nálam, én egyedül vagyok,
Foszlott lelkü korhely, megvetett, elhagyott,
Kerülnek czimborák, szép fejércselédek,
Csak egy kísérem van: a mogorva vétek.

Nehéz hálótárs ez! itt hagyom magába,
Felkötöm testemmel a fenyő galyára,
Lelkem tán majd elszáll szabad madár módra?
- Rosszra nem fordulhat, csakis inkább jóra.

De ne tudja senki, senki e világon
Ki vagyok? mi vagyok? mi nyomorúságom?
A holló se tudja, mely szemem kiássa,
Merre, hol volt egykor életem lakása.

Felhőnek sem szólok, fűszálnak sem mondom,
Mért teszem én itt le vándorutas gondom?
Nézzük jó erős-e fenn a kötél vége?
- Harangoznak ép a faluban estére!«

Harangoznak tovább - az ember letérdel,
Néz az erdő felé megtörő szemével.
Szétfoszlik az élet, szét az emlékezet -
- Esteli harangszó száll az erdő felett.

A vágányon.

Kaparja a szemet a vasutvágányon. -
Piros ruha tűnik szemébe a lánynak
A ki arra halad. -

»De régen nem láttam!
»Nagy ideje is már, hogy én erre jártam.«
»Hát most megint itt jár?« - »Erre visz az utam«.
Azt mondja az asszony, »jobb víz van a kútban
Mint a másik végen.« -

Mind e beszéd alatt
Rézkannával karján a leány csak halad.
A férfi utána még a szót így adja:
»Sándor is volt nálunk, nincsen három napja.«

Mintha a lány arcza most tüzet lehelne,
Mintha csak két lába gyökereket verne.
Megáll, visszafordul, majd fejét lehajtja,
Egy árva szót sem szól, csak megrándul ajka.
A férfi egykedvűn ránéz a leányra
Aztán pipára gyujt:

»Úgy hát mégis bánja.«

Rég megtelt a kútnál már a lány korsója
A felesleges víz le is csorog róla.
Nem bánja, nem látja. - Attól az egy szótól
A sok forró emlék mind szívére tódul:
Tavaly is így járt az állomás kútjára,
Mindig ott volt Sándor, mindig a nyomába,
Aztán hosszú esték a kalászkok között -
Mig egyszerre szíve mély gyászba öltözött.

Mintha kigyó csúszott volna kebelébe:
Nem tudott már nézni az apja szemébe.

Elverték a háztól egy viharos éjjel,
Bolyongott, csavargott, kicsiny gyermekével.
Szörnyű hetek voltak. - Járt a világot
Mig majd nagy sokára szolgálatba állott.
Hetyke, kihívó lett aztán a legénnyel,
Nem törődött többé régi szerelmével.
S most, mint nehéz emlék meglepte egy álom,
Ott lebeg a fényben, ott minden fűszálon.
Vágy-e vagy megbánás? - de elkábúl tőle,
Révedező szemmel néz a levegőre.

Nehéz hullámokban ömlik a nagy meleg,
Nehéz hullámokban jó az emlékezet.
Igy közelgett, így jött akkor is reája
Hosszú, kinos jövő kábitó hulláma,
Majd a szerelemnek a második vége,
Megromlott édesség fanyar gyűlölsége.
Megborzad a leány: »mindezt ő okozta
Mind e nagy bánatot szívébe ő hozta,
Tőle minden kínja, tőle minden gondja, -
S félve, szerelmesen, Sándor nevét mondja.
Sándor után vágyik - és még azon éjjel
Mulatoz, cziczázik uj szeretőjével.

III. HANGULATOK.

Fehér virágokhoz.

Hogy tiszta legyen a szűz lelkek álma,
Mint csillogó, ezüstös leveled,
Szép lilium, - hogy kelyhedhez hasonló
Légyen a megtisztult nagy szeretet,

Oh fehér lilium,
A szűz-leányok álmát
Őrizd meg, szép fehér virág!

Hogy élvezze halandó földi ember
Az égi boldogságnak mámorát,
Hogy tavasz-ittas, örömteljes szívét
Fehér jázmin illatja fogja át,

Oh fehér jázmin,
A boldogoknak álmát
Őrizd meg, szép fehér virág!

Hogy el ne sötétüljön soha nekünk
A búbajos tavaszi éjszaka,
Testünk-lelkünk épségét őrizd, őrizd
Fehér nárczis tündöklő csillaga,

Oh fehér nárczis,
Ifjak, s öregek álmát
Őrizd meg, szép fehér virág!

Hogy a kenyér-hozó nyár bő áldása
Terjedjen el anyaföldünk felett,
Hogy égből szálljon rá, gyöngéden, lágyan
Mint fehér hulló virág-leveled,

Oh fehér ákác,
A munkás népnek álmát
Őrizd meg, szép fehér virág!

Hogy a nagy ég kegyelmesen könnyítsen
Hánykódó, megtört szívek kinjain,
Szállj el hozzájuk, illatod lehével
Balzsamos gyógyfű, fehér rozmarin,

Oh fehér rozmarin,
A szenvedőknek álmát
Őrizd meg, szép fehér virág!

Hogy egymástól a sors el ne szakítsa
A tisztán érző, forró szíveket,
Őrködj felettük, hiszen te magad vagy
A titokteljes, bűvös szeretet,

Oh fehér rózs,
Szerető szívek álmát,
Őrizd meg, szép fehér virág!

És hogy ha eltűnik szemünk elől már
Az egész lázas fényes nagy világ,
Őrizd sirunk csendes, hűvös nyugalját,
Érintetlen bűbajos hóvirág,
 Oh fehér hóvirág,
A halottaknak álmát
Őrizd meg, szép fehér virág!

Mulandóság.

Tél van, hólepte szép, fehér, hideg tél,
 Elmúlt a földről bűbáj, szín és élet,
Csak csendes álom - s vágyak végtelenje,
 Mely tetszhalott szivemben újra éled.
Miért vágyódnék fakadó tavaszra?
 Miért várnám a rózsza felnyílását,
Mért áhítnám az élet tünde fényét,
 Ha már előre látom elmúlását?

Magányos szívem néha visszadobban
 Más szív vigasztaló gyöngéd szavára,
Mit ér, mit ér, ha édes szeretetnek,
 Gyöngéd vigasznak keserű az ára?
Mit ér, hogy van még néhány jó barátom,
 Hogy szívem érez, hisz, remél, szeret?
Ha úgy is mind, mind elszakadnak tőlem,
 Mint őszi fáról hervadt levelek.

A vén harangról.

I. HARANGZÚGÁS.

Tiszta esti légben jégkristályok szállnak,
Könnyen ingadoznak holdtól-vetett árnyak.
Megrezdül az alkony hófehér magánya,
Szétrepedt vén harang esteli szavára.

Nagy, ódon kőtorony hatalmas harangja,
Előbb csak szaggatott, fájdalmas még hangja,
Századok vigasza majd szavába olvad,
Lehozza a földnek, felveti a holdnak:

»Hisz' én temettem el a múlt nemzedéket,
Én rivaltam harczba a fellázadt népet,
Halljátok hangomban sóhajok hogy folynak?
Úgy régen, úgy tegnap, úgy ma, úgy majd holnap.

»Emberetek! emberetek! hát még sem tudjátok,
Az élet nem áldás, az élet nem átok,
Jön, itt van, elfolyik, ezer változatban,
Míg jó a nagy, titkos, örök *változatlan*.«

Zúg az öreg harang, utolsó rezgése
Felolvad, elfolyik, szétreszket a légbe. -
Hideg-tisztán fénylik sarlója a holdnak.
Úgy régen, úgy tegnap, úgy ma, úgy majd holnap.

II. TÚZ-HARANG.

Felcsapnak a lángok,
Körül, körül, széjjel,
Piros lett, izzó lett
A fekete éjjel.

Repülő sziporkák
Szállnak fel az égre,
Sárgás, piros színben
Kigyúlt falu fénye.

Egész nap villámlott,
Egész nap mennydörgött,
Most fent a toronyban
Harangoz az ördög.

Zilált, összhangzatlan
Ideg-tépő hangok,
Össze csengnek-bongnak
Vadúl a harangok.

Hogy örül a Sátán:
Ott lent az ő népe,
Mindenik arczában
Az ő saját képe.

Az ő jármát hordták,
Ő volt a királyuk,
A sok gonosz álmod,
Mind ő küldte rájuk.

Hogy pusztult a falu!
S most még le is égett. -
»Várjátok! majd szebben
Harangozok néktek!«

Összefogja mind a
Három kötél szálát,
Majd bele kezd újra,
Majd újra kifárad.

Zúg a lélek-harang,
Zúg a tűz harangja,
Hozzá csendül még a
Déli harang hangja.

Most az öreg harang
Kötéléhez nyúlna -
Megzsibbad a keze,
Lesiklik az újja.

A vén harang, - melylyel
Gonosz-lelket űznek. -
Elszakadt a kötél,
Vége van a tűznek.

III. SZOMBAT ESTE.

Sok század óta itten téved
Hangom, betölti a vidéket.

Fájdalmatok szavamba szállott,
Láttam koporsót, fényt, virágot.

Láttam telet tavaszra válni,
Embert Istennel szembe szállni.

És mind elmúlt, és mind elszéledt,
Jött a halál, majd jött az élet.

És ismét majd halálra válva,
Csak jött az élet *folytatása*.

Hát nem látjátok csillagfényben
Az örök vigaszt fenn az égben?

Hát tudhatjátok mi a vége?
- Már este lett - csend! - béke! béke!

Dalok.

I.

Remegve nyúltam, vágytól égve
A távol csillagok után,
Repülni vágytam - úti kedvem
Megtört az élet derekán.

Hátha csalóka fény az is csak,
Mi ottan távol, fent ragyog?
Hátha csak képzetünkben égnek
Az örök fényű csillagok?

Oly messze, távol, nem kereslek,
Én az eget másnak hagyom,
Csak te tekints rám fényes, édes,
Szeretve bámult csillagom.

II.

Bucsujáró helyen jártam,
Áldást kértem, áldást vártam,
Bár mit kért kértem, - imádságom
Csak érted volt, gyöngyvirágom.

Elfordult a gondolatom;
A jó Istent kértem nagyon:
Szánná meg a világ vétkét,
Adjon nekünk nyugtot, békét.

Összetettem két kezemet,
Kértem az én Istenemet:
Hogy így lenne - vagy úgy lenne,
Neved volt az ámen benne.

III.

Gondolatom bele szőttem
Egy csillagsugárba,
Úgy küldtem el messze földre
Idegen határba.

Arany sugár, csillagsugár
Megtalált-e téged?
Gondolatom, üzenetem
Elvitte-e néked?

Azt üzentem: hogy már fehér
Az akácza ága,
Hogy ezer új bimbót hajt a
Nefelejts virága.

IV.

Elsárgult fák levélzetére
Hull híves őszi permeteg,
Az est homálya ködbe olvadt, -
Szívem' tavasz-vágy szállta meg.

Végig sívít az ősz fuvalma
Utszéli száraz giz-gazon,
A lég hideg, kihalt a tájék -
S én napsugárra szomjazom.

V.

Szélnek bocsájtottam
A régi szerelmet,
Új nem virágzott ki
Az »egy« »régi« helyett.

Kifakad a bimbó
Első napsugárra,
Ritkán van a szívnek
Másodvirágzása.

Sötét felhő vonul
El a fejem felett,
Lelkemen is átfut
Sötét emlékezet.

Aztán napfény váltja -
De jó, hogy még élek!
Múló a »szerelem«,
»Szeretet« az élet!

VI.

Ördögszekér, ördögszekér,
Hova kerget-kurgat a szél?
Akárhova, a szívemet
Rád kötöm és szerelmemet.

Vigyed, vigyed a szél útján,
Kopár tarlón, sima pusztán,
A homokos dombtetőre,
Perjés, füves temetőre.

Ha megállit árok széle,
Dobd le, soh'se gondolj véle,
Inkább árok legyen sirja,
Csakhogy szívem más ne birja.

Hej a legény mind hűtelen,
Igaz köztök egy se' terem,
Ki a szívét neki adja,
Nincsen annak boldog napja.

Ördögszekér, ördögszekér,
Akármerre kerget a szél,
Vidd magaddal a szívemet.
Röpítsd el a szerelmemet!

VII.

Szakadozik lassan
A Latorcza partja.
Az én életemet a szél
Ide-oda hajtja.

Zölde hullám felett
Vizi-rózsa szálak,
Ingadozik, hajlik kelyhe
A fehér virágnak.

Mint a vizi-rózsa
Hajlik gondolatom,
De gyökere egyedül csak
A szivedben vagyon.

VIII.

Hogy a rózsám megcsalt,
Nem az bánt engemet -
Ha - hű marad hozzám,
Én csaltam volna meg.

Az sem bánt, hogy élek
Üldött farkas módra,
Csak ne egy hűtelen
Lányért lettem volna.

Hogy magam rossz vagyok,
Az még kisebb átok.
Csak az fáj, hogy nálam
Jobbat nem találok.

Még aztat se bánom
Hogy pokolra jutnék,
Csak angyal vón', kihez
Imádkozni tudnék.

Uton.

Utolsó házai csendes faluvégnek -
Minden kis ablakban piros mécsek égnek.

Kivilágítanak a nagy éjszakába,
Letaposott utca fehérülő havára.

Amott a hegy felett, tiszta fehér fényben.
Ragyogó nagy csillag a távol kék égben. -

Bizalmas a mécsfény - ott emberek laknak,
Betérek hozzájuk - hátha befogadnak?

Ugyan, mért térnék be? Engem ott ki várna?
- Csak a csillag után! - tisztább a sugárja.

Vihar.

Künn zúg-búg a vihar - tovább nem állhatom -
Szívemet széttépi az örült fájdalom.
A boldogság után nyujtom ki kezemet,
Csak visszahanyatlok - nem lehet - nem lehet -

Nem lehet, és miért? mi az oka ennek?
Mások üdvezülnek, mások égbe mennek,
Csak én, csak én legyek mindörökké fogva?
Csak körültem rakjon a fájdalom pokla
Égő, irtó tüzet?

Könnyem? - még ha vón' is akkor sem ontanám,
Könnyebbit a könnyü érző szív oldalán,
Leborulni, sirni, egy szerető szíven,
Boldog ki teheti - nékem nincsen hívem. -
A hideg világra forró könnyem essék?
Csak hogy *ezt* meglássák, csak hogy kinevessék?
Azért se, azért se!
Úgy sincs nékem könnyem. -

Mosolyogva nézni a zajló világot,
Szélnek bocsájtani a kis boldogságot,
A mi még lehetne.

Hadd teljék majd kedve
A zúgó viharnak.
Kapkodja, tépdesse a száraz levelet,
Viruló, zöldelő az már úgy sem lehet.
Vigye hát magával sivitó őszi szél,
Mely az enyészetről vad szomorúsággal,
Fájdalmasan beszél.

Mosolyogva nézni a zajló világot.
Szélnek bocsájtani a boldogságot,
A mi még lehetne!

Úgy sem elég másra,
Csak hogy hosszabbuljon e nyomorult élet,
Csak hogy tovább fájjon, szenvedjen a lélek
Tovább húzni? minek veszszen hát egészen,
Mi már úgyis régen elmúlásra készen,
Muljék el örökre! -

Nem készen, nem készen, - és ez fáj úgy épen,
Tudna még az élet mosolyogni szépen.
Tudna még a szívem örvendni, nevetni,
Lángolóan, forrón, igazán szeretni.
Fénylő napba nézni gyönyörködő szemmel,
Szeretni! szeretni! igaz szerelemmel.
Tudna - de hiába.
Nincsen ki kérdezze, nincsen ki megértse,
Nincs ki visszatartsa, elmulástól féltse.

Haljon be hát, vesszen az ég viharába,
Pihenjen, rohanjon a csendes halálba,
Egyedül, magába!

Napkeletkor.

Hogy rá nehezednek vállamra az évek,
Annyi édes »jelen« már mind a »múlté« lett,
Annyi gyöngé virág hervadt el a réten,
Annyi fényes csillag égett ki az égen.

S még is, - csodálatos, nem sejtett tünemény:
Csak szebben sugárzik a nagy, örök remény,
Csak tisztábban fénylik a boldogság képe
A nagy, örök szépség széles tengerébe.

Túl sokat is látunk vágyó ifju szemmel,
Közletről oly gyarló az élet, az ember,
Mint megyünk felfelé, hogy az évek szállnak,
Mindinkább oszlanak a felhők, az árnyak.

Földi kéz nem szövö, földi szem nem látja,
De folyton növekszik fényeskedő lángja
Az édes, vágytalan, örök boldogságnak.
»Csak a csillag után!« - oszlanak az árnyak.

Alaphang.

Szép virágos kert lett,
Az én szívem tája,
Benne nő az öröm
Színes bokrétája.

Tiszta gyöngyharmatját
Az egekből kapja,
»Bizalom« a földje,
»Szeretet« a napja.

Áldd meg, én Istenem,
E virágos kertet!
Hisz' minden virága
Csak is neked termett!

Altató.

Ömlik, terjed a széles nagy
Déli meleg,
Lassan hullnak a hamvas, lágy
Mák-levelek.

Nehéz kalászkok csendesen
Hajlonganak,
Ezüst sugárú nyári fény
Fátyla alatt.

A teljes boldog földi lét
Virágba van,
S a szív oly boldog, oly nyugodt,
Mert vágytalan.

Egy emlék.

Eszembe jut - még nem is volt oly régen,
Egy verőfényes meleg őszi nap:
Egy öreg bölcs haladt a kerti uton,
A még lombos, de sárgult fák alatt.

Ezüst haján a napsugár csillámlott,
Hogy felveté jóságos kék szemét,
Belőle csak a szeretet, a jóság,
A bölcsesség sugárzott szerteszét.

Aztán - fáklyák égtek ravatalánál,
Már régen nyugszik. - De hisz nem lehet,
Hogy ő már *nincs*, hogy végkép porba veszsen,
Ennyi melegség, ennyi szeretet!

Halottak napja.

Kigyúlnak a sírok,
Halottak napjára,
Valamennyinek van
Lámpája, gyertyája.

Kire nem gondoltak,
Ki már rég elhagyva,
Emlékeznek ma rá:
Hisz' ez az *ő* napja.

Ma történetesen
Hogy szemedbe néztem,
Mint egy emléklángtól
Kigyuladt egészen.

Tudod - egy rég elmúlt,
Elhalt emlék lángja, -
A múltat ki kérdi?
A holtat ki bánja?

Halottak napja van
- Mért beszélénk másról? -
Megemlékezhetnénk
E napon egymásról.

A sphinx hymnusa.

Szeretek élni, forró szenvedélylyel
Nézem az eget, földet és napot;
Mebámulom, soh'sem látott varázsként
Estenden az ezernyi csillagot.

Szeretek élni, minden uj virágban
Lét boldogsága mosolyog reám,
Mintha minden megrezdülő levélben
Az élet bűvös hangját hallanám.

És élni, élni, hosszan élni vágyom
E szép viruló földcsillagban itt,
Aztán szedni, egy szebb, tisztább alakban
Az ösmeretlen lét virágait.

Félelem.

Hogy elszakadtak messze-messze tőlem
Az ismert, kedves, régi alakok,
Idő-homályba olvadtak előlem,
Egymásután de hány is elhagyott!

Feltűnnek lassan mind a múlt ködéből:
Rokon, barát - már alig ismerem -
Nevük hallatára fejem megszédül,
Pedig szerettem őket végtelen.

Egy hű cseléd öreg jóságos arcza,
Egy lány-barátnő - elhervadt virág -
Megtörtek mind a lázas életharczba',
És nélkülök is forog a világ!

Fog is forogni!... Istenem, de félek!
- Milyen aggóató lesz a szeretet -
Körültem még e néhány drága lélek,
Hiszen még élek, hiszen szeretek!

Távolból.

Álmodtam egy varázslatos tavaszról,
Mely itt, e földön soha nem virít,
Éreztem heves, bűvös illatárját,
Láttam bódító, nagy virágait.

Gránátvirágon, rózsán napfény játszott,
És a bibor virágtenger felett
Magasan állt, ezüstös fehér fényben,
Egy liliom: a tiszta szeretet.

A csillagok - ezeket most is látom -
Mély égboltról int a fényes talány:
Mit mond? - Hogy a csodás tavasz virágít
Valamelyen megelhetném talán?

Egygyel több.

Ismét megkondúlt a harang.
Kiért? - Egy nevet hoz a szél,
Csak úgy esik lábam elé,
Mint egy hervadt, száraz levél.

Rokonaim, barátaim
Mind elhagynak lassan-lassan,
Rá sem érek, hogy egyenkint
Mindegyiket elsirassam.

Ismét, ismét! - hogy magamba
Maradok e pusztaságon,
Ismét egygyel kevesebb itt,
Egygyel több a másvilágon.

Éji madarak.

Átmelegült léghullám hozza-hordja
Rétek, kertek, mezőknek illatát.
Jóságosan mély álmot szőtt szivemre
A nyár, a fény, a számtalan virág.

Széthullámozó ezüstös álmaimból
Gondolatim seregje felriad,
Mint holdsütött erdő magányos mélyén
Nagy, sűrű szárnyu éji madarak.

Idő szárnya.

Magános kertbe nagy hullámát
Forrón önti a dél, a nyár,
Éles zöld kerti rét füvében
Gyolcsingben egy ember kaszál.

Egyforma suhogással vágja
Kaszája a fűszálakat,
Míg a nap a kék déli égről
Lassan nyugot felé halad.

Hervadt virágról.

Árok mentén egy kórót találtam,
Csak hat hete, hogy virágba láttam.
Halvány színű kék virág volt rajta:
Búzavirág, az útszéli fajta.

Hogy kifogyott a szín a virágból!
Hogy lehullt a zöld levél a fáról!
Nyár volt akkor, ősz lett már azóta -
Elmulásról az a régi nóta.

Akkor még tán nap is volt az égen?
Csak hat hete! - Istenem de régen!
Mi különbség, hogy észre sem veszem?
- Hiszen akkor élt még a kedvesem.

Az első hó.

Álomhozóan hullnak fehér pelyhek
Nagy szürke égből az elalvó földre.
Fehér lepellel lágyan leborítva
Elmúlt tavasz világos, színes zöldje.

Elmúlt tavasz virágillatja kábít -
Oly fárasztó az élet - alig várom,
Hogy elfödjön tiszta, fehér nyugalmad,
Hosszantartó, titokzatos nagy álom.

Novemberi est.

Halottak napja! minden, minden siron
Virágfüzér, koszorú, gyertyafény,
Minden lángban a szeretet sugárja,
Egy vágyó gondolat, forró remény.

S midőn a kis gyertyák már mind leégtek,
Egy angyal száll a sirdombok felett,
Összegyűjti az elrepülő lángot,
A fényugárt, mit a láng szétvetett.

Az égbe viszi - és a fehér lelkek
Boldogsága mélyebb lesz és nagyobb,
Mint körültek a föld legtisztább fénye,
A szeretet sugárja felragyog.

A fehér havas éjszakába.

Kristályos hó fehérítő leple
Széles, hideg mezőkre vetve,
Fellobban ezer csillag lángja,
A fehér havas éjszakába.

Fehér pehely hull minden ágról,
Bagoly szállt el a havas fáról,
Hangtalanul siklik be szárnya
A fehér havas éjszakába.

És ott egy kóbor, árva lélek,
Hidegtől dermed, hóba téved,
Ki néz utána és ki várja
A fehér havas éjszakába?

Ezüst nyárfák.

Mintha csak egyedül
Lennék e világon,
Körültem nagy nehéz,
Meleg nyári álom.

Száz fehér virággal,
Száz tündér mesével,
A napsugár tüzes,
Arany szerelmével.

Merre terjed szárnya
A nagy boldogságnak?...
- Hát a fehér felhők
Hova, merre szállnak? -

Keletről nyugotra,
Elfúta már a szél...
Megzörren a gyenge
Ezüst nyárfa-levél.

A nagy arató.

A búza kalásza megérett már -
Csak arat, csak arat az örök halál.

Kaszája éle halkan sivit,
Vágja a mezők kalászeit.

Vágja a rétek nyíló virágát,
Vágja az élet százezer szálát.

Jön, halad gyorsan, már látom közelbe,
Fényes kaszáját már felemelte.

Mi rémes, rejtelmes sugárja e fénynek -
Hisz csábító a nap! hisz oly szép az élet!

Felcsillan a kasza, mintha már váгна,
Majd lecsapódik, mint sebzett madár szárnya.

Oly nehéz a munka, oly sűrű a kéve.
A nagy arató is megpihen végre.

Már fénylik sarlója a növekvő holdnak:
- Ma nem, még ma nem - majd holnap, majd holnap! -

Hullt levél közt.

Mi zörren a lehullt levélbe?
Tán szép asszony ruhája széle?
Elsiklik felette uszálya -
Vagy elrebbenő madár szárnya?

Nem. Sűrűdnek az esti árnyak,
Apró tövises disznók járnak
Behúzott fejjel, fénylő szemmel,
Mint megannyi kis - gubás ember.

A nagy munka.

Nem hiába kél fel a nap,
Csakis boldogságra virrad,
Boldogságra hí az élet,
Boldogságra hí sugára
Holdvilágnak, csillagfénynek.

S szegény ember ügygyel-bajjal
Csak a bánat után nyargal,
Letapos minden virágot,
Míg eléri végre, végre
A nagy - boldogtalanságot.

Állandóság.

Mit kívánsz még? - Hiszen
Szerelemre vágytál!
Gyöngébb a szerelem
Hervadó virágnál.

Letörli zománczát
Kezed érintése,
Ajkad első csókja,
Karod ölelése.

Hűséget mért várnál
Futó délibábtól?
Gyémánt-keménységet
Mezők harmatától.

Jön mint könnyű felhő,
Csak az Isten tudja,
Honnan jó, hova visz
A szerelem utja.

Bachánsnő.

Töltsd, töltsd a serleget,
Rövid az élet!
Szívjad be mámorát
Bódító kéjnek.

Röpítnek, hordanak
Hatalmas szárnyak:
Lángolva lobbanó
Olthatlan vágyak.

Csak csókold ajkamat! -
Te sápadsz, fázol?
Szemed hol révedez?
Mért hí a távol?

A serleg eltörött,
Mámor elszállott,
Letépted fejemről
A nyiló virágot.

Tudd meg: más szerelem
Nincs e világon,
Hiába keresed,
Minden csak álom.

Tudd meg: más élvezet
E földön nincsen,
A vágy, a szenvedés:
Ez minden, minden.

Most csókold ajkamat, -
Nézd szemem hogy ragyog!
Ne félj, szerelmesem,
Én a halál vagyok!

Tavaszhymnusa.

Életkedvet önt a tavasz hatalma
Minden kibontakozó zöld levélbe,
A föld majd elmerül szerelmi vágyak
Puhán ringó méz-édes tengerébe.

Csak vágytól duzzadó fénylő egészség,
Madárdal, illat, bármerre is lépünk,
Erőnk elfoszlik kikelet varázstól,
Balzsamos mámorába olvad létünk.

Harmatos fűben felvillámló lángok:
Szerelmi lángja ezer fénybogárnak,
Illattól nehéz orgonavirágról
Szól epedő dala a csalogánynak.

De mind ez édes, túl-édes gyönyörbe,
E mámorító lágy-kegyetlen kéjbe
Egy rémes hang száll, hosszan behuzódik
A bűbajterhes, fényes tavasz-éjbe.

Száll mint egy sűrű, nehéz, sötét fátyol,
Mint még nem sejtett vész jelzőharangja,
Kérlelhetetlen egykedvű ütemben
A vizi bika rémes, szörnyű hangja.

Hú! Hú!« - a csalogány-dalon keresztül
Szól mint egy vészjel, mint maga a végzet,
Hú! Hú!« - ma még tavasz van, de majd aztán,
Hú! Hú! Sötétség, Hú! Hú! - csak Enyészet.

Csodálkozás.

Naponta reggelen
Csodára ébredek:
Mindenütt a fákon
Temérdek levelek.
Sárgarigó hangja
Száll a levegőbe,
Piros pipacslevél
Hull a zöld mezőre.

Virággal ellepve
Mezők, rétek, kertek,
Gyantás fenyűfákról
Erős illat terjed.
Cserjén, fán új hajtás,
Virág, bimbó fakad,
Napfényben játszanak
Bogarak, madarak.

Hogy lehet? - Hisz nem rég
Hó volt az utakon,
Zúzmara csillogott
Leveletlen galyon.
Nem volt hang, sem illat,
Dermedezve jártam
A fehér, nyugalmas
Álmodó világban.

S most, ámulva kérdelem:
Hát ez mind nem álom?
Ezt a sok virágot
Mind, igazán látom?
E tenger boldogság!
Elszédülök tőle -
Sárgarigó hangja
Száll a levegőbe!

Asszony-élet.

Violák, szegfűk, rezedák közt
Itt tölté máskor a nyarat
Most a nagy kertben eltemették
Sugár magas fenyűk alatt.

Szép asszony volt, fiatal is még,
Ereje mégis megtörött
Az élet pókháló-szövésü
Gyapot-lágy torlaszi között.

Hogy várta itt a boldogságot,
- Nem jött - ő csak fázlódva élt,
Mert a teljes nagy boldogságnál:
Létörömnél »többet« remélt.

Késő lett már, midőn megtudta,
- De annál jobban fájt a seb -
Hogy boldogság művészetében
E »több« mindig a »kevesebb«,

Hogy sétált a porondos úton,
Hogy rendelkezett azelőtt,
Gyümölcsfa, virágágy a kertben
Csakis az ő szavára nőtt.

Gyümölcs érik, lehull a fáról,
Nem küldi a kertészeket
Kosárba szedni - foszló keze
Már virágot sem tépeget.

Virág ha nyílik már nem látja,
Madár ha dalol is a fán,
Soha, soha többé nem hallja:
Vadgalamb-e vagy csalogány?

Őszi rózsák.

Szép halvány asszonyok, a kertben játszanak,
Nem fiatalok már, de még nem is vének,
Bűvös mosolya van némelyik ajkának,
Tüzes csilláma van némelyik szemének.

Finom mozdulatú, finom arcú urak
Fáradt vágyódással feléjük hajlanak,
A légbe repülnek, levelek közt szállnak
Szerelmes pillantás, szerelmesebb szavak:

»Emlékszik?« »Emlékszem!« - »És ha megtagadja
Szép szemei néha mégis miért sírnak?« -
»Akkor gyöngyvirág nyílt, pacsirták daloltak,
Már a levél sárgúl, őszi rózsák nyílnak...

Tovább egy lugasban - mind egy sorban ülnek -«
Nyíló rózsabimbók, növekedő lányok,
Ide-oda lebben, mind könnyebben szebben
Gyöngye testük körül rózsaszín ruhájuk.

Heves tekintetű, nyugtalan ifjak
Titkolt vágyódással feléjük hajlanak,
A légbe repülnek, levelek közt szállnak,
Szerelmes pillantás, szerelmesebb szavak.

»Fog rá emlékezni?« »Mindig!« »Alig hiszem!
Miért tekint reám csak úgy elmenőben?«
»Meglátom?« »Meg!« »Mikor?« »Majd ha gyöngyvirág nyit
És csalogány dalol, kint a zöld erdőben.«

Elmúlt szerelemre gondolnak *amazok*,
Ezek még jövőre szerelemre várnak. -
Heves szélroham jó, elfujja levelét
Korai virágnak, késői virágnak.

Szárnyas gulya.

Öreg czigány asszony
Sárga, ránczos képe
Aranyosra fürdik
Felkelő napfénybe.

Megfujja a tülköt
Fonnyadt, hervadt szája,
Csak ezt a jelt várja
A falu libája.

Megnyilnak a kapuk
Megnyilnak a házak,
Libát bocsájtanak,
Nem egyet, de százat.

Mindegyik kapuból
Kisebb-nagyobb falka
Ömlik ki az útra,
Fehér szárnya, farka -

Fénylik a libáknak
Reggeli sugárban
Arany porfellelgeben
Hajnalhasadásban.

Jár kis vidám fejük,
Piros csőrük gágog
Repkedést próbálva
Megmozdul a szárnyuk.

Az öreg csak tülköl
Mind a falun végig,
Libái követik
Libái kísérik.

Elhaladt a vidám
Fehér szárnyas sereg -
Sűrűbben járnak a
Falun az emberek.

Éjji nyugalomban
Összefolyt a homok,
Nem látszanak még, se
Ló, sem marha nyomok.

De most négyszáz liba
Háromszögű lába
Az úti homokot
Mustrásra kijárta.

A halastó.

Vasárnapló cifra népek
Halastóba mélyen néznek,
Sűrűn úsznak vidám halak
A tó zöldes lapja alatt.
Rövid körmű, érdes kezek
Dobják nekik a kenyeret,
Máskor szép királyné dobta
Édes morzsát a habokba.

Közkatonák, varrólányok
Nézik itt most a virágot,
Máskor herczeg ifju tépte
S dobta udvarhölgy ölébe.

Nyírott lombok árnya alatt
Hol királynők árnya haladt,
Összecsillant minden éjjel
Gyémánttűz szemek tüzével,
Most nehezen, lassan lépnek
Vasárnapló cifra népek.
Hangos szóval említenek
Egy-egy gyöngéd, régi nevet.

Hanyatló nap fénysugárja
Rá tűz kék s piros ruhákra,
Piros ruha mintha égne,
De homály borúl felébe:
Régi fátyol múlt ködéből
Elmúlt élet emlékéből.

Lassan-lassan jó az éjjel
Holdsugárral, csillagfénnyel.

Felfigyelnek most a halak:
Elmosódott minden alak,
Mely a csendet megzavarta.
Ismerős lesz a tó partja,
Régi álom, régi élet
Új felébe visszatéved
És az éjbe halkan szállnak
Szép királynők, fehér árnyak.

Don Juan dala.

Szuró tövissel volt bevonva,
Mely hozzád vezetett, az út.
Hervadó rózsák illatából
Fonok fejedre koszorút.

Érzésem minden drága gyöngyét
Hajadra hintem, kedvesem.
Csalogánydallal, csillagfényvel
Betakarlak szerelmesen.

Csókot kérjek? Szerelmi csókot
Hány asszonyajk nyújtott felém!
Adj nekem fájóbb boldogságot,
Mélyebb üdv légyen az enyém.

Szeretni vágyom végre, végre!
Ah, engem hány is szeretett!
Ne légy te hozzájuk hasonló,
Légy az, kit én szeretethetek.

Tested-lelked szépségét adnád?
Adj többet! Ez még nem elég!
Ha örülten szerelmed kérem,
Légy hideg, tiszta mint a jég!

Még él!

Hajnal hasad, reggel ébred -
Harmat-tiszta, szép az élet.

Őszre fordul a nyár heve,
Sárgúl már a fák levele.

Minden szenvedélynek vége,
Csak boldogság, csend és béke.

Aranyba szőtt halvány kéken,
Csengő hangú, távol égen,

Habos, fehér felhők járnak.
Az erdőben könnyű árnyak.

Piros gyümölcs fán megérett. -
Csak csendesen, mert felébred!

Nem látjátok, nem halljátok,
Mégis hogy mosolyog rátok.

Ő a nagy Pán! - Szól a monda:
Hogy már meghalt. - De ki mondja?

Hiszen hallom sípját nappal,
Alkonyattal, virradattal.

Hangja megtölti a berket,
Éjjel csillag-sugárt kerget.

S ha letűnt a csillag-álom,
Lepkét fogdos a fűszálon,

Szöcskét üldöz a mezőkön,
Gyíkot fog a háztetőkön.

Harmatot szór a virágra
Bimbót csókol minden ágra.
De hogy ember meg ne lássa,
Sűrű erdő lett lakása.

Pán órája.

Halvány zöld rozs vetések
Halvány kék ég alatt,
A forró déli szellő
Felettök elhalad.
Homokosan fehérő
Kiégett út felett
Hosszú szálas kalászkok
Hajlongnak, intenek.
Im látod, dél van, nyár van!
Tudod ez mit jelent?
Boldogság fenn az égben,
A földön béke, csend!

Pán flótája.

Fütyölt nádsípján, csermelytisza hangon
Világító, arany szín éneket,
Örömtől megremegtek a virágok,
De nem hallgatták meg az emberek.
Egyik munkába járt, vagyont szerezni,
Egy más ment tompa gyűlölség után,
Egy harmadik léha szerelmet hajszolt,
Egy más körülvelt unalom s magány.
Haragra lobbant a baklábu isten,
Hétágu fuvoláját fölveté,
Föl a kék égbe, a fehér felhőkhöz,
Magas ivben a zöld lombok fölé.
Fenn akadt a síp lombok sűrűjében,
Szárnyat kapott s tovább csengett dala,
Most is öröme hí erdőt, zöld kertet:
Sárga rigó, Pán arany madara.

Gombák mente.

Erdők felett, virágos réten
Repül el egy dalos madár.
Füvektől kérdi: »Nem tudjátok
Urunk, a nagy Pán, merre jár?«

Barlang-üregben, erdő-mélyen,
Fák közt hiába keresem.
Tanyája még zölden pompázik,
De őt magát már nem lelem.«

Az erdő fái zúgva-búgva
Egymás fölébe hajlanak:
»Hol rejtőzik urunk, a nagy Pán?
Ő eltűnt és a nyár halad!«

Mint hűvös szél fuvallatától,
Virágok ezre megremeg,
Némán szórják mohára, fűre
A nehéz harmat-cseppeket.

Óz, nyúl ha fut, pille ha rebben,
Szitakötő, dongó ha száll -
Egymástól kérdik: »Nem láttátok,
Urunk, a nagy Pán, merre jár?«

Mohák közt a kis gombák hallják
Erdő siralmát, bánatát.
Most összesúgnak: »Fölkeressük!
Csak menjünk itt a hegyen át.

Talán ott lesz a tulsó végen? -«
- S megindul az apró sereg:
Piros légy-méreg, csirke-gomba,
Duzzadó, fehér pöfeteg.

Rózsaszín húsu lágy piczirkék,
Sárgán fonyadt taplós lapok,
Virág-gyöngéd kis harmatgombák,
Szétterjedt gomba-kalapok.

Ezer alakban, árnyalatban
Kapaszkodnak fel a hegyen,
Kinéz egyik-másik a mohából:
»Hol vagy, hatalmas idegen?«

S míg mellette gúnyos közelben
A gomba-sereg elhalad:
Mosolyog álmában a nagy Pán
Hulló, sárguló lomb alatt...

IV. APRÓ TÖRTÉNETEK.

Zúg a harang...

Zúg a harang, de csendesen.
Csak úgy lassan, szegényesen,
A ki húzza, az is tudja:
Nincs ki érte megfizessen.

Megkérdezem elmenőbe':
»Ki jut most a temetőbe?«
Azt felelik az emberek:
»Senki - *csak* egy cigány gyerek.«

Egy életről.

Felnevelték! - mint gyermeket
Csókolgatták, édesgették,
Jó szülei, testvérei
Jaj de nagyon is szerették.

De a gyermek türelmetlen'
Várta, míg »nagy« lesz belőle,
Boldog álmát bele szőtte
Ifjú korba, jó előre.

Csinos fiú vált belőle.
Hogy kikerült a világba,
Mint a többi, gondtalanul
Csakis a bolondját járta.

Míg egyszer köd szállt szemére,
Már nem olyan vígan látott,
Nem tudta mért, nem tudta hogy? -
Meggyűlölte a világot.

A szerelem, a férfikor
Egymásután eljött sorba,
Ő a *boldogságot* várta,
A jelent megölte - borba.

Egy nap múlt a másik után,
Mondták: »Esze megjött végre.«
Ő még mindig remélve várt,
Napról napra, évről évre.

Nyár múlt, tél múlt, hó szállt, olvadt,
Egy szép napon, hogy meglepte
Tudni: hogy már alkonyodik,
Hogy már késő vágyra, tette.

Nagy nyugalom jött szívére,
Elment régi otthonába.
A hanyatló gazos kertet
Arany, őszi napfény járta.

Leült egy kis régi padra,
Fehér haját fúta a szél,
Lassan hullott lábaihoz
Az ellankadt sárga levél.

Úgy elnézte a levelet,
Nézte hosszan, meggondoltan,
Majd csendesen mondogatta:
»Milyen boldog gyermek voltam!«

Betegekről.

I. MÁSOKÉRT.

Láz égeti szemét,
Testét tűz futja át,
Kinok közt tölti az
Álmatlan éjszakát.

Az ő bajára ég
Még gyógyszer nem adott:
Vérében zajlanak
Rég letűnt századok.

Borzalmas árnyai
Egy rég letűnt világnak,
Körülfogják szivét
Az *ártatlan* leánynak.

Ő szenved *másokért*
Másoknak rettegése
Ott dúl idegzetén
Ott minden szívverésbe'.

Vendégek jönnek - most
Ajka mosolyba fagy -
Mondják: »oh kedvesem,
Milyen jó színbe vagy!«

II. SEMMI.

»Mért nem vagy oly vidám?
Mért nem oly beszédes?
Mi fáj édes lányom?«
»Semmi anyám, édes.«

Rossz volt az éjszaka,
Nagy az aggodalom,
Mosolyog a leány:
»Hisz' nincs semmi bajom!«

»Nem, nem - semmi, semmi« -
Lágyan, halkan mondja, -
S lehajtja szép fejét
Örök nyugalomra.

III. MÁRCZIUSBA.

Kérlek, nyissátok ki az ablakot,
Hiszen talán már jobban is vagyok?
Lám, lám, ott a hegyen az erdő széle,
Már színesedni kezd, zöldül szegélye.
Fák galyzatába élet nedve száll,
Már szól az első tavaszi madár.
De látjátok, egy hófelleg kerül
Nehéz-szürkén, zordan kelet felől.
Egyszerre, hirtelen, hogy megzavarva
Közelgő kikeletnek langy nyugalma.

A küzdelem - jaj - újra megkapott,
Midőn vad felleg váltja a napot,
Midőn a fának, mely virúlni vágyna,
Uj fagytól dermed minden egyes ága.

Mi szörnyű ez a hosszas küzdelem,
Egymást üző remény és félelem.
Enyhe tavaszra vágyódom nagyon.

Nem jó - fáradt vagyok - nem várhatom!

Este.

Árok szélén a fű
Hőségtől szárad,
Partján egy lány pihen -
Elkábúlt, fáradt.

Egész nap csak kapált -
Megroskad térde,
A nap fejkendőjét
Egész nap érte.

Behúnyja most szemét,
Pihenni vágyna.
Tán hűsebb szellőt hoz
Az est a tájra?

Nem - forróbb még a lég -
Vagy hát mi lelte?
De mintha égő tűz
Reá lehelne.

A leány feltekint:
Közel hozzája
Egy nevetős legény
Nagy széles szája.

Felcsillant két szeme
A nyugvó napnál,
A leány rá rivall:
»Meleg van, - hagyjál.«

Az utcáról.

Fakadó kis élet
Ott játszik a porba',
Szekér vágat arra -
Egy percz: eltiporja.

»Mamám, mamám,« mondja,
Piheg hármát-négyet.
Vége. - Kis gyertya volt,
Fellobbant - kiégett.

Volt!...

Tél kezdete! - az utcán még
Hanyatló nap fénye,
Az út sara lassan dermed,
Lassan fagy keményre.

Falu-utcán legény kurjant,
Dala most ért véget,
Érdes hangja betölti az
Üvegtiszta léget.

Átrepül e durva hangú
Szerelmi kikelet
Lombja-vesztett, finom rajzú
Ákác sorok felett. -

Öreg ember néz a legény
Kihívó szemébe:
»Ugyan öcsém, hadd el már azt -
Mi lesz majd a vége?«

Vállat von az: »Hát mi lenne?«
Majd oda int balra,
Faluvégi, fehér-házas,
Kerített udvarra.

»Mit tudja az, ki világát
Úgy éli magába?
Hát volt kendnek szeretője
Fiatal korába?

Hosszan néz az öreg ember
A halványzöld égre -
- Feljött már az első csillag -
»Volt!« feleli végre.

Hó-nyomok.

Nincs nyugta, nincs helye
Az édes anyának,
Elvitték a fiát
Messze - katonának.

Nyoma még ott látszik
A kis kerten végig,
Sárgás puha hóban
Kékesen fehérlik.

Leszalad az asszony
Százszor is napjába,
Forró könnyeket hint
A fia nyomába.

Most még itt van, látom,
De mi lesz majd holnap?
Mi lesz majd tavasszal,
Ha a hó elolvad?«

* *

Kizöldült már a fű
A virágos réten,
De a nyom még ott van.
Az asszony szemében.

Hajlongó fűszálon,
Frissen hűlt hó alatt,
Ő még mindig látja
A nyom merre haladt.

Tízszer borúlt a tél
Fehéren a földre,
Tíz tavasz festé már
A kis kertet zöldre.

Ő csak mindig ott jár,
Vágyva, várva, lesve,
Elhalt fia fehér
Hónyomát keresve.

A tréfa-rontó.

Csinos jó fiú volt,
Mégis megvetették,
Érzékeny és gyöngé,
Azért csak nevették.

Nem volt az élethez
Többé bátorsága,
Menedéket talált
A védő halálba.

Szürke koporsóját
Sorban körülállják,
Itélnék felette
Birálják, sajnálják.

Mintha mind szemére
Akarná most vetni:
Elrontád a tréfát,
Kin fogunk nevetni?

Követ zúditana
Mindegyik fejére,
De már nincsen élő,
A ki őt elérje.

Saïsi kép.

Szép asszony volt, fiatal volt,
Öreg volt a férje,
Nyíló tavasz tüzet öntött
Heves ifjú vérbe.

Csalogány szólt, rózsák nyiltak. -
»De mit ér az élet?
Hisz számomra nincs szerelem!
Hisz' tán nem is élek?«

»Áldott ember, szeretem is« -
S rá néz az urára...
»Boldogságot még se lelek
Ölelő karjába'.«

Fűszál hajlik, virág nyilik
Az illatos réten,
»Mért nem jöttél előbb, édes?
Itt várlak már régen!«

»Jaj az uram! ha megtudná! -«
»Ugyan mit is bánod,
Egy-két sárkány ha őrzi is
Ezt a mennyországot?«

Reszket, halványúl az asszony,
Beszédül karjába.
Most, így, vele, keblén száll az
Igért mennyországba.

»Nem, - még se leszek szeretőd!«
S eldobja magától.
Most már fél a nagy, közelgő
Nehéz boldogságtól.

Majd a másik ezer csókkal
Szép szemét lezárja.
Ezer forró, örült csókkal
Felel rá a szája.

»Boldog leszek!...« Órák múlnak,
Sötét lett a réten,
Fényes esthajnali csillag
Ragyog fenn az égen.

Úgy érzi az asszony, mintha
Legvégső reménye
Feloszlana, beolvadna
Az esteli fénybe.

Mintha mostan felébredne,
Elhagyná az álmot:
»Mindhiába! nincs boldogság
Ezen a világon!«

»Fázom!« mondja, s csengő szava
Keserű lett s érdes. - - -
Közömbösen szól a férfi:
»Csak menj haza, édes!«

Ádám és Éva.

Szép kis leány, édes kis lány,
Gyöngé még egészen;
Minden szava, mozdulata
Pirulásba vészen.

Mellette ül szerelmesen
Völegénye, párja,
Büszke, boldog, gondolja tán:
Ő a föld királya?

Boldog érzés! - Mámoritó
Édes szerelemnek
Nagy hulláma körülfolyna -
Már az égbe mennek!

Úgy élnek, mint virágszálak
Szép, illatos nyárban,
Harmathulló, fényes reggel,
Arany napsugárban.

De egyszerre - éles fulánk
Jön az ölelésbe,
Bele csúszik, bele siklik
Az öskigyó mérge.

Meleg, nyári, andalító,
Holdsugaras éjjel -
Lombsátorból zene hallszik,
Fény sugárzik széjjel.

Zene hallszik, fény sugárzik,
A vendégek gyűlnek,
Lombsátorban, holdvilágnál
Lakodalmat ülnék.

Lassan, lassan oszladozik
Mámora az éjnek,
Hidegebb lett, színtelenebb
Fénye a holdfénynek.

Szürkületkor fázik, remeg
A fiatal asszony.
Ha oly édes a szerelem,
Könnyet mért fakaszszon.

Könnyü mégis mért gyülemlik
Fiatal szemébe?
Mért oly üres keserűség
A tekintetébe?

Férje mostan megöleli, - - -
Ő már alig bánja,
És a férfi? - szereti még?
Vagy inkább csak szánja?

Végzetlen pusztaságban
Előttük az élet,
Most tudják csak, hogy ők eddig
Édenkertben éltek.

Ajtózárás.

Árnyas kert aljából kis ház felé látok,
Csak úgy önti hozzám a gyertyavilágot.

Körülfont sugárja meleg gyertyafénynek,
Amott a ház előtt nevetnek, beszélnek.

Jó a hang, jó a fény, hívogató szála,
- Ösmeretlen vigság hozzám miért szállna? -

Megyek - tán belőle nékem is lesz részem? -
Bezárták az ajtót - sötét lett egészen...

Egy gondolat.

Szénás szekér megy az úton
Magasan megrakva,
Egy fiú ül a szekéren,
Mellette az apja.

Két hosszú zöld ákác sor közt,
Hol a szekér halad,
Utána a porfelhőben
Nehéz illat marad.

Nagy, fűszeres szénailat
Telíti a léget. -
Felnéz hirtelen a fiú:
»Hogy a nap úgy éget!«

Nem szól semmit, - az apja is
Felnéz most az égre.
- Fehér felhők kondorúlnak
Már a tiszta kékre.

Aztán lassan visszadőlnek
Illatos szénára,
Égő nap süt mindkettőnek
Szalma kalapjára.

Egyik sem szól. - Ugy is tudja
Mit gondol a másik:
»Három boglya kint maradt még,
Kár lesz, ha megázik!«

Hold fogytán.

Mikor elvitték a rózsám katonának,
Azt hittem: vége lett az egész világnak.

Hogy az ablakában nem volt már a lámpa,
Azt hittem: elfogyott a napsugár lángja.
De hányszor elnéztem a kis szomszéd lakot,
Az elhagyott, üres, fekete ablakot!
Sötét lett az ablak, sötét lett az élet -
Hát az én galambom idegenbe téved?
Hátha hűtlen lenne? - Nem - vissza fog térni.
Nem győztem eléggé a jó Istent kérni.
Csak utána szállott minden gondolatom,
Három hosszú télen fájt a szívem nagyon.
De jobban megfájult még ezen a nyáron:
- Világos az ablak - de én már nem bánom!

Egy útas.

Álmosító tavasz hullám
Lepte el már a világot,
Fehér, poros országúton
Messze, messze végig látok.
Ott egy fehér nyirfa törzse
Világít az árokszájban,
Távolabb a város tornya
Felmagaslik a kék égben.
Az elhagyott országúton
Fuvaros jön - lassan léptet,
Terhe nehéz, ló fáradt
Kék ruhája rongyos, tépett.
Koporsó van a szekéren
- A vasútra viszi talán? -
Egy koszorú inog rajta,
Benne egy szép halott leány.
Senki, senki nem kíséri,
Csak a fényes nap sugárja
Siklik vele, - fényfoltot tép
A koporsó oldalára.
Körülte a déli szélben
Meg-fellebben fehér leple
A kifüggő szemfedélnek,
Mint egy tépett, fáradt lepke.
Nyikorog a nehéz szekér,
Fáradt a ló, alig bírja -
Hol várja a halott leányt
Nyugalomra csendes sirja?

Országuton józan fényben
Éles-tisztán siklik a nap,
S a ködös végtelen felé
A koporsó lassan halad.

Eljegyzés.

Temetőben jártam.
Szeretőmre vártam.
Gyepes sírdomb felett
Sokáig megálltam.

Fehér keszkenőmet
Ottan elvesztettem,
Én édes Istenem,
Hogy észre sem vettem!

Most feljár a halott
Hozzám minden éjjel,
Hivogat, integet
Leaszott kezével:

»Fehér keszkenődet
Nékem jegyben adtad.
Meddig kell még várni,
Fehér lány, miattad?

Tudom, tudom: véle
Immár jegyben járok. -
Sívít az őszi szél,
Hullnak a virágok.

Örökség.

Eltemették! - Szegény asszony
Volt csak úgy, mint ezren, százan.
Nem hibázik a világban,
Ha csak nem a rossz kis házban.

Beteg lett, mert sokat küzdött.
Aztán nem ápolta senki,
Most a falu kikisérté,
Elment tisztességet tenni.

Temetőről hazafelé
Jön az ura, meg a lánya,
- Még alig hogy tiz éves múlt -
Sokan mondják: »szegény árva!«

Úgy érzi a gyerek, mintha
Világ terhe rá szakadna,
Pedig csak nagy, érdes kezét
Tette vállára az apja.

Hangosan, hogy mind meghallják,
Mondja: »szegény feleségem!«
Majd halkán szól a gyerekhez:
»Most már te fogsz főzni nékem!«

A várban.

»Akarja látni? - jó!« - mást nem szólt,
Csak csomó kulcsát felvevé,
S fehér babos karton ruhában
Ment a hegyen, a vár felé. -

Hogy kinyitá az öreg asszony
A nagy nehéz bejáratot,
Mintha kitárt volna előttem
Egy rég feloszlott századot.

Körültem nagy csend. Minden romban.
Beomlott már a bástyafal.
A nagy torony már dülő-félben,
Megtépte ezer zivatar.

Tető alatt mi megmaradt, csak
E nagy széles, meszelt terem,
S három-négy arczkép - emberekről,
Kinek nevét sem ösmerem:

Egy asszony, kék selyemruhában,
Hajpor fején, gyöngyék nyakán,
Szemében életbüszkesége,
Kaczér mosoly szép ajakán.

Látszik: hogy ünnepelt volt s büszke,
És most? ez alak hol lehet,
Melyet az élet csilló habja
Egy pillanatra felvetett?

Ott, hol a többi! - Még néhány kép -
Komoly, meggondolt férfiak
Nehéz, nagy gond tekintetükben
- Az ország, vagy e nő miatt? -

Ki bánja már ma? és ki tudja? - -
Szekerem már nagyot haladt,
Poros, fehérülő országúton
A csillagfényes ég alatt.

Futó homok.

A város-végi temetőhöz
Vásártéren vezet az út -
Diszes fogaton, úri-asszony
Visz holt férjének koszorút.

Halála évforduló napján
Hozzá mindig ellátogat,
Bár könnyei már rég kifogytak
S kétéves gyásza elapadt.

Mellette - hogy halad a téren -
A zöld káposztafejeket
Szegény asszony ponyvára rakja,
S az úrnő felé integet.

Ez is özvegy. Hisz urát még csak
A múlt héten temette el,
De már gondoskodik a télről,
Nem gyászolhat, mert - élni kell.

Az úrnő felsohajt magába:
»Mi nyomorúlt is életünk,
Hogy még gyászunk is léha, múltó,
Hogy oly könnyen feledhetünk.

Az unalom itt, ott a munka
Elmossa az emlékeket,
S az élet kis-hullámú árja
Szétfut a nagy halál felett.«

A hála.

Csárdásné lánya, a zsandárt várja,
Várja vacsorára
Ölelő karjába.

Egész álló este, éjféli óráig
Csárdásné lánya
A zsandárral játszik.

Tüzet önt szemébe, mézet önt csókjába,
De felfigyel mindig
A zsandár karjába:

Kihallgat a szélre, hulló esőre,
Elmenekült-e már
Betyár-szeretője?

Másnap a legényt csak vissza kívánja
Régi szerelme,
Csárdásné lánya.

Lóczán ül mellette: »Juli lelkem, mondjad,
Nyomomról a zsandárt
Hogy marasztottad?«

»Csókkal marasztottam« - a legény rá bámúl -
Csárdásné lányát
Eldobja magától.

»Úgy? - csak maraszdd tovább! A fene bánja!«
Sirva néz utánna
Csárdásné lánya.

V. BOSZORKÁNY-DALOK.

Boszorkány-dalok.

I. ÉJI ÉNEK.

Fonjad, fonjad koszorúdat
Tánczra hí a csendes éjjel,
Átlátszóan sötét, hosszú
Fátyol-szárnyad bontsad széjjel.

Harmatos, virágos réten
Elsiklik a hold sugárja
Fénybogarak jönnek, szállnak
A fehérlő holdvilágba.

Csak nagy, hosszú fátyol-szárnyad
Ne kerüljön ember-kézbe,
Ember keze durva, érdes,
Összetépne ijedtébe.

Hogyha egyszer összetépne,
Mindig csak a földön járnál,
Nincs szomorubb, szárnyatépott
Földön járó boszorkánynál.

Fonjad, fonjad koszorúdat
Tánczra hí a csendes éjjel,
Síma röptű, sötét, hosszú
Fátyol-szárnyad bontsad széjjel.

II. TÚZ-RÓZSA.

Mint varázslót
Égeték el
Az édes apját.
»A boszorkány
Nem tud szeretni«
Igy mondogatják.

Nem is akart,
Nem is tudott,
Úgy földi módra,
De szive lángolt
Égett, mint
Egy csoda-rózsa.

*

Egyszer egy legény
Szólt hozzá:
»Légy feleségem!«
A leány csak rá néz:
»Miért mondod
Ezt te nékem?«

*

A legénynek
Volt szeretője,
Nem egy, de három,
Egy szép menyecske,
S két legszebb lány
Kilencz határon.

Az egyik hűtlen lett,
S a legény
Kést vert szívébe,
Nem tudta senki,
Ki a gyilkos?
Kire száll vére?

*

Együtt ülnek
A komoly bírák,
Találják, kérdik. -
Egy csengő szó
Hangzik feléjük,
De meg nem értik.

Előlép lassan
A boszorkány,
Mindenki hallja,
Miként magát
Nagy nyugalommal
Gyilkosnak vallja.

*

Kimondva a
Kemény ítélet
Már kész a máglya,
A lány körül
Lobogva csapdos
Pirosló lángja.

Hogy éri testét
Izzón, forrón
A lángok csókja,
Kinyilik szive
Mint egy bűvös,
Nagy bibor rózsza.

Az égő, nyíló
Rózsa mostan,
Lágy harmat helyett,
Kelyhébe fogja
Az egész, nagy
Égi szerelmet.

És szenvedélylél,
Némán néz a
Bámuló népre,
Fájdalmas-boldogan,
De köny csak
Nem jó szemére.

A láng elalszik -
A nép elfeled
Keresztet vetni.
Halkan mondják:
»Hiába -
Nem tudott szeretni.«

III. HIDON.

Kopott, tépett, szürkés ruhában
Félénken megy a hidon át,
Bizonytalan, ingó lépése,
Koldusleánynak mondanád.
Azt mondják: szárnya van,
Mégis oly nyugtalan.

Egy ember ott jön véle szembe:
»Ej, a boszorkány erre jár!
Éji madár, nem félsz, hogy egyszer
Még megperzsel a napsugár?«
A leány csak halad
Boltíves hid alatt.

»Mért nem nézel úgy mint a *többi*?
Mért ég ily tűzben két szemed?
Azt mondják, tánczod bűvös-bájos,
Gyere hadd tánczoljak veled!«
Vakmerőn néz a lányra,
Két kézzel kap utána.

A leány csendesen tekint rá:
»Hagyjál - mért beszélsz így velem?
Hisz rosszat nem tud rólam senki,
Hisz ártalmatlan életem.
Boszorkány hirben állok,
De nem vagyok rossz, látod!«

A férfi durván szól: »Ki bánja,
Ha jó vagy rossz a nőszemély,
Csak olyan legyen mint a többi,
Ha *más*, ha *jobb*, ez a veszély.

Nincs leány e határon
Ki ne lett volna párom.

És te?» A leány rá néz lassan,
A férfi megkövülve áll,
Reá lövel tekintetéből
Vad szerelem, örült halál.
Hosszan bámúl a lányra, -
Már széjjel bontva szárnya.

*

Eltűnt, elszállt a zöldes légben
Egy fehér felhő távol égen.

IV. A LILIOMRÓL.

Boszorkány-virágok az erdőben nőnek,
Két hajtása ugyanazon tőnek.
Egyik a fehér-szüz-liliom virága
Másik a pokolnak égő tüzrózsája.

»Tündér« a boszorkány, ha liliom marad,
Ha rózsává nyilott, tűz-kévéket arat,
Elperzseli véle az egész világot,
Ő maga nem talál soha boldogságot.

Szép boszorkány lányok, legyetek »tündérek«,
»Amazt« a szerelmet sohsem keressétek,
Túl-gazdag szívetek szeretete drága,
Maradjon a bűvös liliom virága.

Túl nagy érzelemnek kétféle a vége:
Menny világa vagy a pokol sötétsége,
Szent legyen a lélek, tiszta a szerelem,
Földi boldogság is csak az *égben* terem.

V. VISSZAHIVÁS.

»Térj vissza hozzánk, szépen kérlek,
Magányos, bátor, büszke lélek!

Előtted minden gyönyör tárva
Tied a föld minden virága.«

»Nem mehetek, nem mehetek
Hisz gyűlölnék az emberek,

Félnek szemem izzó tüzétől,
Félnek szívem láng-melegétől.«

»Nász koszorút fonunk fejedre
Minden vétke el lesz feledve.«

»Egyet meg nem bocsájtok nékem:
Hogy tiszta vagyok, s nincsen vétkem!«

VI. JELENSÉG.

Hosszu fehér ruhája
Sepri a rét füvét.
Kakukfű illat árad
Körülte szerteszét.

Zöldes-fehér bürökből
Koszoru van fején,
Felette lány hullámban
A csöndes déli fény.

Nyomán, hajló fűszálak
Hosszan meginganak,
Bogár, méh, tarka pillék
Körülte zsonganak.

Halad mint déli álom -
Most visszanez a lány,
Szitakötő pihent meg
Leomló fátyolán.

Kezében hosszú kéve:
Ezerjófű, beléndek,
Áldott gyógyfű az egyik,
A másik gyilkos mérge.

Hol halad, balra, kígyók
Nőnek minden bokorban,
Jobbra, liliomszálak
Fehérlő, hosszú sorban.

VII. A KÜLDÖTTség.

Megjelentek, diszes ruhákban
Magános, árva küszöbén,
Kinéz a lány: mit is jelenthet
Ennyi sohsem látott egyén?

»Isten hozott! Mi kívánságtok?
Pihenni jöttetek talán,
Vagy szomjuság vezet lakomba?
Jó szívvvel látlak!« mond a lány.

»Nem, csak végetted, érted jöttünk.« -
S előtte mélyen hajlanak.

»Ne hervadj itten a magányban,
Szánunk, te bűvös, szép alak.

»Jer közzénk, légy hozzánk hasonló,
Feléd a boldogság ragyog.«
Nyugodtan felel a boszorkány:
»De hiszen én boldog vagyok!«

»Boldog! hallottátok mit mondott?
Ez nem lehet, ez nem szabad!
Erősebb akarsz nálunk lenni?
Oldd le legalább szárnyadat.«

»Szárnyam! hát nekem lenne szárnyam?
S ez vétek volna? vagy erény?
De hát mit árt, mit árt ez néktek?
Hisz bogárnak sem ártok én!«

»Hát még sem érted?« s durva hangon
Szól ajkukról a vallomás:
»Légy bűnös, vétkes, szennyes, gyöngé,
Csak ne erősebb, csak ne *más*.«

Szavuk értelmét fel nem fogja,
Csak merőn, hosszan néz a lány,
Zöld fátyolszárnya széjjel bontva
Rengő harangvirág haján.

»Jó, pusztulj hát!« és elszélednek.
Másnap a hajlék lángban áll,
De a boszorkány érintetlen
Zöld fátyolszárnyán tova száll.

VIII. A NORNA ÉNEKE.

Csak be a ködbe!
Hisz köd az élet,
Belé napsugár
Alig hogy téved.

Csak rémület-szülő
Sötétlő árnyak,
Tán körvonalja
Kiszáradt fáknak?

És amott távol
A ködön keresztül,
Tán örök tavasznak
Visszfénye rezdül?

Csak be a ködbe! -
Pihenni vágyom.
Az élet fáraszt.
Meglep az álom.
Kitérés nincsen,
Csak be a ködbe!
Rövid időre?
Vagy mindörökre?

IX.
ÉLVEZET-BOLDOGSÁG.

Bűvös-bájos rózsát kerestél,
De csak tövist találtál,
Nem juthatál a boldogsághoz,
Mert - élvezetre vágytál.
Napfény ömlik rád, s lelked megfagy
Az éltető sugárnál,
Szépségét, fényét már nem látod,
Mert - élvezetre vágytál.
Szerelmet leltél - fonnyadóbb volt
A hervadó virágnál,
És most többé nem tudsz szeretni,
Mert - élvezetre vágytál.
Már kezdettől enyészete lett
Az élvezet virága,
Sohsem nyilhat, sohasem virúlhat
Mert minden féreg rágja.
Az élvezet nem létezik - nincs,
- Egy álmképnek árnya -
De tündöklő, fehér valóság
A boldogság virága.
Az élvezet felcsillanó fény
Sötét undok mocsárba,
De csillagnál szebb, tisztább fényű
A boldogság virága.
Bűzös mocsár lidércz-tüzében
Mért üldöd azt az álmot?
- Hisz soha meg sem közelítet -
Keresd a boldogságot!

X.
HARMATHULLÁS.

Bűbájos éj! bódítón száll a légben
Hársfáknak holdsugáros illata,
Holdfénytől, csillagfénytől, fénybogártól
Tündöklő lett az árnyas éjszaka.

Az ismert, napvilágos, földi élet
Varázslatos homályba elmerül,
Lelkünk felett az éj ezüstös fátyla
Megnyugtatón, gyöngéden elterül.

Egy angyal hosszu, fényes fátyolszárnya
Siklik most el az alvó föld felett,
Hajlongó fűszálakra hinti, szórja
A tündöklő, nagy harmatcseppeket.

XI. BOSZORKÁNY SZERELEM.

Hagyjatok, hagyjatok
Magános utamon!
Itten a boldogság,
Itt a nyugalom.

Poros országuton
Ugyan minek járnék?
Túl erős ott a fény,
Túl sötét az árnyék.

Túl sok népet látok
Ottan jönni-menni,
Ezeknek nem lehet
Lelkem soha semmi.

Vigaszt hogy vihetnék
Járó-kelő népnek?
Mikor meg sem állnak,
Hisz' még rá sem érnek.

De magános úton
Ha elémbe téved
Fáradt, összetörött
Elhagyatott lélek:

Vigaszt mondok neki,
Szivemre ölelem,
- Ennyit jelent nékem
Csakis a szerelem! -

XII. FÁTYOL.

Boszorkány-lányok fátyolt szőnek
A holdvilágos réten,
Pókhálósál, csillagsugárból. -
Lement a nap már régen.

És véle ment zajló morajjal
A durva élet árja,
Csak harmatcseppen siklik lágyan
Fehér moly-lepkék szárnya.

»Ott, - hallottátok? - Ember-léptek«...
A szép boszorkány-lányok
Lehúzódnak. - Rengő nagy fűben
Világít zöld ruhájuk.

»Csak meg ne lásson, meg ne lessen!
Szüzi erőnk ellágyúl
Ember sivár tekintetétől
Ember mézes szavától!« -

Lehúzódnak. Nagy félelemtől
Karjuk egymásba fonják,
S a fátyol alig-kész szövetjét
Maguk felébe vonják.

Védőn rájuk borúl a fátyol
Könnyű, fehérítő leple.
Az emberek mondják: »a rétet
Ködfelhő hogy belepte!«

XIII. AZ ITÉLET.

»Ne szólj többet, hiába, nincs mentséged,
Büvös tekintet, szép szó hasztalan,
Oly rettentő, irtóztató nagy vétked,
Átkos lettél, örökre jogtalan.«

»De hát mi vétkem?« »Miért élsz magadba?«
»Szeretem az erdőt, a szép mezőt,
Gonoszat soha, soha nem műveltem,
Csak kissé jobb vagyok mint azelőtt.«

»Csinos legény kért. Hű hitves kezébe
Miért nem tészed soha se kezéd?«
»Mert egyedül *tisztán* tudok szeretni,
S ő is talán engem tisztán szeret?«

»Mért nem szereztél tüzhelyet, családot?
Hisz szép vagy, hát mért nincsen gyermeked?«
»Gyermekeim mind, ki hozzám jó segélyért,
És csak is az, mert - tisztán szeretek.«

»Miért nincs könnyed, hogy ha mások sirnak?«
»Segíték nekik!« »Oh ez nem elég!
Nincs férje, nincs családja, nincsen könye!
Átkos boszorkány! rémes szörnyűség!

Máglyára véle! látjátok mi vétkes!
Boszorkányság, *bűbáj*ban egyaránt!«
- Nem volt családja, sem férje, sem könye. -
S elégeték az *ártatlan* leányt.

XIV.

A MAGÁNYOSAK.

Hatalmas szürke szikla
Magas kopár hegyen,
Felette tiszta csillag
Sötétlő, kék egen.

Bár létük közel hozva -
Egymást nem ismerik,
Szavuk nincs - némák, árvák
S magános mindenik.

Éjente felviláglik
A tiszta fénysugár
S éjente távol égről
A szikláig leszáll.

De magányos a csillag,
Mert nem is tudja tán,
Hogy fénye visszacsillan
A szikla oldalán.

S a szikla meg nem érzi
A tiszta sugarat,
Örökre, mindörökre
Csak magános marad.

XV.

ÓVA-INTÉS.

Ha széjelbontom fátyolszárnyam,
Nincs már reményem, nincsen vágyam.
Röptöm után hol, merre szállok,
Meginagnak a harangvirágok.

Csak el a légbe, fel az égbe,
Az »Ismeretlen« fényködébe,
Társ nélkül örökös magányba,
Kristályos, fehér tisztaságba.

Szép földi lény vigyázz - megárthat -
Ne vedd fel a boszorkány szárnyat!
Nehéz a földet oda hagyni
S a csillagok felé haladni.

XVI.

PÓKHÁLÓK.

Boszorkány-lányok, szép tündérek,
Tánczra gyültek hetvenheten,
Fogyó hold halvány sarlójánál
A harmat-füves réteken.

Repültek erdőkön keresztül.
Fenyűfák tűin megakadt
Ruhájuk, szárnyuk fátyolából
Egy-egy fehér foszlánydarab.

Tarló tüskéin, málnabokron
Hol elvonúlt a szép sereg,
Hajnalfényben, a fátyolfoszlány
Útjuk mentén mind ott lebeg.

Ott lebeg, futó szederindán,
Borzas, zöld bábaguzsalyon,
S az emberek álmosan mondják:
Pókhálós lett a rét nagyon.

XVII.

ARATÁSOM.

Arató lányokkal
Mezőre mentem,
Nehéz arany kévéket
Mind összeszedtem.
Fekete kis magot
Szedtem belőle,
Piros lesz jövőre
A mező tőle.

Piros lesz pipacsok
Láng levelétől,
Fehér lesz székfüvek
Csillagfejétől.
Égszinre festi majd
Búzavirág kékje
Violaszinre szarkaláb
Bársony sötétje.

Nem ismert meg senki,
Csak tovább arattam,
Érett kalászat
Mind nekik hagytam.
Virág nem kellett
Egyiknek sem kellett,
Nem is néztek reá
Dús kalászok mellett.

Nevettek szemembe
Az arató lányok:
»Mi *életet* aratunk,
Te csak virágot!«
Sarlójuk életől
Hullott az »élet«,
Én nyugton arattam
Az »örök Szépet«!

XVIII.
A LÁTHATATLAN.

Pipacsból fonok
Koszorút fejemre,
Liliomszálat
Veszek kezembe.
Sárga rigó dalhoz
Erdőbe térek,
Holdsugár fénynél
Csillaggal beszélek.

Bokrok aljából
Nevetek rátok
De ti, kaczagásom
Sohsem halljátok.
Moly lepkékkel szállok
A harmatos réten
De ti nem értitek
Az én gyönyörűségem.

Szép vagyok, szép vagyok!
Csak ember ne lássa.
Emberi szemtől
Foszlik varázsa
Bűvös szépségnek,
Szűzi erőnek.
Emberi szemtől
Csak gonosz vágyak nőnek.

Pipacsból fonok
Koszorút fejemre,
Liliomszálat
Veszek kezembe.
Ember ne hallja,
Ember ne lássa -
Boldogságomnak
E földön nincs mássa!

XIX.

BOSZORKÁNY TAVASZ.

Itt vagy szép madárcám, téli csalogányom!
Feketében károgsz, leveletlen ágon,
Jelzed ama tavaszt, melyet csak én értek,
Melyet az emberek elneveztek: »télnek«.

Kifagyott a mező rózsaszín virága,
Kifagyott az érzés hitvány puhasága,
Forróbb, tisztább érzés, mely helyette támad,
Új életet adott százezer virágnak.

Fehér jég-csillagok kristályból szövődnek,
Minden kis fűszálon fényes pelyhek nőnek,
Terjed a hidegség mindeneken által,
Egyenlő erejű izzó forrósággal.

Terjed a hidegség, - nem halál, de élet -
Megdermed bár tőle hitvány, puha féreg,
De életet ad a fényes tisztaságnak,
Az erősebb, bátrabb, átlátszóbb világnak.

VI. MAGÁNY.

Magam vagyok.

Magam vagyok! E földön nincs velem rokon,
Vigyen bár útam tüskén, vagy virágokon.
Szerelmi csillag én felém sohasem ragyog. -
Magam vagyok!

Magam vagyok! Egykor pedig tudott szívem
Szeretni forrón, lángolón, tisztán, híven.
Rajongó álom, ifju kép - mind elhagyott -
Magam vagyok!

Ha fáj az élet, fáj a szív, jó - túrni kell -
Öröm- vagy búról arczomon nincs semmi jel.
Csendes nyugodt lesz a folyam, ha befagyott -
Magam vagyok!

Nem tudhatom, nem kérdezem: mi az oka,
Panaszra meg nem nyílt még ajkam soha.
Szívem így, ha nem boldogabb, - tisztább, nagyobb.
Magam vagyok!

A szerelem csak egyesé, de szeretet
Mindenkié. - Szeretem a természetet,
Az embert is, ha szenvedő, - ha elhagyott, -
Magam vagyok!

Egy fájó, büszke szó kísér völgyön, hegyen,
E szó hangzik keresztül a természetén:
Magam, ha élek, és magam, ha meghalok. -
Magam vagyok!

Magános úton.

Hiába szólok, nem felelhet senki,
Nem érti senki, senki meg szavam,
A rettentő, félelmes pusztaságon
Magam vagyok, egyedül, egymagam.

Ki távol áll, ki alantabb, ki feljebb,
De vélem egyik, egyik sem rokon,
Előre csak! fáradtan, összetörve,
Vad, tövises, magános utakon.

S te fenn az égben, Te Örök-magános,
Meghallod-e kiáltó gyermeked?
Vagy te is oly magasan állsz felettem,
Hogy szavam soha meg nem értheted?

Délben.

Álomlátó dél, áhítat órája,
Erdő mélyén hányszor meglestelek!
Midőn a földre újra visszaszállnak
Az elfelejtett régi istenek.

Éjfélnél csendesebb a déli óra:
Vad elpihent már erdő hús ölén,
Nesz nélkül, halkán, némán terjed, árad
A mámorító tünde déli fény.

Illathullám merül a fényhabokba,
Csönd-, illat- s fényben áll a rengeteg,
Virágok ezrén, fák sűrűjén által
Özönlik szét a fényes nagy meleg.

Fűszál ha intve, hajladozva bólint,
Ha bársonypille légi útra kél,
Csak annyi hangja van mozdulatának,
Mint árnyéknak, mely holdfénynyel beszél.

A nagy Pán alssza csendes déli álmát
Virágarczú nimfák veszik körül,
Mosolygva őrzik bűvös fuvoláját,
Mig ő a selymes fűben elterül.

Egyik pirosuló ajkához emelte
A bűvös hangszert - de csak újra csend
Az ajk mosolyg tovább, a hangszer néma
»Urunk, a nagy Pán alszik, álma szent.«

Hüs borzalom vegyül a déli légbe,
Távol morajként, meg nem fogható
Hangzűrzavart hoz az iramló szellő,
Szemét kinyitja a nagy álmodó.

Most álma megvalósul: im előtte
Mi szép e földön művész szívben élt,
Mi küzködő lelkekben, vigaszt osztva,
Mint eszménykép irgalmasan beszélt.

Mind, mind eljő hozzá, mellette áll már
Bölcsesség s szépség istenasszonya,
Üdvöt lehellő csendes fuvalomtól
Megrendül a nagy erdő távola.

Egy sugárzóbb, magasztosabb jelenség
Áll kívül még a bűbajos körön
Szelíd hangon szól az ember szívéhez:
»Tiéd a föld, a boldogság, öröm.

A földnek édes tiszta boldogságát
Nyujtják feléd ez isteni kezek,
Hogy boldogságtok égis felhatoljon,
Én, megváltótok, még többet teszek.

Nektek adom, - hogy szívetek megértse
A mindenségnek örök Istenét, -
Viruló édes földi boldogsághoz
A szájalom s lemondás gyönyörét. «

Szól, s elmerengve nagy szelíd szemével
Jóságosan néz a nagy Pán felé,
Ki fuvoláján, reszkető örömben
Erdő legszebb dalát most fellelé.

Testvéri csókként lágyan olvad össze
A Megváltó s nagy Pán tekintete.
A dallam hangzik - elvonul az erdőn
A láthatatlan Isten szelleme. -

Maya.

Ködpárák hullám-fátyolán keresztül
Napsugár szivárványos fénye rezdül.
Hajnal friss szellő hordja szerteszét
Vad menták illatos lehelletét.

Zöld pázsitot kiszínezi a reggel
Ezernyi fénylő, csilló harmatcseppel.
Fű fűszálhoz simúl szerelmesen,
Ezer madárhang suttog édesen.

Erő, életvágy száll a mindenségbe,
Az örök élet, melynek nincsen vége.
A reggel üdesége megkapott,
Megérezem azt a *legelső* napot.

Mikor a tiszta napfényes világba'
Nem létezék még salak vétke, átka.
Nincs már betegség, halál, vétek, átok.
Áldást lehelnek harmatos virágok.

Még nem foszlott le ébredő világról,
A hajnal-tiszta hamvas szüzi fátyol.
Lángsugarakban ömlik e világra,
Mindent-teremtő szeretet világa.

Ugy érzem, mintha én lennék e fénybe'
Föld első öntudatra ébredt lénye,
Minden virág mosoly'gva int felém,
Ez ifju szép világ mind az enyém.

Enyém, enyém! mert összefűz az élet,
Nagy mindenség, hisz' egy vagyok tevéled
Egy percze im a végtelenbe látok,
Szerelmem átölelte a világot!

Keresem az Istent.

Imádkozom Hozzád, erő, elme, élet -
Teljes életemben csak kereslek Téged.
Szívem forró vágya, hivatása itt lent:
Emelkedni, szállni. - Keresem az Istent!

Gyöngé Te előtted az erény, a vétek.
Különböző módon tisztelnék a népek:
A láthatatlanban - szemlátható képen.
Neveznek százezer különböző néven,
Egyik tulajdonod más felébe teszik,
Egyiket tagadják, másikat felveszik.
Minden szó lényeged csak egy csekély része,
- Az egy, osztatlan fényt földi szem hogy nézze? -

Kereslek, kereslek, természet ölében,
Emberi elmében, emberek szívében,
A nagy végtelenség titokteljes fátylán
Érezlek keresztül - Te utánad vágyván.

Néha lényegednek kivillanó fénye
Égő tüzet gerjeszt szívem közepébe',
Képesíti szívem minden nagyra, jóra,
- Elhamvad a szikra, elmúlik az óra. -
Hitnek, szeretetnek, reménységnek vége,
Körültem az ürnök hideg sötétsége.

Mig belőle újra bizodalom támad.
Élek, élek! hiszen: vágyódom utánad!
Újra csak kereslek templomban és mezőn,
Emberi lakásban, elhagyott hegytetőn.
Eszmény, világosság! hol lellek meg Téged?

Keresem az egy nagy, örök Istenséget!

Jó égiek.

A nagy Pán jó, sipjával hí örömré
Virágot, fűt, fát, embert állatot,
Piros rózsát szór - hinti életünkbe
A dalt, a fényt, az édes illatot.

És jó Urunk, az áldott Jézus Krisztus,
Ki nemessé tevé az életet,
Ki égi szeretetnek balzsamával
Meggyógyítja a szenvedéseket.

Szerelme láng, szájalma tiszta csillag,
Igéje hamvas liliomlevél,
Megérti minden szenvedő e földön,
Kicsinyhez, nagyhoz egyformán beszél.

És Buddha jó, bánat s öröm helyébe
Nyugalmat nyújt engesztelés gyanánt,
Nemlét fátylát kegyelmesen borítja
Örömré, fájdalomra egyaránt.

?

Miért kísértesz, ősi kérdés:
Miért az élet oly nehéz?
Mosoly miért repül az ajkra,
Ha végre is csak könybe vész.

Madárdallal mért csal virágot
Föld felszínére kikelet,
Ha már ott leng enyészet hamva
A fakadó bimbó felett?

Szivünket mért, oh mért ámitja
A hit, remény s a szerelem,
Ha múltó minden érzeményünk,
Csak szenvedésünk végtelen?

A változhatatlan.

Csendes, sötét éjjel, meglepett egy álom,
Idegen az élet - holtak után vágyom.
Barátok, rokonok voltak körülöttem,
Éltem javát velök de rég' eltemettem.
Csendes, sötét éjjel vissza-visszajárnak
Emlékek, visszhangok, ködbe olvadt árnyak.
Virágos kertekbe hívnak, csalogatnak,
Mennék - de már késő - úgy is vége annak.
Egyedül, egyedül kell a pusztát járnom,
Nem tehetek róla, hisz' nem választásom.
Azt hiszitek, hogy nem szívesebben lennék
Élet asztalánál vígadozó vendég?
Mint így, a sötétben, tágra nyitott szemmel
Nézni, miként szenved féreg, állat, ember.
Segédkező kézzel hajlanék hozzájuk,
Visszataszít szemök, visszariaszt szájuk.
Néma kérés szállong mindegyik szeméből:
»Kimélj meg legalább száanalom terhétől!«
Behúnyom szememet, inkább ne is lássam,
Mindhiába - örök, hozzám kötött társam:
Saját szenvedésem, mások szenvedése.
Ezer tövis mélyed minden szívverésbe.
Sötétség, pusztaság - ki segíthet itten?
Könyörüljél rajtunk, hatalmas nagy Isten!

Istennel szemben.

Imádlak téged, eszmények eszménye,
Ki alkotóan létre hoztad életem,
Ki rettentő-kegyelmesen megadtad
Az öntudatot, melyet sohasem kértem!

Nem lázadok fel a meglévő ellen,
Nem mondom: hogy az élet kín és átok.
Van, a mi van, mert hogy lehetne másképp?
Teremtél, és - én Néked megbocsátok.

.....

Eunoia.

Az egy, hatalmas, végtelen, nagy Isten
Lebeg a végnélküli Nirvanában
Elszenderül - a nagy, kimondhatatlan
Kétségbeejtő magasztos magányban.

Elszenderül, - és teremtő erővel
Álmában megteremti most az *álmot*,
Megálmodja magát, eget és földet
Meg az egész, nagy, végtelen világot.

Oly mélységes, hatalmas lett az álma,
Hogy mind, e változandó álmoképek
Folytatva, az örök nagy Isten álmát
Azt *álmodják*: hogy léteznek, hogy élnek.

Az Isten álma szép, magasztos, tiszta,
De bele folyt a nagy harmoniába
Elferditőn, zavartan, visszatetszőn
A sok *teremtett* álmoképek álma.

Hová fejlődik még e vad zavargás?
Ilyen alakban meddig tart még itten
Az árnyak képződése, szétfolyása?
Mikor ébred már fel az öreg Isten?

Egy talányról.

Megmozdúl a föld, nő az élet!
A világ új tavaszra éled,
Szétfoszlik a hólepte álom
Mindent befénylő napsugáron.
Kizöldül száraz ágak vége,
Aranyfehérség távol égbe'
Sirhantokról a hó leolvad.
Virulni fog már minden holnap.

Virúlni - s te aggódva nézed:
E virulásból mi a részed?
Létörömbben úszó világba'
Mi örökséged? néked szánva?
Mi? - Minden! - hisz' egy vagy a léttel
Az örök boldog mindenséggel.
Ha láza szíved által járja,
Hisz' ez is csak az élet árja!
Félsz, hogy oda vagy mindörökre
Föld porladó rögéhez kötve.
Hát nem tudod, boldogtalan:
A föld is csak az égbe van!

Párhuzamban.

Az ég alján alkony-sötétben,
Felcsillanó, kialvó fényben,
Libeg-lobog villámok szárnya.

Vasuttöltésen ember árnya,
Halad, megy, tétovázó lépttel
Bizonytalan-fáradtan lépdel.
Mellette nyugtalan-lebegve
Egy fehér szárnyú halvány lepke.
Ez is haladna, - visszakésve
Villámszerű lesz röpkedése,
Inog, lebeg, függ a viharban
Növekvő, nyári zivatarban.

Az ember csak megy tétovázva,
- Sárgás sugár egy távol házba, -
Reménykedőn nézi a mécset:
Eléri még? - nem, már elkésett,
Az első sűrű cseppek hullnak,
Villanyos illatok simúlnak
A légből el, a földön széjjel,
Oly izgatott, rezgő az éjjel.

Délről egy forró szélroham -
A láthatár oly nyugtalan,
Villámok mind sűrűbben égve,
Libeg-lobognak távol éjbe'.

Elhullámzó fényből kiválnak
Sötét, nyugodt, hatalmas árnyak:
Faóriások koronája,
Támpont e villámló homályba'.
Sötét tömegjük körvonalja,
Oly mozdulatlan a viharba,
Szilárd, határozott, kemény,
Körülte úszik, nő a fény.

Az ember csak megy, s száll a lepke,
Mind fáradtabban, visszavetve,
A fény s az árny mind egybe olvad.
Hol van a tegnap? hol a holnap?
Hol van a lepke? már nem látom.
S az ember? - hát ez mind csak álom?
Elkésett, vagy már elhaladt?
Vagy már pihen fedél alatt?

A fák még tisztábban kiválnak.
Sűrűbbek, zordabbak az árnyak,
A fény most élesebb, nagyobb,
Mi volt? - A villám lecsapott.

A fény útja.

Istenem! oly sokan a haláltól félnek? -
Engemet elkábit ez a tenger élet,
Hiszen nincsen halál a nagy mindenségbe',
Csak élet, csak élet, - nincs kezdete, vége.

A régi istenek feltámadnak sorban:
Pán sípja megszólal zöldelő bokorban,
Buddha nagy madara széjjelbontva szárnyát
Beútatza földek s tenger pusztaságát.
Szétfoszlanak, jöttén az Isten fiának,
Sirokat környező, megsűrűdött árnyak,
Feltámad porából a test és a lélek,
Győzedelmeskedik a nagy, örök élet.
S éjjelente leszáll hozzánk, rezgő fénybe'
Kiégett csillagok tévedező fénye.
Kiégett a csillag. -
Hát az űrt nem járja
Fényeskedő lelke, széthintett sugárja?

S mi téves gondolat, rég letűnt alakok
Rólatok azt hinni: hogy már »meghaltatok«,
Hiszen még megvagytok. Szemlálható képen
Utazik fényetek a légben, az égben.

Ki tudja? a tejút valamely csillagja
Talán ép e percben azt a sugárt kapja,
Mely Krisztus keresztjét alkonyodón érte,
S megfürdött ama szent, elhullatott vérbe'. -
Amott meg távolabb az a halvány másik:
Rajta tán Lesbia szeme tüze játszik?
S másokon, másokon, szentek - hősök hadja:
Változó földünknek mind megannyi napja.

A *ma* elmúlt napnak széjjeldobott fénye
Látom, hogy száll, repül, szét a mindenségbe,
Látom, hogy utazik csillagról csillagra,
A legtúlsó, szélső, legtávolabb napra.
Találkozik ottan rég elszállt lelkekkel,
Rég letűnt időkkal a mai szép reggel,
S onnan ismét felénk vissza-visszaszállnak
Földünk légköréből eltűnt fények, árnyak.

Halhatatlansága a nagy Mindenségnek!
Elszédit, elkábit, ez a tenger élet.

Chaos.

Fárasztó az élet - csak már vége lenne -
Értelmét nem értem - nincs örömöm benne.

Könnyen itt hagyhatnám, de ha eltávoznék,
Annyi kedves szivre búbanatot hoznék.

Elmúlik a »tegnap«, a »mának« már vége,
Pihenés órája - az is eljön végre.

De előbb elfonnyad minden egyes ágról
Minden egyes virág, - lehullik a fáról.

Melegség, napsugár, kifagy mind a légből,
Minden egyes csillag letűnik az égről.

Aztán csak sötétség - sűrű ködös fátyol -
Pihenés órája, hol vagy? - közel? - távol? -

Virradat.

Mért kívánsz napról napra élni,
Midőn már megszűntél remélni?
Ha lelked más, mint »mások« lelke,
Vigaszt, nyugalmat merre lelne?
Bolyongsz társ nélkül mindörökre
Az átláthatlan szürke ködbe.
Üldöd a bűvös eszményképet:
Az örök változatlan szépet,
És mégis hányszor utad állja
A »rút« posványos ingoványa.
A »köznapi« csak szived marja,
De átölelt soványos karja,
Erősen tart - betévedsz végre
Ízetlen, hitvány örömébe.

De várj, csak várj, rezdül a szellő,
Keletről jött egy fehér felhő,
A nap már rajta átviláglott,
Elmosta a zavart világot.

Hosszú úton.

De nehéz így fel a hegynek menni!
Álmaimban nem kísérhet senki.
Hogy birjam el e nagy boldogságot,
Ezt a nehéz, gyönyörű nagy álmot?

De szomorú lenn a völgyben lenni! -
Álmaimban nem kísérhet senki.
Hogy birjam el e szomorúságot,
Ezt a nehéz, gyönyörű nagy álmot.

Fehérednek körültem az árnyak,
Párás, ködös fátyol-felhők szállnak,
Hogy elvesztem e nagy fehér ködbe
Álmaimmal egyedül, örökre.

Fátyol.

Mért háboritnátok,
Csekély gondolatok?
Jövőt nem kérdezek,
Múltat nem kutatok.

Csak megyek utamon,
Ki tudja hol vége?
Esténként felnézek
A csillagos égre.

Sohsem téveszt utat
Millió csillagja,
Egyik a másiknak
Sugár fényét adja.

Nem kérdem: túl rajtok
A végtelenségbe
Mi van? örök harcz-e?
Vagy örökös béke?

Tán még egyszer szemem
E titkon is átlát,
Ledobja majd az ég
Sűrű, örök fátylát.

És ha nem, és ha nem -
Csak előre bátran,
Örök nyugalom van
Az örök halálban!

Isten felé.

Te szóltál hozzám, harmatos hajnalba'
Ki uralkodsz a mindenség felett,
A külvilágon át szóltál szívemhez,
Legyen imádva, áldva szent neved!

A földi élet sötétlő határán
Tul, egy örök fényű csillag ragyog:
Elképzelem a halhatatlanságot -
Hozzád illő, halhatatlan vagyok.

Félve előtted nem borúlok porba,
Hozzád emel a leghőbb szeretet,
Egyenlők vagyunk: engem te *teremtél*,
Én *gondollak*, s így megteremtelek.

A sors.

Pihenni? - nem, még nem lehet.
Ne álmodjék ki él, tehet!
Az élet fájó küzdelem,
A végperczé a győzelem.

A végperczé, mely már talán
Ott van a holnap hajnalán,
Vagy távol évek végén áll,
Bizonytalan-biztos halál?

A cél homályos, szűk az ut,
Verejték, könnyü, összefut,
Virág, ha nyilva lát napot,
Verejték s könnyü áztatott.

A fűre önti harmatát,
Lábunk alatt a föld porát
Áztatja, véle egyesül,
Por lent, verejték s könnyü felül.

A sors ragad, tovább, tovább,
Megállás nincs - előre hát!
Előre hát e tengeren,
Melyen csak bánat s kín terem.

Az élet kín és fájdalom.
Nincs más öröm, csak nyugalom,
Nyugalmas, csendes, szép halál,
Még nem - előttem élet áll!

Szivem harczolni, túrni kész,
Mégis remegve visszanéz,
Hogy elmarad a végremény
Gyermekkorom derült egén.

Letűntek a derült napok,
Mi voltam - többé nem vagyok.
És a jövő: mit tartogat
Titokzatos homály alatt?

Küzdelmet, harczot, életet.
Megyek, jövő, megyek veled!
Fájó gyönyört, bizalmat ád:
Megállani bátran a csatát.

Megállni, bár a vég közel,
Nem biztat semmi égi jel,
A nagy jövőnek éjjelén.
Nincs egy sugár, nincs egy remény.

Csak érzemény, csak gondolat,
A lelkesülés elragad,
Hő lelkesülés égi jel -
Megyek a merre menni kell!

Nem kérdem én: mi lesz a vég?
Harczolni *kell*, ez már elég.
Szivem harczolni, túrni kész,
Emelj, vezérelj égi kéz!

Névtelenek.

Kisértetként szállongnak hozzám
Körvonalatlan alakok:
Még meg nem lett, meg nem fogamzott
Jövendő, késő századok.

Látom: még nem vetett virágok
Már fonnyadt, hervadt táborát;
Még őse sincs meg a gyerekek,
Kinek már látom aggkorát.

Körültem millió parányok
Melyekből majd testük kikél:
Jövendő nemzedékek lelke
Már itt, közöttünk téved, él.

Jövendő állatok világát,
Népek seregjét ösmerem,
Tudom: hogy bizton élni fognak
Csak még számukra nincs nevem.

Látom bizonytalan vonásuk',
Szerelmük, életük hevét,
Mégmérhetetlen bánatuknak
Kifogyhatatlan tengerét.

Születni fog mind, majd meghalni,
Mind, bizton, kérlelhetlenül,
Belép mindannyi a »jelenbe«,
Míg majd a »multba« elmerül.

És akkor is, csak úgy mint régen,
Lesz a mi már volt - semmi más: -
Az örök élet folyamában
Egy pillanatnyi változás.

Nyomok.

Hogy *volt*, hogy *élt* köztük,
Nem tudják már holnap,
Annyi nyomot sem hagy,
Mint vizen egy csolnak.

Amannak élete
Bevésődött jobban:
Mint egy kerékvágás -
Szélfújta homokban.

Emeztet szerették,
Több emléket hagyott:
Mint nyom, ha friss hóban
Jégkeményre fagyott.

Mély nyom, tartós, »örök«,
Látszik ma, meg holnap
Talán - tavaszig is
Megtart, míg elolvad?

Felelősség.

Alant ne járjon szíved gondolatja,
Mert tudjátok, a rossz gondolatok
Hogy öltenek anyaggá testesülve
Ezer borzalmas, undok alakot?

Kikél belőle pondró, hernyó, féreg,
És mind mi itten él mint üldözött,
Elátkozott, kitagadott teremtmény,
A többi boldogabb lények között.

Ezek mind, mind csak miattad szenvednek,
Mert, látod: mint lelkedből kiszakad
És mielőtt Istenhez visszatérne,
Alakot ölt a földi gondolat.

Földi anyag csoportosúl körülte:
Hogy mi lelkedben rejtve, titkon él,
Ha undok volt, undok formában, színben
Szenvedjen a nap tiszta fényinél.

Szórj hát szivedből hófehér virágot
Illatost, hamvas-színűt, - mely felett
Ragyogó napsugárban hullámozzék
A boldogító arany kikelet.

Némák kara.

Gyöngé panasz száll fel naponta az éghez:
Hogy ez, az mit szenved, hogy ez, az mit érez.
De jobban elmondja kínját e világnak
Velőt rázó hangja a nagy némaságnak.

Nézd, az árva gólyát: gyöngé, - Isten tudja,
Miért nem mehetett hosszú vándor útra?
Még utolsó este anyja mindig nézte:
Nem jöhet-e vele? Most - üres a fészke.

Fázik, - s álmodik egy boldogabb országról,
Fényes napmelegről, hajlongó pálmákról.
Lába jégbe dermed, tollát vihar tépi,
Vihar tombolását ő csak némán nézi.

Nézd, a teher-hordó, kifáradt szamarat,
Némán roskad össze nehéz terhe alatt,
Nincsen ki segítse, de van a ki nézze:
Csak egy számár: mért is került ember-kézbe!

Látod, szegény bogár: itt az uti porba,
Hogy vonaglik, szenved, - lábad eltiporta -
Még élő, nagy, fényes, fekete szemével
Kétségbeesetten, merőn tekint széjjel.

Minden új lépésed újabb kínra talál,
Melyek közt legkisebb, leggyöngébb a halál.
Nagy, nehéz némaság mind e kínok felett,
S a világ csak zajong, forog tovább - s feled.

Jövőnk.

A fényes holdvilág előtt
Repülnek, szállnak
Szétfoszló, hosszú, nagy, fehér
Köd-fátyol szárnyak.

Hangtalanul simúlnak el
A fák felett
Leseplik az elsárgúlt
Levélzetet.

Felettünk is nesztelenül
Siklik az élet,
Felcsillan ma, tán holnap is!
Majd ködbe téved.

Hatványozott.

Mért van életemnek annyi rejtett szála?
- Százszoros életnek száz halál az ára. -

Fűben-fában élek, fellegekkel szállok,
Szivemben hervadnak, nyílnak a virágok.

Minden új növénynyel kifakad életem,
Minden hűlt levéllel újra eltemetem.

Lelkemben az egész nagy természet mása:
- Anyaföldünk heves szivedobbanása. -

Nem elég, nem elég - a megfoghatatlan
Leszáll hozzám, ködös csillagsugarakban.

Elhoz egy rejtelmes, idegen életet,
Érzem nagy hatalmát szívem-lelkem felett.

Érzem: hogy egy vagyok, a földdel, az éggel,
A megfoghatatlan, egész mindenséggel.

Sohsem érthetitek örömem, bánatom -
Meg nem nevezhetem, magam sem mondhatom.

Mért van életemnek annyi rejtett szála?
- Százszoros életnek, száz halál az ára.

Igazság.

Mint redves fa, melyet a féreg kirágott,
Egyenként hullat el levelet, virágot,
Mig csak nagy, kiszáradt leveletlen réme,
Vihartól tördelve, meredez az éjbe.

Úgy foszlik le rólunk naponta az élet,
Naponta egy öröm már a *tegnapé* lett,
Még csak most csillogott a tavaszi fénybe,
Már lesiklott lassan enyészet ölébe.

S *Isten* haragjából, mind eztet minékünk
Tehetetlen-gyöngén, nyugodtan kell néznünk,
Nyugodt, öntudatos, tágra nyitott szemmel:
Hogy púsztul el minden: virág, állat, ember.

Miért ne? - hisz a nagy, örökös enyészet,
Csak azt fogadja be, a mi *elenyészhet*,
A mi *több*, a mi *jobb* - mit tudjuk a végét?
Ember hogy érthesse *Isten* bölcsességét?

Bizalom.

»Hiszed-e, hogy hatalma van
A *látható* felett
A láthatatlannak?« - Hiszem,
Mert másképp nem lehet.

»Hiszed-e, hogy győzelmesebb
A szeretet, a fény
Az árnyaknál?« - Hiszem, mert így
Sugallja a remény.

»Hiszed, hogy boldogságot ad
Az örök nyugalom?
Hogy él az örök szeretet?«
- Hiszem, mert - nem tudom.

Őrület.

Már hetek óta kísérget egy álom:
Hogy nincsen semmi, semmi e világon,
Hogy *nem* létezünk, s a föld minden lénye
Távol alakok visszatükrözése.

Megmozdul a jelenség *ottan* távol,
S eltűnik *itt* a tükrözés magától,
Az *Isten* tudja, mely új égi testre
Lesz már ezentúl kósza fénye vetve?

És még tovább szövődik a talány:
Azon lények sem léteznek talán,
Melyeknek föld minden lakója, lénye
Csak visszavetett tükröződő fénye?
Tán ez is csak visszfénye azon fénynek
Melyet »*Istennek*« neveznek a népek?

Felicitas.

Oh évek, édes boldog évek száma!
Kinyílik mindeniknek egy virága,
Hogy haladunk a végtelen felé...
Nagy boldogság... elszédülök belé.

Soká csak vakon járunk a világon,
Szemünk borítja nehéz sűrű álom,
Lelkünk érzése még mélyen lefogva,
Szívünk a nagy összhangot fel nem fogja.

De egyszer csak - bűvös varázs talán -
Viradni kezd egy szép nap hajnalán,
És látunk, hallunk, - énekelve száll
Szívünkbe minden egyes napsugár,
Özönnel ömlik éltünkre a fény,
Már nincsen vágy, csak boldogság, remény.
Minden színben ezer új árnyalat,
Egy nagy öröklét minden pillanat,
Rá nő szívünkre a szépség hatalma,
Árad, terjed, fejlődik birodalma.
Érezzük fényét, színét, illatát,
Halljuk vizek, fák, csillagok dalát
Es nő és nő a szépség merre lépünk,
Míg a nagy ég kinyílt egészen nekünk.

Hogy birjuk el - ha ilyen szép világod,
Szent Isten - ezt a tenger boldogságot?

Microcosmos.

Valaki meghalt - nem sokan siratják,
Hisz már oly rég beteges volt szegény,
Aztán még annyin, annyin vannak itten.
Mit is jelent sok közül egy egyén?

Mit is jelent - ha elhervad a réten
Milliók közül egy egyes virág?...
Nem is gyanítják, hogy ez alvó szemmel
Lezáródott egy egész nagy világ.

Hogy soha többé így nem tükröződik
A mindenség már halandó szemén.
Lesz szín is, fény is, de már soha többé
Nem az a szín, és már nem az a fény...

Az őszi rózsát legjobban szerette -
Másképp látta a virágcsillagot
Mint mi - kigyótól rettegett, mert jobban
Érezte, mint mi, az irtózatot.

Hozzá hasonlók lesznek ezren, százan,
De őt már, mint felhőt az őszi szél
A halál elseperte - egy világ volt -
Hát van a fán egyforma két levél?

Minden lehunytt szempár egy hulló csillag, -
Megösmerjük majd külön sugarán?
S e számtalan letűnt, elmúlt világot
Az Isten szívéen megleljük talán?

Az üvegfal.

Magányos, árva minden lélek,
Mint egy üvegharang alatt,
Halandó kéz még át nem törte
Ez átlátszó, kemény falat.

Felolvadnál a természetbe? -
Hiába nyúlsz a hold után!
S a rét virága itt melletted,
Azt hiszed, közelebb talán?

Hisz' szól a holdsugár szivedhez,
S szól illatával a virág,
Mégis oly mérhetetlen távol,
Idegen az egész világ.

Rokon lelket látsz, mely közelben,
Melletted vágyva elhalad,
Kezed kinyújtod - s megérinted
A jéghideg kemény falat.

Isten felé vágyódna lelked?
Kibontja szárnyát, felrepül.
Meddig? - Az égboltot elzárja
Az üveglap kegyetlenül.

Nem lehetsz semmit e világon,
Önmagad sem keresheted,
Hiszen előtted az üvegfal
Elzárja - saját lelkedet!

Megnyugvás éneke.

Tavaszi ébred a világon,
Bimbó fakad száraz ágon,
Zöld levél, virág lesz rajta,
Ha az Isten úgy akarja.

Vissza jöhet régi kedved,
Embertársad megszerethet,
Orvoslás jön minden bajra,
Ha az Isten úgy akarja.

A felhőket miért nézed?
Édes boldogság a részed,
Könnytől ázott földnek sarja,
Ha az Isten úgy akarja.

Világos lesz élted napja,
Tiszta, szíved gondolatja,
Kétség lelked már nem marja,
Ha az Isten úgy akarja.

Fáradt vagy már - nézz az égre
Az a nap is eljön végre -
Elringat a halál karja,
Ha az Isten úgy akarja.

A baklábu isten.

A NAGY PÁN.

(Felhőtrónon ül, maga alá húzza kecske-lábait, hasát fogja s kaczag, de úgy kaczag, hogy megrendül az égbolt. Lenn a földön

AZ EMBEREK.

figyelve az égi háborura.)

Szörnyű vihar, az égbolt reszket tőle,
Mennyi villanyosság a levegőbe!

A NAGY PÁN.

(Tovább kaczag, hogy megerednek könnyei.)

AZ EMBEREK.

Most meg már esni kezd. - Medárd nap óta
Folyton így megy ez az unalmas nóta.

VÉNUS.

(Esthajnal-csillag képében közeleg Pánhoz.)

Nagy isten, mit kaczagsz?

A NAGY PÁN.

(A földre mutat, hol egy tavaszi bimbózó erdőben egy ifju emberpár sétál. Egyszerre a leány
sírva borúl az ifjú nyakába.)

Van okom rája,

Nézd lenn már zöldül föld tavasz-ruhája.
S azt hiszed, hogy amazok ott ezt látják?
Természet örök szépségét imádják?
Dehogy! vakon, siketen, búsan járnak,
Nevetséges komoly arczokat vágnak,
Szép látvány, mondhatom, még hozzá toldva
Mozdulatjaik nevetséges volta.

VÉNUS.

Oh Pán, könnyelmű értelme szavadnak.
Azt hívod nevetséges mozdulatnak,
Mi a természet legszentebb varázsa,
A legszebb érzés megnyilatkozása.
Hisz az ott lenn - milyen jól ismerem -
A boldogító forró szerelem.

A NAGY PÁN.

(Megvetéssel.)

Úgy? - értem már - valóban szép varázs!
Te is csak asszony vagy, és semmi más
A nőstény. - Alakod szépsége, bája,
Nem isteni voltod bűvös csodája,
Csalárdság csak, mert te sem ismered
Mi a valódi tiszta élvezet.
Hiába mondanám is - úgy sem látod,
A nagy, magasztos, égi vidámságot.

VÉNUS.

De nézd csak, szegény, kedves gyermekek,
Nem meggható, a lány miként remeg?

(Az erdőben levő párra mutat.)

A LEÁNY.

(Zokogva.)

Hát elhagysz édes, drága mindenem.

A NAGY PÁN.

(Rigó hangon szól hozzá.)

Örülj hogy elhagy, kedves gyermekem,
Csak így lehet lelked ismét szabad,
Így megtalálhatod majd önmagad,
S belátod tán, mit leltetek mind ketten
Ez izléstelen, bárgyú örületben.

A LEÁNY.

(nem hallja a rigó dalát, kezét tördeli, haját tépi, míg az ifjú erőltetetten sötét arczczal távozik.)

A NAGY PÁN.

Már látom: forr benne a gondolat,
Csak néhány perc, s buta fegyvert ragad,
Utálatos sebet üt szíve táján,
Vagy rést lő, szegény üres koponyáján.
Átadja testét kora rothadásnak.
Pedig nem oka lelke e tanácsnak,
Nincs kedve rá, szeretne élni, élni!
Szökdelni, mint Pán fiatal kecskéi.
De »komoly férfiaság« másra késztet,
Eszét már megvette a rossz ígézet.
Ha, ha, ha! szegény ostoba fiú!

(Ujjait nádszálra változtatja, s meglegyinti velük az ifjút.)

Megállj gyerek, ne légy oly szomorú!
Gondolkozzál! ne szórd el éltedet,
Csalárd lidércztűz, mely úgy rászedett.

AZ IFJU.

Mi kedvesen susog-zörög a nád,
Pihenni vágyom - de csak hajt tovább
Mindig tovább kietlen végzetem.
A kint itt sem, sohasem felejtethem.

(Fegyvert vesz elő - nézi - visszaretten a hideg pengétől, de aztán, gyors elhatározással,
mellébe döfi, és holtan rogyik össze.)

A NAGY PÁN.

Mi csúnya látvány kékült habzó szája!
Szegény bolond! megsemmisülést várja?
Mintha a semmi lehetséges volna,
A lét, s a nem lét csak úgy összefolyna.
Hogy fog csodálkozni, ha rájön végre,
Hogy ha már rászedett volt életébe
Kétszeresen rászedi a halál.

OSIRIS.

(Egy vércse képében repül Pán felé.)

S az ős-rejtély, melyet túlhan talál,
Nem rendít meg? Gonosz ajkad nevet
A legvégső, rémes titok felett?

A NAGY PÁN.

Már hogy ne? Bár árnyából a halálnak
Szemfényvesztőid nagy dolgot csináltak
Mulatságos vad pompa-fejlesztésben,

(Egy a földön elhaladó, nagyszerű temetési menetre mutat.)

Megláthatod - hisz most temetnek éppen -
Egy bűzös rothadékot hogy kísérnek,
Melyet nagy drágán felöltöztetének,
Arany csipkébbe, bársonyos ruhákba,
Felpuffadt, szegény, vízkóros gyomrára
Felrakták - már csak ilyen gondolat! -
A leggyöngébb, legszebb virágokat.
Valóban ki ily ellentéteket
Teremthet, igaz nagy művész lehet.
Hja, művészet az ember birodalma.

(Kaczagása belevegyül az emberek zokogásába.)

OSIRIS.

S téged nem hat meg bánatuk siralma?

A NAGY PÁN.

Már miért hatna meg? Hiszen ha hisznek
Létezésében annak, kit ott visznek,
Tudhatják úgy is, hogy az el nem veszhét.

Szivük akkor fájdalmasan mért reszket?
Ha pedig a lényeket nem is bánják,
Csak e porlandó hústömeget szánják, -
Ezt előbb kezdted volna édes népem!
Születése előtt egy évvel éppen.

OSIRIS.

(Tova száll.)

JUNÓ.

(Feltűnik Pán előtt. Mellette pávája. Komoly hangon.)

Igazad van, a föld parlandósága
Nem méltó, örök istenek gondjára.
De van mégis, egy magasztos dolog,
Mely körül a nagy mindenség forog:
Látod oltárom előtt ama nőket
Áldozni? - miként fogja körül őket
Reményteljes jövődnek sugárja.
Az anyaság rejtelmes boldogsága.

A NAGY PÁN.

(Harsogó kaczagásba tör ki.)

De ugyan Junó! Nem értem szavad.
Nézd csak, ez idomtalan vonalat
Testük hajlásain, szemük nézését,
Májfoltos arcuk bölcs kifejezését.
Oly bárgyú mindegyik, mint egy nagy hombár,
Csak nem veheted komolyan mit mondtál?

JUNÓ.

(Oktatólag.)

A legkomolyabban. Ha be sem látod,
Ez úgy van, s én nem értem léhaságod!
Természet legszentebb titkával szemben.
Termékenység van az isteni rendben.
Hiszen termékenység vagy te magad,
Ez isteni erőd, csak ne tagadd.

A NAGY PÁN.

Csalódsz Júnó, nem ebben rejlik, - másban -
Isteni erőm: a nagy kaczagásban.
Minden bölcsesség kezdete és vége:
Magasztos vidámság közömbössége.

JUNÓ.

Hisz nézetednél a világ kihalna. - -
S a termékenység isteni hatalma?

A NAGY PÁN.

Csak addig isteni, míg öntudatlan,
De nevetséges lesz a pillanatban
Midőn először tudatossá válik,
És nevetséges marad mind halálig.

De megtetőzi még a nevetséget,
Ha ünnepelek mint valami szépet.
Hol teremhet, - mint emberek fejébe -
A gondolat ily izléstelensége.

(Jönnek minden idők nagy törvényhozói Drákó által vezetve Pánhoz. Egy hosszú teremre mutatnak, hol egy gyilkos felett mondanak ítéletet. A bírák arcza, mint ruhájuk, komoly ránczba van szedve. A gyilkos vadul fintorgatja arczát.)

DRÁKÓ.

Lásd itt, míg mások búsulnak, nevetnek -
Egy igaz komoly percze az életnek:
Bírák nehéz, rémes kötelessége
S a bűnösnek rettentő bűnhődése.

A NAGY PÁN.

Ember, s te ezt komolynak nevezed?
Hát nem látja visszanéző szemed,
Mi csúfúl hánykódott az áldozat
E gyilkos majom karmai alatt?
Utálatos, nevetséges a vétek,
S bírák tetézik még e nevetséget.

(Feltűnik

TIBÉRIUS

Pánhoz fordúlva.)

Óh vélem rokon isten, hogy imádlak!
Nincs szó mely kifejezné. Az imádat
Szeretet, hódolat, ez mind kevés.
Lásd, mint rám jött a világmegvetés,
Midőn barátomat is megvetettem,
Komolyan többé már semmit sem vettem.
Ott voltam ezer s ezer halál-harczon,
Hörgésüknél csak meg se mozdult arczom.

A NAGY PÁN.

Igen Tibérius, te közel jártál
A győzedelmes isteni vigságnál,
De útat vesztél, s bele tévedt végre
Lelked a legvalódibb nevetségbe.
Mert önmagadat vetted komolyan!
Hát nem érzéd kicsinységed magad,
S végtelen nevetséges voltodat?
Midőn ezreket szántál zord halálra,
Csak rád szállt vissza mindannyi halála.
Nem érzéd, minő nagy jelentőséget
Adtál te magad minden szenvedésnek?
Mert te magad is eszközévé lettél:
Magad körül rútságot terjesztettél.
Hazugság minden közönyöd, s nem érdem.

TIBERIUS. (Ordítva.)

Óh hogy még ezt a kint is meg kell érnem!
Kinevetve, rászedve, eltiporva.

A NAGY PÁN.

Barátom, ez már földi ember sorja.
Rászedést keres, rászedést talál,
Az élet rászedi, rá a halál,
Rászedi lelke magas szárnyalása,
Még inkább rászedi anyagisége.
Rászedi ellenség és jó barát,
De legjobban rászedi önmagát.
Nem roppant mulatságos ez?

(Ismét hangosan kaczag.)

TIBERIUS.

Hát nincs menekvés, se földön, se égben?

A NAGY PÁN.

Csak jótékony vidámság közönyében.

BUDDHA.

(Jó, s mélyen meghajlik Pán előtt.)

Te kegyelmes, jóságos, csak te érted
Vigasztalást, e nehéz mesterséget.
Oh ha csak egy szemernyit is, adj nékem
Csodabalzamsamodból, hogy vigaszképen
Vihessem, a szegény szenvedő népnek.

A NAGY PÁN.

Jó égi társ, hisz magunk vagyunk! kérlek
Hagyjuk ezt. Hisz nem állunk kórteremben,
Miért használod még velem is szemben
Jótékonyság szenteskedő szavát?

BUDDHA.

Mert szenvedésük lelkem' járja át.

A NAGY PÁN.

Meggyőződéssel szólsz, - de nem lehet
Hogy te, - eszményibb mint az istenek
Többi seregje - komolyan vedd számba
Mi csak néhány idegszál rángatása,
Vagy fejletlen koponyák híg agyának
Szüleménye, mit úgy neveznek: bánat.

BUDDHA.

Hisz éppen ez istenek kiváltsága.
Tőlük jó földre, életbe-halálba
A könyörületesség, szeretet.

A NAGY PÁN.

Jó! - anya is vigasztal gyermeket.
Ha megütötte apró fenekét,

Vagy kedvencz új babáját törte szét.
De leggyöngédebb anyja sem gondolja,
Hogy nagyot fordul a mindenség sorja
Tört bábúval, vagy megütött fenékkal,
Mit gyermeke oly nagy fontosnak képzel.

BUDDHA.

Milyen pogány kegyetlenség van benned!

(Szigorú, bánatos arczczal el.)

A NAGY PÁN.

(Egy perczre elkomolyodik.)

Te szelid bölcs, így kelle tőlem menned?
Hát benned is csalódtam, te sem értesz,
Még néked sincs közöd a mindenséghez.
Oly anyagias vagy, nyílt, látó szemmel
Mint bármely elvakított földi ember.
Néked is csak e rángatózó béka:
A test számít, s a búbánat hajléka,
Csapkodó bőr-egér: a képzelet,
De te sem érted még a szellemet,
Mely egy fénysugár csak kék levegőbe,
Madárdalból, virágillatból szőve,
Mely Szépség, Jóság, melybe sohsem szállhat
Se sötétség, se fájdalom, se bánat.
Ezt te sem érted. Hiába! hiába!

(Ujból hangos kaczagásba tör ki.)

Hisz így növekszik még Pán vidámsága.
Oh jó Buddha, komoly bölcs, jámbor lélek!
Hát téged is csak nékem szült az élet?
Multságomra termettél te nékem
Te legszebb furcsaság a mindenségben.
Játszódtok mind, magam maradok végre
A nagy komédia élvezésére.

(Mind vidámabb lesz, virágokat mosolyog a földre, zenét fuvoláz a patakok-tengerek
zugásába, madárdalt kaczag az erdőbe.)

AZ EMBEREK.

(A földön.)

Mi szép a természet, a víz, virág!

A NAGY PÁN.

(Ütemesen kaczag.)

Mi megható az örök butaság!